

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း
လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

**လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ
ဓလေ့ထုံးတမ်းကိုတည်ဆောက်ခြင်း**

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း

လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စလေ့ထုံးတမ်းကိုတည်ဆောက်ခြင်း

Winluck Wahiu

ယခုစာအုပ်သည် International IDEA က ထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အခန်း ၃ အနေဖြင့် ပါဝင်သည်။ လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးကို အီလက်ထရွန်းနစ်စာအုပ် အသွင် PDF ဖိုင်အနေဖြင့် <http://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building?lang=my> တွင် ရရှိနိုင်ပြီး ယင်းတွင် မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁)၊ အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ (အခန်း ၂)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံ (အခန်း ၄၊ ၅ နှင့် ၆) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချထားသော အစိုးရပုံစံများ (အခန်း ၇) တို့ပါဝင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

© ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် မူပိုင် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော စာတမ်းကို ၂၀၁၁ ခုနှစ် မူပိုင်ခွင့်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။

ယခုပုံနှိပ်မှုသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော A Practical Guide To Constitution Building လက်စွဲစာအုပ်အား မြန်မာ ဘာသာသို့ တိုက်ရိုက်ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ International IDEA (Myanmar) မှ ဘာသာပြန်စာလုံးများ၏ တိကျမှု အတွက် အတတ်နိုင်ဆုံးကြိုးစားထားသော်ငြား ဤဘာသာပြန်ဆိုမှုအပေါ် အချက်အလက်လွှဲချော်မှုရှိသည်ဟု သံသယ တစ်စုံတစ်ရာရှိခဲ့ပါက နိုင်ငံတစ်ကားစာအုပ်အမှတ် ISBN: 978-91-86565-30-5 အား မူရင်းစာအုပ်အဖြစ် ရည်ညွှန်း ကိုးကားသင့်ပါသည်။

ယခု ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားများမှ သီးခြားကင်းလွတ်ပါ သည်။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော အယူအဆများသည် International IDEA၊ International IDEA ဘုတ်အဖွဲ့သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ကောင်စီသို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့သူများ၏ အမြင်များ၊ သုံးသပ်ချက်များကို ကျိန်းသေပေါက် ကိုယ် စားပြုဖော်ပြပေးခြင်း မရှိပါ။

ဤစာအုပ်အား အစအဆုံးဖြစ်စေ၊ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကိုမဆိုဖြစ်စေ ကူးယူလိုပါက ခွင့်ပြုချက်ရရှိရန် အောက်ပါအဖွဲ့ အစည်းသို့ လျှောက်ထားသင့်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)

Strömsborg

SE - 103 34 Stockholm

Sweden

ဖုန်း - + ၄၆-၈-၆၉၈ ၃၇ ၀၀

ဖက်စ် - + ၄၆-၈-၂၀ ၂၄ ၂၂

အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int

ဝက်ဆိုဒ် - www.idea.int

မြန်မာဒီမိုင်း - မြင့်စိုးဦး

မျက်နှာဖုံး ဒီဇိုင်း - တာဘို ဒီဇိုင်း၊ ရာမာလာ

မျက်နှာဖုံး ရုပ်ပုံ - ရှုရစ်မိ ဆာဟန်

ISBN: 978-91-7671-376-1 (Print)

ISBN: 978-91-7671-377-8 (PDF)

ဤစာအုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းကို လူ့ဇင်ဘာ့ခံနိုင်ငံအစိုးရ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံအစိုးရ၊ နော်ဝေးနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့မှ ပံ့ပိုးကူညီသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရှေးအကျဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၇ ရာစုတွင်ပုံစံချမှတ်ခဲ့ပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်များအတွက် ကဏ္ဍသစ်တစ်ခုကို အပြည့်အဝ ဖွင့်လှစ်ပေးသောကြောင့် တော်လှန်ပြောင်းလဲရေး သဘောတူညီချက်အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်အခါနှင့် ယခုအချိန်ကြားတွင် ကမ္ဘာကြီး၌ အမျိုးမျိုးသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ပြောင်းလဲတွေ့ကြုံလာခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ဆောင်ရွက်ချက်များကိုမြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် ၁၉၈၉ စစ်အေးတိုက်ပွဲအပြီးတွင် အချို့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဖော်ပြလာခဲ့ကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်း၏ အဓိကလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ အစိုးရ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတော်၏အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မည်သူကလုပ်ဆောင်သည်၊ ယင်းတို့ကို မည်သို့လုပ်ဆောင်ကြမည်၊ မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ဆောင်ရွက်ကြမည်စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မိုးပေါ်ကကျလာမည် မဟုတ်သကဲ့သို့ အပင်မှ အလိုအလျောက် သီးပွင့်လာမည့်အရာလည်း မဟုတ်ပေ။ တကယ်တမ်းတွင် ယင်းတို့သည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ သမိုင်းဆိုင်ရာနောက်ခံအနေအထားများ၊ ရွေးချယ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၏ ပုံဖော်မှုများကြောင့်ရရှိလာသော လူသားများ၏ဖန်တီးမှုနှင့် ရလဒ်များသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် နိုင်ငံသားများသည် မူလအာဏာရှိသူအဖြစ် အခွင့်အရေးရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားများက ပေးဆပ်ထားရသော အမျိုးသားရေးသစ္စာစောင့်သိမှုနှင့် ညီမျှသည့် အကျိုးအမြတ်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများကို ယင်းတို့အား ပြန်လည်တုံ့ပြန်ပေးသည့်အနေဖြင့် အစိုးရက ယင်း၏အာဏာအသုံးချမှုကို ကန့်သတ်ထားသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းဟူသည့် ဝေါဟာရသည် အာဏာကျင့်သုံးမှုအားကန့်သတ်ထားခြင်းဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ဆောင်ပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ယနေ့ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အဓိကအရေးပါမှုများသည်လည်း ယင်းအခြေခံလုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ်တွင် များစွာသက်ရောက်လျက် ရှိနေပါသည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုအဖြစ်ပြောင်းလဲရန် အချိန်ကျရောက်လာသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းစဉ်များအား အလေးထားဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ရပ်တည်လာကြသည်။ ပြည်သူများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ ခေတ်သစ်ပြဿနာရပ်များအား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုသာ လိုလားမျှော်လင့်ကြပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဤပြဿနာရပ်များကို အကျင့်ပျက်ချစားခြင်းမှအစ ပြင်းထန်သော ဘဏ္ဍာရေးအကြပ်အတည်းများ အဆုံး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းလာခြင်းမှအစ အစုလိုက်အပြုံလိုက်ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းများအဆုံး ရှုထောင့်မျိုးစုံမှသုံးသပ်ပြီး ကမ္ဘာအနှံ့

အပြားတွင်လည်း ယင်းပြဿနာများ ပိုမိုတွေ့ရှိရလျက်ရှိပါသည်။ ပြည်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများအား ချမှတ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိရန်လိုလားကြသည့်အပြင် ပြီးပြည့်စုံ ပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ဖြစ်စေရေး လုပ်ငန်းစဉ် တွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိရန်လည်း အခိုင်အမာတောင်းခံလာကြသည်ကိုလည်း နားလည်နိုင်စရာဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အရေးပါလာမှုကိုညွှန်ပြသည့် သက်သေအထောက်အထားတစ်ခု အဖြစ် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း” ဟူသောဝေါဟာရကို နိုင်ငံရေးအဘိဓာန် တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်ကိုလည်းတွေ့ရသည်။ ယင်း၏ စိန်ခေါ်မှုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ အားနည်းချို့ယွင်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းများနှင့် ယခုအချိန်ထိတိုင်အောင်အရေးမပါဟု သတ်မှတ်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရသော လူမှု အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ အကြီးမားဆုံးသော အစိတ်အပိုင်းမှ ထုတ် ဖော်ပြောဆိုတင်ပြချက်များကို သင့်လျော်စွာစိစစ်တုံ့ပြန်ပေးရန် ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား စိန်ခေါ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုရှေးကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ကိုလိုနီစနစ်မှ ပဋိပက္ခများ၏ အမွေအနှစ်ပင်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်း နှစ်များတွင် ရေးဆွဲသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံသားတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ခံယူချက်ချင်း၊ သဘောထားချင်း အားပြိုင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အချင်းချင်း အကြား နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ပျက်စီးစေသည့် ပြင်းထန်လွန်းသောသဘောထားများကို အဆုံးသတ်ရန် ဦး တည်ထားပါသည်။ သေချာမှုတစ်ခုမှာ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်များကို အာဏာရှင်စနစ်၊ သက်ဦးဆံပိုင်စနစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကသောင်းကနင်းဖြစ်ခြင်းများကိုကျောခိုင်း၍ ငြိမ်း ချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီခေတ်သစ်ကို ဖော်ဆောင်မည်ဟူသော မျှော်မှန်းချက်ဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက် ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏စံများနှင့်အခြေခံသဘောတရားများကို ကမ္ဘာ့ ပေါ်ရှိ နိုင်ငံအနှံအပြားသို့ အတော်အတန်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိစေမည့် ခေတ်ကာလ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ပုံစံချမှတ်လျက်ရှိပါသည်။ ဤလုပ်ဆောင်ချက်သည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ကုလသမဂ္ဂနှင့် International IDEA ကဲ့သို့ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ ၏လုပ်ဆောင်မှုကဏ္ဍ မပါဝင်လျှင်ပိုမိုကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များအကြား ပြင်းထန်သော ပဋိ ပက္ခများကျဆင်းလာမှု အတိုင်းအတာသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်၏ အရေးပါ သော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ကြသည့် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဥပဒေ၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကျင့်သုံးမှု၊ တရားမျှတခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းစသော သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများအပေါ်ပြုလုပ်သော နိုင်ငံတကာဆွေးနွေးပွဲကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များ အဖွဲ့အစည်းများစသော အဖွဲ့အစည်းများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိပါက သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများသည် (ဥပမာ - လွတ် လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကိုထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း) တရားဝင် အားဖြင့် ကြားဝင်ပေးသော ယင်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု

စနစ်တွင် ပါဝင်သူများ၊ သက်ဆိုင်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များအဖွဲ့အစည်း စသည့်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် ချမှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိကြ ကြောင်းတွေ့ရှိရပါက ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ယင်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော စံနှုန်း များက ခွင့်ပြုပေးထားသည် (ဥပမာ - လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကိုထိန်းသိမ်း ခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း)။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား အခြားသောနိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကပေးနိုင်သည့် သင်ခန်းစာများ၊ ရွေးချယ်မှုနည်းလမ်းများ၏ အကျိုးအမြတ်များကို ရယူကြရန် တိုက်တွန်းလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့် အရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုအတွက် အာမခံပေး ခြင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို မြို့ပြဒီမိုကရေစီစနစ်အရ ထိန်းချုပ်ရေးအောက်တွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းခြင်း နှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းအနေဖြင့် လွတ်လပ်သော၊ မျှတသော၊ ယုံကြည်အားထား ရနိုင်လောက်သော ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိခြင်းစသော ကိစ္စရပ်များကိုရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရာ၌ ဆန်းသစ်တီထွင်ရန် သိပ်မလိုအပ်လှပေ။

လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မူဝါဒများ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက အမှန်တကယ် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် လေ့လာလျက်ရှိသည့် ဟူသည့်အချက်ကို နိမ့်ကျသွားစေခြင်းမျိုး မဖြစ်သင့်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၏အဆင့်တိုင်းတွင် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် ခက်ခဲပြင်းထန်သော အရေး ကိစ္စများကို တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်သည် (ဥပမာ - တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်များသည် လက်ရှိအာဏာ ကိုစွန့်လွှတ်၍ လွှဲပြောင်းပေးရန်ငြင်းဆန်နေခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာရရှိရန် နည်းလမ်းစုံကို အသုံးပြုနေခြင်း)။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ အကျိုးဆက်များအပြီး မိုက်ကယ် ဂေါ်ဘာချက်ဗ်၏ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးအပေါ် လတ်တလော ဆန်းစစ်လေ့လာချက်အရ အာဏာကိုထိပ်ပိုင်းအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် နေရာတိုင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အမှန်တကယ်ခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်စေပါသည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် လျှင်မြန်သောခြေလှမ်းများဖြင့် ပြောင်းလဲလျှက် ရှိပါသည်။ ယနေ့ခေတ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်သူသည် မိမိရှေ့မှယခင် ရေးဆွဲသွားကြသူများ မရရှိခဲ့ သည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာသတ်မှတ်စံနှုန်းများအားနားလည်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တည်ရှိ နေသော ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ခလုတ်တစ်ချက်နှိပ်ရုံမျှဖြင့် သတင်းနှင့် နည်းပညာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် ရွေးချယ်စရာပုံစံများကို အမြန်ဆုံးရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် ဝံ့ပိုးနိုင်စွမ်းရှိပါ သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ အား International IDEA ၏ ယခု လမ်းညွှန်ချက်အသစ်မှ ပံ့ပိုးပေးထားသည့် အကြောင်းအရာများ မှာ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား ခြုံငုံသုံးသပ်ရန် ပိုမို၍စနစ်ကျသော နည်းလမ်းများဖြစ်သည်။ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် မပြောင်းမလဲဘဲခိုင်မာသော၊ သို့မဟုတ် သာလွန်ကောင်းမွန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်များဟူ၍ မရှိသကဲ့သို့ တစ်မျိုးတည်းကျင့်သုံး၍ နည်းလမ်းအားလုံး သို့မဟုတ် ပုံစံ အားလုံးအတွက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သောစနစ်ဟူ၍လည်း မရှိကြောင်းကို ယင်း က အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်တွင် နိုင်ငံတိုင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲရန်ကိုယ်ပိုင်နည်းလမ်းများကိုရှာဖွေရမည်ဟူသောအချက်ကို အလေး ပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် ဆောင်ရွက် သူများက တိုင်းပြည်အတွက် အကောင်းဆုံးနည်းပညာဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းမှုကိုရှာဖွေရမည့် ပညာရပ် ဆန်သောလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုသက်သက်သာ မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲ ကြသူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးသူများသည် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုအဖြစ်သို့ အကွာရာတင်၍ အသွင်ပြောင်းရန်ရည်ရွယ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံရေး သမားများဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ထွက်ရှိလာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း များသည် အကောင်းဆုံးသောနည်းပညာရပ်များ ရရှိနိုင်မှု နည်းပါးလှသော်လည်း အကောင်းဆုံး သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကိုမူ ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသဘောတူညီမှုတစ်ရပ်၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခုမှ လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြပေးသည့် နမူနာပုံစံတစ်ခုကို ရှာဖွေရန်အတွက် ဆွေးနွေးမှုများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများကို လေ့လာကြည့်ရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနေစဉ် အတွင်း ကနဦးအဆင့်မှာပင် ဤအချက်ကို သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ အသုံးပြုပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံရွေးချယ်မှုအတွက် ကနဦးဆွေးနွေးမှုများကိုဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ် သည့် အချက်အလက်များကိုပံ့ပိုးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ရှုပ်ထွေး ခက်ခဲသော အပိုင်းများအား နားလည်ရန်အတွက် နိဒါန်းပျိုးခြင်းတစ်ခုအဖြစ် အလွန်အသုံးဝင်လှ ကြောင်း သက်သေပြပါလိမ့်မည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် အာရပ်ကမ္ဘာတွင် လက်ရှိလှုပ်ရှားမှုအင်အား၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဒီမို ကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ဒေသအလိုက် လှုပ်ရှားမှု လှိုင်းကို မကြာမီပင်တွေ့မြင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဤလမ်းညွှန်ချက်စာအုပ်ကို အချိန်ကိုက်၍ ထုတ်ဝေလိုက်ရပါသည်။

Cassam Uteem

မော်ရိုက်တီးယပ်စ်၏ သမ္မတဟောင်း

ပြီးခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တိုက်ကြီးများအားလုံးမှ နိုင်ငံအားလုံးသည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုကို ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်လာပြီဖြစ်ရာ လွန်ခဲ့သော ၅ နှစ်အတွင်းကပင် ဘော်လီဗီးဗား၊ အက်ကွေဒေါ၊ အီဂျစ်၊ အိုက်စလန်၊ ကင်ညာ၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်၊ ထိုင်းနှင့် တူနီးရှားတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တစ်ခုသို့မဟုတ် အခြားတစ်ခုတွင် ရောက်ရှိပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ အာရပ် ကမ္ဘာတွင် လူထုဦးဆောင်သည့် တော်လှန်ရေး၏နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုအတွင်းသင့်လျော်မျှတသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုဖန်တီးရာ၌ အဓိကအရေးပါသည့်ကဏ္ဍကို ဦးဆောင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးအရ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး၊ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးတို့အပြင် အကြပ်အတည်းလွန်ကာလများအတွင်း အမျိုးသားပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၊ ပဋိပက္ခကာလအပြီးတွင် သာတူညီမျှသော ငွေအရင်းအနှီးများ ခွဲဝေချထားပေးခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်တို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် အစိုးရ၏နည်းလမ်းများကို အကြမ်းရေးဆွဲရုံမျှသာ မဟုတ်တော့ပဲ တရားဥပဒေအရရှိခြင်းပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံမည့်ပုံစံမျိုးဖြင့် ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်လှသည့် စိန်ခေါ်မှုများကိုပါ တုံ့ပြန်လျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ချက်များ မြင့်မားလာသဖြင့် ယင်းတို့သည် မကြာခဏရှုပ်ထွေးပြီး ရှည်ကြာတတ်ပေရာ ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိနေပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပုံဖော်ရာတွင် ပါဝင်မည့်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နည်းလမ်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်သောစည်းမျဉ်းပေါင်းစုံဖြင့် ကြီးကြပ်ထိန်းသိမ်းထားသော၊ လက်တွေ့ကျသော အသိအမြင်များကိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အသိအမြင်များကို ဝေမျှခြင်းသည် International IDEA ၏ အဓိကလုပ်ငန်းစဉ် ကဏ္ဍများအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဝါရင့် စာရေးဆရာများက အလေးထား၍ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း လိုက်နာကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ဖော်ပြသော ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နားလည်တတ်သိမှုနှင့် အထက်ဖော်ပြပါ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် အသိအမြင်နှင့်တို့ကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ကဖော်ပြ၍ ပုံစံချမှတ်ထားပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးသမားများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ခေတ်မီဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်းတွင် လက်တွေ့ ပါဝင်ကျင့်သုံးသူများက ရင်ဆိုင်လျက်ရှိနေသော အသိအမြင်လစ် ဟာမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် လတ်တလောဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အလားအလာများမှ သင်ခန်းစာများကိုရယူနိုင်သော ပထမတန်းစားနည်းလမ်းတစ်ရပ် ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်သည်။ သီးခြား ကဏ္ဍများအဖြစ်ဖတ်ရှုနိုင်ရန် အခန်းများကိုခွဲထားပြီး ဆန်းစစ်ရေးအခြေခံမူဘောင်ကို အခန်းတိုင်း တွင် တသမတ်တည်းအသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လည် ပတ်ဆောင်ရွက်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏အတိုင်းအတာကို ပိုမိုနက်ရှိုင်း စွာ နားလည်သဘောပေါက် လာစေပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် အခွန်ရှည်စွာခိုင်မာတည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေ စီစနစ်ရရှိအောင်မြင်ရန် မည်ကဲ့သို့ဖန်တီးနိုင်မည်ကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့ လမ်းညွှန်စာအုပ်က ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ကာလ ရှည်အချိန်ယူသော၊ သမိုင်းနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အမှန်တကယ်ရေးဆွဲသောအခါတွင်လည်လည်း ကာလတစ်ခုသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ဤစာအုပ် သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်များအားခြုံငုံ၍ နားလည်ခြင်းကို အထူးအလေးပေးပြီး အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ (အခန်း ၂)နှင့် လူ့အခွင့်ရေး ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများတည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ချက် (အခန်း ၃)တို့အပြင် အင်စတီကျူးရှင်း ဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းပုံစံချမှတ်မှုအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အခန်း ၄ မှ ၆)နှင့် အစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းပုံစံများ (အခန်း ၇) အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို အပြည့်အစုံနားလည်ရန် အသားပေး ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွက် အသေးစိတ်အစီ အစဉ် သို့မဟုတ် နမူနာပုံစံကိုဖော်ပြထားမည်မဟုတ်သော်လည်း လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အသိအမြင်များမှ သင်ခန်းစာများကိုမူ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို စာရွက် ပေါ်တွင် ရေးသားဖော်ပြရန်မှာ ရိုးရှင်းလွယ်ကူမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်တွင် မူကွဲပြားခြားနားပါကြောင်း သင်ခန်းစာရရှိပါသည်။

စာရေးသူများ၊ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံများမှ ရရှိလာသော အသိဉာဏ်စွမ်းများဖြင့် ပံ့ပိုးပေး ခဲ့သော ပူးပေါင်းပါဝင်သူများနှင့် နော်ဝေးအစိုးရကိုလည်း ပံ့ပိုးမှုအတွက် စိတ်ရင်းဖြင့် ကျေးဇူးတင်ပါ ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ် သည် ယင်းတို့၏ အကူအညီမပါပဲ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

Vidar Helgesen

အတွင်းရေးမှူးချုပ်၊ International IDEA

ဤစာအုပ်သည်များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပံ့ပိုးမှု၊ ပူးပေါင်းပါဝင် ကူညီမှုများမပါပဲ ဖြစ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် စာရေးသူများနှင့် မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖော့ဒ်၊ ဟာဆင် အီဗရာဟင်၊ နို ရာ ဟက်ဒလင်း၊ ဆာကွန် တာလာ ကာဒီဂါမာ ရာဂျစ်ဆင်ဟမ်၊ ပေါလိုစ် တက်စ်ဖာဂျီယော့ဂျစ်နှင့် ဝင်းလပ် ဝါဟီယူ စသော အခြားသောပံ့ပိုးသူများ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုအား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဘီပင် အက်ဒီဟီ ကာရီ၊ စတီဖင် ဂိုမက်စ် ကမ်ပိုစ်၊ ဆိုလန်ဒါ ဂျိုင်းစ်၊ ရှီရင် ဟာဆင်၊ တော်ကွာတို ဂျာဒင်နှင့် ဝီလ်ဖရီဒို ဗီလာကော်တာတို့ကိုလည်း ယင်းတို့၏ အဓိကကျသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကိုယ်စွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်းရှိသရွေ့ အပင်ပန်းခံကာ သုံးသပ်စစ်ဆေးပေးကြသော တက်ဒီပရာ ဆပ် ဒွန်ဂါနာ၊ ကားလို့စ် အယ်လ်ဘတ်တို ဂိုတီ ယာ၊ နိုရီယာ မာရှမ်ဘာ၊ ခရစ်စတီးနား မူရေး၊ ဂျင်နီ တူဟိုက်ကနှင့် ဂျာယမ်ပသီ ဝစ်ခ်ရမ် ရက်နေးတို့အား ယင်းတို့၏ ပြီးပြည့်စုံသော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သော လမ်းညွှန်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။ ကာတီယာ ပါပါဂီယာနီ အားလည်း မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ကူညီမှုအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။ အခြေခံဥပဒေများအား ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အတွေး အခေါ် အယူအဆသစ်များနှင့် အမြင်များကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် ရောလ် အာဗီလာ အော်တစ်စ်၊ အင်ဒရူး ဘရက်ဒလေ၊ အင်ဒရူး အဲလစ်စ်၊ ချယ်ရီ ဆောင်းဒါစ်၊ လီနာ ရစ်ဒီလာတာမန်နှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၊ များစွာသော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြပေးကြသည့် IDEA ၏ ဝန်ထမ်းများအားလုံး အပါအဝင်များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ တွဲဘက် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည့် Interpeace ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက် အတွေးအမြင်များ၊ စိတ်ကူးစိတ်သန်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆောင်ရွက်ပေးမှုသော ယင်း၏ ကဏ္ဍအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပြီး Interpeace ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သော မိုက်ကယ် ဘရန့်ထီ၊ ဂျေလ် ကော့ထရဲလ် ရာရှိုဂိုင်းနှင့် အန်တိုနီ ရက်ဂန် တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

သုတေသန ပြုလုပ်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးသော အမ်မလီ ဘင်္ဂစ်၊ မူဂျီ ဖာ့စ် လီယော့လူ၊ အိမ် ဂရီနာ၊ စနိုးလီ၊ ဂျန် အော့ဂျီစ်၊ အာဘရတ်ခ် ဆာတီ၊ အန် ကက်ထရင် ဆီကီမေရီယာ၊ ကတ်ဂျာ စတော့ဘာဂျာ၊ အန်နာ မာရီယာ ဗားဂတ်စ် နှင့် ဖီးလစ် ဝင်းစ် ဘတ်ဂ် တို့အား ထပ်လောင်း ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။

ထုတ်ဝေမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ ဂျေ မက်သရူး စထရန်ဒါ နှင့် အိမ် ဂျီဟန်ဆင်တို့အပြင် International IDEA အဖွဲ့၏ စွမ်း ဆောင်ရည်မြင့်မားသော ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေး အဖွဲ့အစည်း အထူး သဖြင့် နာဒီယာ ဟန်ဒယ်ဇန်ဒါ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်းဖော်ပြလို ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖွဲ့၏ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်မှုများမှာ အဖိုးမဖြတ်နိုင်ပါ။ မယ်လန်နီ အယ်လင်၊ ဂျင်နီ ဖန်ဒီယာလန် အိုင်စ်ဘာ့ဂ်၊ ရိုစီနာ အစ်စမေးလ် - က လွန်နှင့် တာယူ ငဲငဲ တို့ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စိတ်အားထက် သန်စွာ ပံ့ပိုးမှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင်ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ဤမြန်မာဘာသာပြန်စာအုပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုး ပေးသော လူဇင်ဘာခွဲနိုင်ငံအစိုးရ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံအစိုးရ၊ နော်ဝေနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန နှင့် ဖင် လန်နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့အား ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

စကားချိုး	III
အမှာစာ	VII
ကျေးဇူးတင်လွှာ	IX
၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း	၁
၂။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း	၅
၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ပြဋ္ဌာန်းစရာများ	၉
၃.၁ လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးအစား	၉
၃.၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအမျိုးအစား	၁၁
၄။ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်မှုအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးများ	၁၅
၄.၁ ယခင်ကမတရားသဖြင့် ဥပဒေဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်းများအားကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း	၁၅
၄.၂ အထွေထွေအာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ရေးစနစ်	၁၇
၄.၃ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအမြင်များ	၁၈
၄.၄ ပြည်တွင်းတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေအခန်း	၂၀
၅။ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ	၂၃
၆။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ပြဋ္ဌာန်းစရာများ	၂၇
၆.၁ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအကြားကွာခြားချက်များ ..	၃၀
၆.၂ အခြေခံကျသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအကြား ကွာခြားချက်	၃၄
၇။ အာဏာတည်စေခြင်း	၃၇
၇.၁ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အကူအညီများ	၃၈
၇.၂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အာဏာတည်စေသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ	၃၉
၇.၃ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တိုင်ကြားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ	၄၀
၇.၄ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ အာမခံခြင်းများ	၄၁

၈။ အချို့သော တိတိကျကျရှိလှသည့်အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်နေသော

တင်းမာမှုများ	၄၃
၈.၁ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ	၄၃
၈.၁.၁ ‘လူနည်းစု’ ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။	၄၅
၈.၁.၂ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ခြင်းနှင့် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များအား ပြဋ္ဌာန်းခြင်း	၅၃
၈.၂ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ	၆၃
၈.၂.၁ နိုင်ငံရေးလောကတွင် သာတူညီမျှရှိခြင်း	၆၄
၈.၂.၂ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် မိသားစုရေးရာများတွင်သာတူညီမျှမှုရှိခြင်း .	၆၆
၈.၃ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	၇၀
၈.၃.၁ မည်သည်တို့ ထည့်သွင်းရမည်နည်း။	၇၁
၈.၃.၂ သွယ်ဝိုက်ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာမည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။	၇၄

၉။ နိဂုံး

မှတ်စုများ	၉၂
အဓိက စာလုံးများ	၉၂
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	၉၃
ကျမ်းကိုးစာရင်း	၉၇
အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ	၁၀၀
စာရေးသူအကြောင်း	၁၀၅
International IDEA အကြောင်း	၁၀၆

ဇယား

ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အရေးကိစ္စရပ်များ	၈၉
---	----

ဇယားကွက်

ဇယားကွက် ၁။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ	၇
ဇယားကွက် ၂။ ကုလသမဂ္ဂက ဆောင်ရွက်သည့် အဓိက နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် ခုနစ်ရပ်	၈
ဇယားကွက် ၃။ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် (CEDAW)	၆၃
ဇယားကွက် ၄။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (ICESCR)	၇၂

၁။လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းကိုတည်ဆောက်ခြင်း

၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို ချမှတ်တည်ဆောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများစွာ ရှိသည်။ ယင်းတို့သည် အစိုးရအာဏာအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များအားညွှန်ပြပေးသည့်အပြင် ဒီမိုကရေစီစနစ်တည်ဆောက်ရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ချပ်လည်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ကိုချမှတ်ပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ တရားနည်းလမ်းကျမှုအတွက် အလွန်ပင်အရေးကြီးပေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့် အုပ်စုများအား ယင်းတို့၏အကျိုးစီးပွားများကို စုစည်းပေါင်းစပ်ရန် နေရာများပေးသည်။ ယင်းတို့သည် သာမန်ပြည်သူတို့အား အာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများကို အကဲစမ်းစိန်ခေါ်နိုင်စေရန် အခွင့်အရေးပေးပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးများ မည်ကဲ့သို့သက်ရောက်မှုရှိသည်၊ မည်သို့လုပ်ဆောင်သည် စသည်တို့နှင့်သက်ဆိုင်လျက်ရှိသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏နယ်ပယ်အပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အခြားသော နက်နဲရှုပ်ထွေးလှသည့် ရှုထောင့်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုင်တွယ်ပေးပါသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ ရုပ်သိမ်းဖယ်ရှား၍မရသော၊ ခွဲခြား၍မရသောအရာများဖြစ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်း အချို့သောအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် ယင်းတို့အား အကာအကွယ်ပေးခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုယ်တိုင်၏ သဘောသဘာဝ၊ ရည်ရွယ်ချက်တို့နှင့်အလားတူ အငြင်းပွားစရာဖြစ်လာသည်။ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများစွာတို့အဖို့ အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့်

စပ်လျဉ်း၍ မည်သည်တို့ထည့်သွင်းနိုင်သည်ဟူသည့် ရွေးချယ်စရာစာရင်းဆိုလျှင် ၎င်းသက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံမှ လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများမှသာ ကောက်နှုတ်ယူရသည်ကများ ပေသည်။ သို့ရာတွင် အဓိကကျသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်မှာ ခေတ်သစ်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ များကို ရေးဆွဲရန်သာမက ပဋိပက္ခဒဏ်ခံစားနေရလျက်ရှိသော၊ စုံလင်ကွဲပြားလျက်ရှိသော အုပ်စု များ ငြိမ်းချမ်းစွာအတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကို အထောက်အကူပြုမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကာ ကွယ်မှုများကို အသုံးပြုရန်လည်းဖြစ်ပေသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရာတွင် အသုံးပြုမည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် တည်ဆောက်ရေး ဆွဲမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအမျိုးအစားတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း၏ ဘောင်ကိုပုံဖော်မည့် ပထမဆုံးအခြေခံအကြောင်းရင်းများထဲတွင် ပါဝင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း မတူကွဲပြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းအစိတ်အပိုင်းများအကြား ဖြစ် ပေါ်လေ့ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ခက်ခဲသောအချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများတွင် မြင်တွေ့ကြရ သကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးဓလေ့ထုံးတမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကိုလွယ်ကူစွာရရှိနိုင်သည် မဟုတ်ပေ။ အထူး ဆောင်ရွက်ချက်များမှ အကျိုးအမြတ်အဖြစ်ရရှိသည့် လူနည်းစု၏အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတော်၏ သယံဇာတများရယူပိုင်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သောစီးပွားရေးအခွင့်အရေးများ၊ မိသားစုအရေးတွင် သာတူ ညီမျှဖြစ်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည်လည်း အဆိုပါအကြောင်းအရာများ တွင် ပါဝင်ပါသည်။ အချို့သောတင်းမာမှုများမှာ လူ့အခွင့်အရေးများကိုကာကွယ်ခြင်းနှင့် ယခင်က ချိုးဖောက်မှုများကို ပြန်လည်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း၊ အာဏာဖြန့်ဝေကျင့်သုံးမှုစနစ်နှင့် သဟဇာတ ဖြစ်မှု၊ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဝတ္တရားများအပြင် အားပြိုင်လျက်ရှိသော ပြည်တွင်း ရှိဥပဒေရင်းမြစ်များအကြား ဟန်ချက်တစ်ခုလိုအပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတတ် သည်။

အခြားသောစိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းပင် ဖြစ် သည်။ ဤသို့ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များထားရှိရန် အထင်အရှားလိုအပ်ပေသည်။ သို့တစေ ဤမျှလောက်မထင်ရှားသည်မှာ မတူကွဲပြားလျက်ရှိသည့် အုပ်စုများက အရှုံးအမြတ်တွက်လျက် မိမိတို့၏ကိုယ်ကျိုးစီးပွားများတည်ဆောက်ရန် အခွင့်အရေး များကို အသုံးပြုကြမည်ဆိုပါက အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် မည်သို့အကျိုးသက် ရောက်မှု ရှိမည်နည်းဟူသည်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ် ချက်များချမှတ်ရန်အတွက် အာဏာနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ပို၍ လက်တွေ့ကျသောဆန်းစစ်ချက်ကို လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အခြေခံကျသောအခွင့်အရေးများအား တရားဥပဒေအရ အကောင်အထည်ဖော်ကာကွယ်ခြင်းမှာ တရားရေးထုံးတမ်းစဉ်လာများတွင် ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့်တွေ့နိုင်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေး ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောသဘောတူညီမှုရရှိ နိုင်ရန် အခြေအနေဖန်တီးပေးနိုင်မည့် တိုးတက်ပြောင်းလဲနိုင်သော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး မူဘောင်များကို ရှာဖွေကြရသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် တရား

ဥပဒေအခြေပြုလူ့အခွင့်အရေးချဉ်းကပ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အများသဘောတူညီမှုအပေါ်အခြေခံသည့် ချဉ်းကပ်မှုများအကြား လက်တွေ့ကျသော ဟန့်ချက်တစ်ခုကိုရရှိနိုင်ရန် မည်သည့်သက်ရောက်မှုများကို စဉ်းစားသင့်သနည်း။

၂။လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

၁၉၄၈ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကြေငြာချက်၏ နိဒါန်းမှ အပိုဒ်ခွဲ ၁ တွင် လူ့အသိုက်အဝန်းအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသော လူသားအားလုံး၏ မွေးရာပါဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ညီမျှပြီး တန်းတူရည်ရှိပြီး အမြဲတမ်းအတွက်ဖြစ်သော အခွင့်အရေးတို့အား အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ကမ္ဘာကြီး၏ လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးတို့၏ အခြေခံပင်ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ နိုင်ငံတော်အာဏာကို မည်ကဲ့သို့အသုံးပြုမည်၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းအာဏာအား ပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်လျက်အသုံးပြုမှုကို မည်ကဲ့သို့ကန့်သတ်ထားမည် စသည်တို့အတွက် အခြေခံစနစ်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ ခံစားခွင့်များဖြစ်ကြပါသည်။ ဘာသာရေးရှုထောင့်တစ်ခုမှကြည့်လျှင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် လူသားတို့အား ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် စဉ်းစားချင့်ချိန်မှုရှိသော ဖန်တီးမှုတစ်ခုအဖြစ် နတ်၊ ဘုရားတို့ကအပ်နှင်းထားသော အရာများဖြစ်ကြသည်။ လောကီရေးရာ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာအယူအဆအရ ကြည့်ရသော် ယင်းတို့သည် သဘာဝဥပဒေအရ လူသားတို့၏ သိက္ခာတရားကို ဝန်းရံလျက်ရှိသည့်ရပိုင်ခွင့်များအဖြစ် ပြောင်းလဲလာခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ သဘောတရားနှစ်ရပ်လုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို လူတို့ဖန်တီးထားသည့် ဥပဒေ၏အခြေခံမူဘောင်အရ ရရှိထိုက်သည်ဆိုသည်ထက် လူသားတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီဖြစ်စေ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကဖြစ်စေ ရသင့်ရထိုက်သော ခံစားပိုင်ခွင့်များဟူသော အယူအဆများအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ယင်းတို့ကို ဥပဒေအရဖယ်ရှားလွှဲပြောင်း၍ မရခြင်းဖြစ်ပေသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ သတ်မှတ်အကောင်အထည်ဖော်ထားသော အခွင့်အရေးများကား ဥပဒေ၏ ဖန်တီးမှုများဖြစ်ပေသည်။ အခြေအနေအတော်များများတွင် ယင်းကဲ့သို့အခွင့်အရေးများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာနှင့် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် အခြေခံအဖြစ်ထားရှိအပ်သည့် အကျိုးစီးပွားများနှင့် ယုံကြည်မှုများအား ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေပါသည်။

ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ အချုပ်အခြာအာဏာသဘောတရားအရ အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပြည်သူလူထုကသာ နိုင်ငံတော်၏အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသို့ ယုံကြည်အပ်နှံထားခြင်းဖြစ်ပြီး ပြည်သူ တို့၏အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတော်မှဆင်းသက်ရရှိလာခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များမှာ ဤသို့လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးများအား ထိန်းသိမ်းထားရှိ ခြင်းများလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးမည့် တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ် များဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက

လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ နိုင်ငံတော် အာဏာကို မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုမည်၊ အထူး သဖြင့် ဤသို့ အသုံးပြုမှုကို ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ချင့်ချိန်၍ မည်ကဲ့သို့ ကန့်သတ်ထားမည် စသည်တို့အား ချမှတ်ရေးအတွက် အခြေခံစနစ်တစ်ခု အဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်း ဆိုင်ရာ ခံစားခွင့်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကိုလေးစားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လည်း အသုံးမဝင်လှပေ။

စီစဉ်ဖန်တီးပေးသည့်အပေါ်တွင် အခြေတည် နေသည့်အပြင် အမှန်တကယ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထက် သာလွန်သည်ဟုလည်း မြင်နိုင်ပေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များ၌ တိကျပြတ်သားစွာ အသိအမှတ်ပြုနိုင် သလို သွယ်ဝိုက်၍လည်း အသိအမှတ်ပြုနိုင်ပါ သည်။ သို့တစေ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းသို့ ထည့်သွင်းလိုက်ရုံဖြင့် နောက်ဆုံးအဆင့် ပြီးစီးသွားသည်တော့ မဟုတ် ပေ။ ဤအစား ထိုကဲ့သို့ထည့်သွင်းခြင်းမှာ လူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့် အုပ်စုများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြနိုင်ရန် နှင့် အရယူနိုင်ရန် နည်းလမ်းအသစ်များကို အစပျိုးလိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုသည်မှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုရှိ တရားဝင်ဆုံးဖြတ်ချက် များအားလုံးမဟုတ်လျှင်သော်မှ အများစုမှ ၎င်းအခွင့်အရေးများကို အများဆုံးမြှင့်တင်နိုင်ရန် ရည်မှန်း ကြသည့်အထိ လူ့အခွင့်အရေးကို တန်ဖိုးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အားကောင်းခိုင်မာသော သို့မဟုတ် သက်ဝင်လှုပ်ရှားသောလူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းဟူသည်မှာ အာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လွှမ်းမိုးကြီးစိုးလျက်ရှိသော အခြားအရေးပါသူများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များက လူ့အခွင့်အရေးများအား တန်ဖိုးထားလေးစားခြင်း၊ ချိုးဖောက်မှုများမရှိ စေရန်ကာကွယ်ခြင်းနှင့် နစ်နာရသူများကို ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းများတို့မှတဆင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းဖော်ပြ ထားခြင်းမရှိသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အာမခံထားသည်များလည်း အသုံးမဝင်လှပေ။

ဇယားကွက် ၁။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ

- အခွင့်အရေးများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူသားဖြစ်မှုကို အခြေခံပါသည်။
- ယင်းတို့ကို ဥပဒေမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည်ဆိုသော်ငြား ဥပဒေကိုအသုံးပြုလျက် အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းသို့မဟုတ် အခွင့်အရေးများကို ငြင်းပယ်ရပ်သိမ်းခြင်းများ မပြုလုပ်အပ်ပေ။
- ယင်းတို့သည် လူသားအားလုံးအပေါ် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာအရ သာတူညီမျှရှိသည်ဟု သဘောထားရမည်။
- အခွင့်အရေးများသည် အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ဆက်စပ်၊ အပြန်အလှန်အမှီသဟဲ ပြုနေကြခြင်းကြောင့် ခွဲထုတ်၍မရနိုင်ပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအကြောင်းအရာများ ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် အထူးသဖြင့် တိကျသောအခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်သည် အငြင်းပွားစရာများရှိနေနိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အခွင့်အရေးများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများစွာနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အဓိကအယူအဆများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် အချေအတင်အငြင်းပွားခြင်းများသည် မကျေနပ်ချက်များပိုမိုနက်ရှိုင်းလာစေကာ ညှိနှိုင်းဖြန့်ဖြေရန်ခက်ခဲလာစေပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းအကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းထည့်သွင်းရာ၌ အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်ထားခြင်းဟူသည့် သမားရိုးကျ ရည်ရွယ်ချက်ထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိစေရန် ပို၍မျှော်မှန်းလာကြသည်။ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် တရားမျှတရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ရင်ကြားစေ့ရေး၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ပြည်သူ့ဘဝသာယာရေးတို့ကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းချမှတ်ထားသော အာဏာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကို ချိတ်ဆက်ပေးရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးများအားအသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်ထားကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့တွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေမှ ဝတ္တရားရှိသည့်အတိုင်း လူ့အခွင့်အရေး အသုံးအနှုန်းများ၊ ခိုင်မာတိကျသောအကြောင်းအရာများ၊ ၎င်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်မည့်

လူ့အခွင့်အရေးကို လူတို့ဖန်တီးထားသည့် ဥပဒေ၏ အခြေခံမူဘောင်အရ ရရှိထိုက်သည်ဆိုသည်ထက် လူသားတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီဖြစ်စေ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကဖြစ်စေ ရသင့်ရထိုက်သော ခံစားပိုင်ခွင့်များဟူသော အယူအဆများ အဖြစ်ရှုမြင်ကြပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ သတ်မှတ်အကောင်အထည်ဖော်ထားသော အခွင့်အရေးများကား ဥပဒေ၏ဖန်တီးမှုများ ဖြစ်ပေသည်။

နည်းလမ်းများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြကြပါသည်။ ယနေ့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများအပြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများ၊ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ထိရောက်အရေးပါသော အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပြီး နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးများဥပဒေအတွင်း အကျုံးဝင်သော နိုင်ငံများအားလုံးသည် ၎င်းအခွင့်အရေးများကို တာဝန်ဝတ္တရားတစ်ရပ်အဖြစ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် နည်းလမ်းများကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားကြပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ (UN) ကလည်း ဤသို့လူ့အခွင့်အရေး၏ နိုင်ငံတကာ အကျုံးဝင်သက်ရောက်မှုကိုပံ့ပိုးပေးပြီး အထူးသဖြင့် 'အဓိက' နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ၇ ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၂ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၂။ ကုလသမဂ္ဂက ဆောင်ရွက်သည့် အဓိကနိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် ခုနစ်ရပ်

- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေငြာစာတမ်း (UDHR)၊ ၁၉၄၈ (တရားဝင်အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းထားသည့် သဘောတူညီချက် မဟုတ်ပါ)
- လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးပျောက်ရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (CERD) ၊ ၁၉၆၅
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR)၊ ၁၉၆၆
- နိုင်ငံတကာစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (ICESCR) ၊ ၁၉၆၆
- အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေးသဘောတူညီချက် (CEDAW) ၊ ၁၉၇၉
- ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (CRC) ၊ ၁၉၈၉
- နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ အခြားသောရက်စက်မှု၊ လူသားမဆန်မှုနှင့် သိက္ခာချခြင်းအပြုအမူများနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု (CAT) ၊ ၁၉၈၄

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ပြဋ္ဌာန်းစာများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရွေးချယ်ထည့်သွင်းနိုင်မည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမည်မျှပါဝင်မည်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်း၏ နယ်ပယ်မည်မျှကျယ်ပြန့်မည်ကို

(က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရန် အသုံးပြုသော လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးအစားနှင့်

(ခ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအမျိုးအစား၏ သဘောသဘာဝတို့မှပုံဖော်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစားသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်၏ အတိုင်းအတာကို ပုံဖော်နိုင်သော ပထမဆုံးအခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။

၃.၁။ လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးအစား

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရွေးချယ်ထည့်သွင်းဖော်ပြမည်ဖြစ်သော အလွန်အရေးပါသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် သဘောတူညီနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံအသီးသီး၊ အချိန်ကာလအသီးသီးတွင် ကွဲပြားခြားနားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးတို့ကို အသုံးပြုလျက်ရှိကြသည်။ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအဖြစ် စီမံခန့်ခွဲရသောလုပ်ငန်းစဉ်များသည် မတူညီသောအုပ်စုများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းမူဝါဒများအောက်၌ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပင်မရေစီးကြောင်း တစ်ခုအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးကိုရယူခံစားခွင့်ရှိရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုံစံချမှတ်မှု၏ အကြောင်းအရာအားလုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ အဓိက စည်းမျဉ်းများကိုသော်လည်းကောင်း အာဏာလွှမ်းမိုးမှုရှိသောအုပ်စုကချမှတ်သည့်အခါ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အုပ်စုများအတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအတိုင်းအတာကို ယင်း

အချို့ဥပမာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ရေးသည် အနိုင်ရသူထင် ထင်ရှားရှားမရှိသော သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး ဦးဆောင်မှုပေးနိုင်သူ တိကျစွာမရှိသော ပဋိပက္ခတစ်ခုအတွင်း အဖွဲ့အစည်းများ အကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရသောလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်သူတို့၏ အခွင့်အရေးများပါဝင်၍ မည်သူ တို့၏အခွင့်အရေးများ ချန်လှပ်ထားခံရသည်တို့ အပေါ်မူတည်၍ ‘အောင်နိုင်သူ’ သို့မဟုတ် ‘ရှုံးနိမ့်သူ’ဟူ၍သတ်မှတ်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။

တို့၏အလိုရှိသလိုပြဋ္ဌာန်းထားတတ်ကြသည်။ အချို့ဥပမာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် အနိုင်ရသူ ထင်ထင် ရှားရှားမရှိသော သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှု ပေးနိုင်သူတိကျစွာမရှိသောပဋိပက္ခတစ်ခုအတွင်း အဖွဲ့အစည်းများအကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရ သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များစွာတို့တွင် အရေးအကြီးဆုံးစဉ်းစား ရမည့်အချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့် အလမ်းကိုချမှတ်ပေးနိုင်သော ပဋိပက္ခဖြေရှင်း ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေးတို့ ဖြစ် သည်။ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုစီတွင်ထူးခြားသောနောက်ခံ

အခြေအနေတို့ရှိပြီး သက်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရသော ‘အောင်နိုင်သူ’နှင့် သက် ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအား ချန်လှပ်ထားခံရသော ‘ရှုံးနိမ့်သူ’ဟူ၍ယူဆနိုင်သူများအတွက် လက်တွေ့ တွင်သက်ရောက်နိုင်သည့် နောက်ဆက်တွဲများလည်းရှိသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအတွင်း ပြည်သူလူထုပိုမိုပါဝင်မှုကို တောင်းဆို ခြင်းများသည် အင်တိုက်အားတိုက်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်သူပါဝင် မှုသည် အခွင့်အရေးများ၏အရေးပါမှုအပေါ် အများသဘောတူညီမှုကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရရှိရန် ပံ့ပိုးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အသိအမှတ်ပြုမှုမြင့်တက်စေပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်

အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်းအတွင်း ပြည်သူတို့၏ပါဝင် မှုသည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပိုမို၍ တရားနည်းလမ်းကျစေရန် အထောက်အကူ ပြုပါသည်။ အချို့ကိစ္စရပ်များတွင်မူ ပြည်သူ များပါဝင်ခြင်း၏အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အကောင်းဆုံးဒွန်တွဲလျက်ရှိပြီး အချို့သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အမြင်တွင်အခွင့်အရေး များကို ကျဉ်းမြောင်းလာစေကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ၏ အတိုင်းအတာတွင်လည်း သဘောတူညီမှု မရှိခြင်းများဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

များတွင်မူ ပြည်သူများပါဝင်ခြင်းသည် အာဏာ လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသောအုပ်စုများ၏ အမြင်များ အရ အခွင့်အရေးများကို လျော့ပါးစေပြီး ဖွဲ့ စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ ၏ အတိုင်းအတာအပေါ် ပြည်သူများအကြား သဘောမတူညီမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေပါ သည်။ ဥပမာ - အယ်လ်ဆာဗာဒေါတွင် နိုင်ငံ ခေါင်းဆောင်များသည် အားလုံးနီးပါး ကက်သ လစ်များဖြစ်နေကြသော နိုင်ငံသားများ၏ စစ်မှန် သည့်ပါဝင်မှုကိုအခြေပြု၍ နိုင်ငံ၏ယဉ်ကျေးမှု နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များကို ထင် ဟပ်နိုင်သည့်တရားနည်းလမ်းကျသောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုရေးဆွဲရန် ပူးပေါင်းကြိုးပမ်း

ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံသားအများစုသည် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းအား ပြစ်မှုဖြစ်စေနိုင်မည့် အသက်ရှင်ခွင့်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းထည့်သွင်းရန်တောင်းဆိုကြသည်။ ၎င်းနောက်တွင် ပဋိသန္ဓေတည်သည့်အချိန်မှစ၍ လူသားဘဝစတင်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန်အတွက် ၁၉၉၉ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။ အကယ်၍ ခေါင်းဆောင်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်အောက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါက ၎င်းတို့အနက်မှအနည်းငယ်သာ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အတိုက်အခံလုပ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်သူ့ပါဝင်မှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အကောင်းအဆိုး ဒွန်တွဲရောထွေးလျက်ရှိပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ဘာသာရေး၏လွှမ်းမိုးမှု၊ စီးပွားရေးအနေအထား၊ စာမတတ်သူအရေအတွက်အချိုးအစား၊ ပဋိပက္ခအတွေ့အကြုံများနှင့် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာသမိုင်းကြောင်း စသောအချက်များအပေါ်တွင် မှီတည်နေပေသည်။

၃.၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအမျိုးအစား

လူ့အခွင့်အရေးဓလေ့ထုံးတမ်း၏ ပုံစံ၊ အတိုင်းအတာနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် သဘောသဘာဝ၊ ယင်းမှ သက်ရောက်မှုရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့အပေါ် အခြေတည်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါအဓိကအကြောင်းအရာများကို တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် ဖန်တီးထားပုံခြင်းတူသော အမျိုးမျိုးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာသားများကို ဖတ်ရှုခြင်းအားဖြင့် နားလည်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစားများမျိုးစုံရှိကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ကွဲပြားခြားနားသော အုပ်စုများအတွက် မတူသောအဓိပ္ပာယ်များ ရှိကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ယခင်ကာလများက ချမှတ်ခဲ့သောဓလေ့များနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများ (ဥပမာအားဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံမှာကဲ့သို့) မှ အမြစ်တွယ်နေကြပြီး ကာလကြာရှည်စွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာသောကြောင့် အချို့သောလက်တွေ့လုပ်ဆောင်သူများက ယင်းတို့ကို မူလဥပဒေများဟု ရှုမြင်တတ်ကြသည်။ အချို့သောအခြေခံဥပဒေများကို အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အခြေခံပုံစံများချမှတ်ပေးပြီး ယင်းတို့အချင်းချင်း အစိုးရစနစ်အတွင်းတွင် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေသည်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးသည်ဟု ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းမှကာကွယ်ရန် လူ့အခွင့်အရေးကိုအဓိကအသုံးပြုကြပါသည်။ ထင်ရှားလှသည့်ဥပမာတစ်ခုမှာ ယခင်ကတည်းကရှိနေခဲ့သော ပြည်နယ် ၁၃ ခု၏ ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းအဖွဲ့ကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များက ရေးဆွဲခဲ့သည့် နှစ် ၂၀၀ ကျော်သက်တမ်းရှိပြီဖြစ်သော အမေရိကန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၉)ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အကျိုးရလဒ်များအားရည်ရွယ်၍ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကိုရော နိုင်ငံတော်ကိုပါ ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ရန် အာဏာကိုပေးအပ်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား

အပြောင်းအလဲကိုဖြစ်ပေါ်စေသော တော်လှန်ရေးတစ်ခုအသွင်ဆောင်သည်ဟု မြင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံဖြစ်သော တိုင်းရင်းသားသမ္မတဦးဆောင်ရေးဆွဲသည့် ဘော်လီဗီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၉) သည် နိုင်ငံတော်၏တရားနည်းလမ်းကျ အသိအမှတ်ပြုမှုကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်အတွက် နိုင်ငံသည်နိုင်ငံသားလူမျိုးများစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်ဟူသည့် အသိအမှတ်ပြုလက်ခံမှုကိုသာမက နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေး ရေစီးကြောင်းအတွင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မြင့်မားလာစေရေးအတွက် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကိုပါအခြေခံကာ ရည်ရွယ်ထားပေသည်။ တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှ ယခင်ရှိပြီးသားအစီအမံများကို အမြစ်လှန်ကာ ‘လူ

လူ့အခွင့်အရေးဓလေ့ထုံးတမ်း၏ ပုံစံ၊ အတိုင်းအတာနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းတို့၏ ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် သဘောသဘာဝတို့အပေါ်တွင် များစွာ အခြေတည်လျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအမျိုးအစားတစ်ခုချင်းစီသည် တိကျသေချာသော ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များကိုပံ့ပိုးပေးပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် ယင်းတို့ကလည်း အခြေခံဥပဒေအပေါ် ပြန်လည်အထောက်အကူပြုပါသည်။ ပေါ်ပေါက်လာသော အခြေအနေအတွင်း ဥပဒေစာသားကို အသုံးပြုသည်။

မျိုးရေးခွဲခြားမှု မရှိရေးနှင့်၊ ကျား/မ ခွဲခြားမှု မရှိရေး’ (အပိုဒ်ခွဲ ၁ (ခ)) တို့အပေါ် အခြေပြုသော ဒီမိုကရေစီစနစ်တစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံတော်ကိုအပြည့်အဝ ပြန်လည်အစီအမံချ မှတ်ရန် ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ခြောက်နှစ်တာပြည်တွင်းစစ်ပွဲအပြီး ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် နီပေါနိုင်ငံသည် နှစ်ပေါင်း ၂၄၀ ကျော်ကြာ ကျင့်သုံးလာခဲ့သည့် သက်ဦးဆံပိုင် စနစ်၏နေရာတွင် ဖက်ဒရယ် သမ္မတနိုင်ငံစနစ်ကို တည်ထောင်ချမှတ်သော ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နီပေါနိုင်ငံသစ်အား ပြန်လည်ပုံဖော်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အား ပုံစံချမှတ်ရန် အာဏာပေးအပ်ထားပါသည်။

ဘော်လီဗီးယား၊ နီပေါနှင့် တောင်အာဖရိကတို့သည် နိုင်ငံတော်၏ လက္ခဏာရပ်များနှင့် ယင်းနိုင်ငံတွင်းနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းတို့တွင် ပြဿနာရှိနိုင်ပြီး တိကျပြတ်သားသော လူမှုသဘောတူညီချက်များ လိုအပ်နေကြောင်းအသိအမှတ်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတည်ဆောက်ရန် အခြေခံလိုအပ်ချက်ကို နမူနာပြသောနိုင်ငံများဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို လူမှုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းပေးသော အရာများအဖြစ်ထားရှိသည်။ ရံဖန်ရံခါတွင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတော်၏ စံနမူနာပြယုဂ်တစ်ခုအဖြစ် ကိုယ်စားပြုပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဥရောပတိုက်မကြီးရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ‘စည်းမျဉ်းအစု’ အဖြစ်သတ်မှတ်ဖော်ပြပြီး နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များကို အချုပ်အခြာအာဏာဥပဒေအရ ထိန်းကျောင်းကန့်သတ်ရန် ရည်ရွယ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အမျိုးအစားတစ်ခုချင်းစီသည် တိကျသေချာသော ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များကိုပံ့ပိုးပေးပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် ယင်းတို့ကလည်း အခြေခံဥပဒေအပေါ် ပြန်လည်အထောက်အကူပြုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ဤဥပဒေစာသားကို မည်သည့်အနေအထားတွင် မည်သို့အသုံးပြုမည်ဟူသောအချက်ကို လျစ်လျူရှုလျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ အခွင့်အရေးများအား စာရင်းသွင်းဖော်ပြခြင်းကိုသာ အလေးပေးခြင်းမပြုရန် လိုအပ်ချက်ကိုသတိထားရန် လိုကောင်းလိုပေလိမ့်မည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ‘လူမျိုးရေးမဆန်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်’ ၊ ဘော်လီဗီးယားနှင့် အက်ကွေဒေါတွင် ‘တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပေါင်းစုံ’ နှင့် နီပေါတွင် ‘ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်ဖွဲ့စည်းခြင်း’ စသည့် ဥပဒေရေးရာ အသုံးအနှုန်းများဖြင့် အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ နောက်ခံထားမှုများကို အတိုဆုံးနှင့် အရှင်းဆုံး ဖော်ပြထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များကိုပုံဖော်သော အဆိုပါကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာမျက်နှာစာသည် ပြည်သူများ၏ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုများကို ဖော်ပြပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို ‘ရှင်သန်လျက်ရှိသော စာရွက်စာတမ်း’ တစ်ခုအဖြစ် ညွှန်းဆိုခွင့်ပြုထားပေးသည်။ ယင်းဆီမှလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း အစစ်အမှန်ကို ခွဲထုတ်ရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ယခင်ကာလများက ချမှတ်ခဲ့သော သဘောတူညီမှုများနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများမှ ကာလကြာရှည်စွာ ‘သဘာဝအလျောက်’ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာနိုင်သည်။ ဒါမှမဟုတ် ၎င်းတို့ကိုလူမှုအဖွဲ့အစည်းများကိုရော နိုင်ငံတော်ကိုပါ ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ရည်ရွယ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို လူထုများအားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းပေးသောအရာများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

အောက်ဖော်ပြပါအခန်းတွင် ပြိုကွဲနေသော၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော နိုင်ငံများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအား ချမှတ်တည်ဆောက်ရေးကို အလေးပေးဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် မတိုးသာမဆုတ်သာ အနေအထားတစ်ခုအတွင်း၌ တိကျပြတ်သားသော၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးထားသော ခွင့်ပြုချက်ကို ရရှိထားရန်လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ယခင်ကတည်းကရှိနေသော လူမှုအစီအမံများနှင့် အမြစ်တွယ်နေသော အာဏာစနစ်များနှင့် နယ်မြေအလိုက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ အားပြိုင်လျက်ရှိသော ရင်းမြစ်များနှင့်အတူ သင့်လျော်ညီညွတ်စေရန် ပုံစံချမှတ်ပါသည်။

၄။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်မှုအတွင်းရှိလူ့အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအကြောင်းအရာများ ထည့်သွင်းဖော်ပြရန်တောင်းဆိုမှုများမှ များစွာသောတင်းမာမှုများဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ တင်းမာမှုများနှင့် သဘောတူညီမှုမရရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ပါသည်။

- (က) ယခင်ကမတရားသဖြင့် ဥပဒေဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်းများအားကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ချက်
- (ခ) အထွေထွေ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ရေးစနစ်
- (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ဆိုင်သော တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအမြင်များနှင့်
- (ဃ) ပြည်တွင်းတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ

၄.၁။ ယခင်က မတရားသဖြင့် ဥပဒေဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်းများအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း

အတိတ်မှ ပဋိပက္ခများတွင် မတရားသောဥပဒေချိုးဖောက်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ကိုသာမက ယင်းတို့ကို ပုံမှန်တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များ မဟုတ်သောနည်းလမ်းများဖြင့် အထူးရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုရန် ခိုင်လုံသောအကြောင်းပြချက်များရှိနိုင်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် သမိုင်းတွင်ရှိခဲ့သော တရားမမျှတမှုများကို ဦးစွာပထမဖြစ်စေ၊ တစ်ချိန်တည်းတွင်ဖြစ်စေ ဖြေရှင်းခြင်းမပြုပဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးကို စဉ်းစားရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ အတိတ်တွင်ဖြစ်ခဲ့သည့် ဆိုးရွားပြင်းထန်သော ချိုးဖောက်မှုများအား ဖြေရှင်းရန်ဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် မဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအသစ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချမှတ်

ကိစ္စရပ်အတော်များများ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် အရေးအပါဆုံး သော စဉ်းစားရမည့်အချက်မှာ ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက် ရေးတို့ဖြစ်ပြီး သမိုင်းနှင့်ချီသောမတရားမှု များကို ပထမဦးစွာဖြစ်စေ၊ တစ်ချိန်တည်း တွင်ဖြစ် ဖြေရှင်းခြင်းမပြုပဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို တည်ဆောက်ရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။ မတရားမှုဒဏ်ခံခဲ့ရသောသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အရေးပါသောသူများ အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာကြပေသည်။

ခြင်းအား အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေတတ်သည့် အန္တရာယ် ရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင်လည်း ယခင်ကဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော မတရားမှုများကို ဖြေ ရှင်းရန်ကြိုးပမ်းခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်း စဉ်းစားကိုထိခိုက်စေနိုင်ပြီး နက်ရှိုင်းသည့်အကွဲ အပြားများကိုပြန်လည်အသက်သွင်းနိုင်ပါသည်။

အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်မှုနှင့်ပေါင်းစည်းထား သည့် နည်းစနစ်ကျသော၊ ဖြစ်တည်မှုလက္ခဏာ ကိုအခြေပြုသောခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း။ အရေးပေါ် ကာလ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် အချိန်ကြာမြင့် စွာရှိနေခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူလူထုအပေါ် နိုင်ငံတော်က အကြမ်းဖက်ခြင်းတို့သည် လူ့ အခွင့်အရေးကို ဆိုးရွားပြင်းထန်စွာချိုးဖောက်

သော ဓလေ့ထုံးတမ်းကိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများကို အရင်ဦးဆုံး စတင်ဆောင်ရွက်သော အမေရိကအလယ်ပိုင်းနှင့် လက်တင်အမေရိက တို့တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတော်မှဖိအားပေးလုပ်ဆောင်သော 'ဖျောက် ဖျက်မှုများ' စသည့် ပြဿနာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများအတွက် အလွန်အရေးပါခဲ့သည်။ ရဝမ်ဒါတွင် ၁၉၉၄ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု အတွေ့အကြုံကလည်း ၂၀၀၃ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများကို မည်သို့မည်ပုံထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမည်ကို ချမှတ်စေ နိုင်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အီရတ်နိုင်ငံတွင် လူမဆန်စွာဖိနှိပ် ခြင်းခံခဲ့ရသော အစုအဖွဲ့များ၏တောင်းဆိုချက်များသည် ၂၀၀၅ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲ ကြသူများအပေါ် ဖိအားများသက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သူ များ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ခံစားခဲ့ရသောနစ်နာသူများနှင့် ၎င်းနစ်နာသူများကို ပံ့ပိုး ကူညီသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသော သူများ ဖြစ်လာပါသည်။

အဆိုပါ သမိုင်းကြောင်းများကိုထောက်ချင့်ရသော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက် ရေး၏ ကနဦးအဆင့်များတွင်သာရှိသေးသော နိုင်ငံအချို့သည် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးနှင့် အသွင် ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတရေးအကြောင်းအရာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် မတူကွဲပြားသော အထူးလုပ်ငန်းစဉ် ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်ပါသည်။ အခြေခံနည်းလမ်းများအဖြစ် အမှန် တရားနှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မှုခင်းဆေးပညာအရ ပြစ်မှုဟောင်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ၊ အထိမ်းအမှတ်ပြုလုပ်၍ ပြန်လည်အမှတ်ရခြင်းဆောင်ရွက်ချက်များ၊ အခြေအနေပေါ်မူတည်၍သော်လည်းကောင်း၊ သတ်မှတ်ချက်အရသော်လည်းကောင်း ကင်းလွတ်ခွင့်

များ သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များ၊ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင်စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းများ၊ ကြားဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ ရှိရင်းစွဲအနေအထားများကို ဖယ်ရှားအဆုံးသတ်ခြင်းနှင့် အသစ်သောအစီအမံများဆောင်ရွက်ခြင်းအကြား မျှချေရှိစေရန် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ 'နေဝင်ချိန်' နှင့် 'နေထွက်ချိန်' ဥပဒေများ စသည်တို့ကို အသုံးပြုကြပါသည်။

၄.၂။ အထွေထွေအာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ရေးစနစ်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို သတ်မှတ်အပ်နှင်းပေးသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရေးဆွဲရန် အပြိုင်အဆိုင်ကြိုးပမ်းရယူကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခြေခံအားဖြင့် နိုင်ငံရေးသဘောသက်ရောက်ပါသည်။ ယခင်ကတည်းကရှိခဲ့သော ပဋိပက္ခများနှင့် ကွဲပြားမှု၏အကြောင်းများက ဖယ်ရှား၍မရနိုင်အောင် အာဏာ၏စနစ်ကိုပုံဖော်နေပါသည်။ အက်ကွေဒေါ၏ မကြာသေးမီကပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဤအယူအဆကို ဖော်ပြညွှန်းဆိုလျက်ရှိပါသည်။ ၁၉၉၅ မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်ထိ ၁၁ နှစ်အတွင်း သမ္မတ ၈ ဦးကို ပေါ်ထွန်းစေခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့်အတူ ပြည်သူများအကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အမှန်အတိုင်းသိမြင်ကာ စိတ်ပျက်လာမှုကြောင့် အက်ကွေဒေါ ပြည်သူ ၈၂ % သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကိုပုံစံချမှတ်ရန် ၂၀၀၇ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကိုစုဝေးကျင်းပရန်ဆန္ဒမဲပေးခဲ့သည်။ သမ္မတအနေဖြင့်ရာထူးမှအနားယူပြီးအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများကိုကျင်းပပါက သက်တမ်းတစ်ခုလျှင် တစ်ကြိမ် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ကို ရုပ်သိမ်းနိုင်မည့် အုပ်ချုပ်ရေး၏အာဏာကို တိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အကြား မတိုးသာမဆုတ်သာအခြေအနေကိုအဆုံးသတ်ရန် သိသာသောပြောင်းလဲမှုများကို စတင်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အရ သမ္မတသည် ဆက်တိုက်လေးနှစ်သက်တမ်းအရေအတွက် အကန့်အသတ်မရှိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ပြီး ဗဟိုဘဏ်နှင့်ဆိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများလည်းရရှိကာ အခွန်နှုန်းထားများတိုးမြှင့်ခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးမဖြစ်ထွန်းသော မြေယာများကို ပြန်လည်ခွဲဝေဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို အစိုးရအပိုင်အဖြစ်သိမ်းခြင်းအာဏာ အစရှိသည်တို့ကိုလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ လူထုအခြေပြုဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ဖော်ဆောင်ရန်နှင့် နိုင်ငံရေးကို ဒေသန္တရအဆင့်ကပါ ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် ပြည်သူ့ညီလာခံများကိုဒေသအဆင့်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံကိုလည်း နိုင်ငံသားလူမျိုးပေါင်းစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားပြီး ယင်းတို့၏ဘိုးဘွားပိုင်မြေယာများတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများကိုမလုပ်ဆောင်မီ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော ၎င်းဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် (ခွင့်ပြုချက်ကို မဖြစ်မနေရရှိစရာ မလိုအပ်သော်လည်း) ဗဟိုအစိုးရအား ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင်ဆန္ဒမဲပေးသော အက်ကွေဒေါ နိုင်ငံသားများ၏ ၆၃.၉% သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း သည် အခြေခံအားဖြင့် နိုင်ငံရေးသဘော ဆောင်ပါသည်။ ယခင်ကတည်းကရှိခဲ့သော ပဋိပက္ခများနှင့် ခွဲခြားမှုများက လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာစနစ်ကို မြဲမြံစွာ ပုံဖော်ထားပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သော အကြောင်း အရာများကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အာဏာ အပြောင်းအလဲဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကလည်း ပုံဖော်ကောင်းဖော်နိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သောအကြောင်း အရာများကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အာဏာ အပြောင်းအလဲဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကလည်း ပုံဖော်ကောင်းဖော်နိုင်ပါသည်။ နက်ရှိုင်းသော ကွဲပြားခြားနားချက်များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း အတွင်းရှိအကွဲအခက်များကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် အင်အားကြီးမားသော ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် လူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဓလေ့ထုံးတမ်းအား တစ်နိုင်ငံ လုံး လက်ခံကျင့်သုံးစေခြင်းကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အနေဖြင့် အသုံးပြုမည်လား သို့မဟုတ် အသုံး ပြုရန်လိုအပ်ပါသလား။ လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့

ထုံးတမ်းကို ညီတူညီမျှဆုံးဖြတ်ကြမည့် ဒေသန္တရအဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခဲ့ပေးခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးမည်ဖြစ်သော မတူကွဲပြားသည့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့သာ သစ္စာခံကြ မည့်ပုံစံကို အသုံးပြုကြမည်လား။

၄.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအမြင်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးဓလေ့ထုံးတမ်းများ၏ ကျယ်ပြန့်သော အကြောင်းအရာများအားလုံးကို အပြီးသတ်ဖြေရှင်းလေ့မရှိပါ။ ယင်းတို့သည် အထူးသဖြင့် ပါဝင် သောအကြောင်းအရာများအပေါ် သဘောထားများကွဲလွဲမှုများဖြစ်ရာတွင် အနက်ပြန်ဆိုရန် အခွင့် အရေးပေးထားသော ယေဘုယျလုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက် သူများသည် လူ့ခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အနက်ပြန်ဆိုခြင်းအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဓလေ့ထုံး တမ်းများကို မည်သူကပုံဖော်မည်ဟူသော မေးခွန်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ပေသည်။

အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တရားဥပဒေအရ သက်ဝင်အကောင်အထည်ဖော်နိုင် သည်ဟု ယူဆသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုလည်း ထိုအခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက် များထဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အများ စုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဥပဒေတို့၏အချုပ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းဖော်ပြကြ ပြီး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက တွန်းအားပေးလုပ်ဆောင်စေသော ‘ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအတွက် ဥပဒေကြောင်းအရဆောင်ရွက်ခြင်း’ အပါအဝင် နိုင်ငံ သားများအတွက် ယင်းတို့၏အခွင့်အရေးများ အားကာကွယ်ရန် တရားရုံးများ၌ ဥပဒေကြောင်းအရဆောင်ရွက်ခြင်းများအား ပိုမိုအသုံးပြုနိုင်စေ ရန် လမ်းကြောင်းဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။ ဤဖြစ်စဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း တရားဝင်ဖြစ်လာမှုကို ထင်ဟပ်နေပါသည်။ ယင်းနောက်ကွယ်ရှိ ပြောင်းလဲရေးလှုံ့ဆော်သူများသည် အနာဂတ်နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှုများမှ ၎င်းတို့၏ရပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်စေနိုင်မည်ကို စိုးရိမ်မကင်း

ဖြစ်နေကြသော အုပ်စုများဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေများသည် တဖြည်းဖြည်းကျယ် ပြန့်၍ ရှည်လျားလာကြပြီး ၎င်းတို့ကိုအထောက်အကန်ပေးထားသည့်အချက်မှာ ယင်းဥပဒေများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ အခြားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်နှိုင်းယှဉ်ရသော် ပြင်ဆင်ရန် ပိုမိုခက်ခဲလာသောအချက်ပင်ဖြစ်ပေသည်။ နိုင်ငံအများအပြားကလည်း တစ်စထက်တစ်စ တိုးပွား များပြားလာလျက်ရှိသော နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေစာချုပ်စာတမ်းများကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးလာကြသည်။ ယင်းအတည်ပြု ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးဓလေ့ထုံးတမ်း များအား ဥပဒေဘောင်အတွင်းထည့်သွင်းခြင်း အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိလာကြသည်။ လက်တွေ့တွင် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်း များအား ဥပဒေဘောင်အတွင်း ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိပေသည်။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင် အမှီအခိုကင်း၍ လွတ် လပ်ပြီး၊ ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်မှု ရှိသရွေ့သာလျှင် အခွင့်အရေးများရှင်သန်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး တရား စွဲဆိုနိုင်ပြီး အနိုင်ရသည်အထိအရင်းအမြစ်များ ရှိသောသူများသာလျှင် ၎င်းထံမှအမှန်တကယ် အကျိုးခံစားခွင့်ရပေလိမ့်မည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၏ ကျယ်ပြန့်သောအကြောင်းအရာများအားလုံး ကို အပြီးသတ်ဖြေရှင်းလေ့မရှိပါ။ ယင်း တို့သည် အနက်ပြန်ဆိုနိုင်ရန် အခွင့်အရေး ပေးထားသော ယေဘုယျလုပ်ငန်းစဉ်များ သာလျှင်ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် လူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ပြန်ဆိုနိုင်သောအာဏာအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ ကို မည်သူတို့ကပုံဖော်ကြမည်နည်း။

လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက နားလည်သဘောပေါက်ကြသည်မှာ ကွဲပြားခြားနား မှုများ များပြားလွန်းသောအနေအထားတွင် ယခင်ကတည်းကရှိခဲ့သော လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးနှုန်းစံ များကို ကိုင်တွယ်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ အရည်အသွေးသည် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်နေကြသည့် အုပ်စုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအကြား အားလုံးသဘောတူညီမှုရရှိနိုင်ခြင်း ပေါ်တွင် မူတည်နေမည်ဖြစ်ကြောင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းမှာ တရားရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုထက်စာ လျှင် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဟုဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ် ရာတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ မတူညီသောအလွှာများမှ လူထု၏ပါဝင်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးဟူသည် အထက်တန်းလွှာရှေ့နေများ၏ သီးသန့်နယ်ပယ်တစ်ခုသာ မဟုတ်တော့ကြောင်း အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ပါသည်။ စင်စစ်တွင် လူထုပါဝင်မှုဟုဆိုသည်နှင့် လူ့ အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေရှုထောင့်မှသက်သက်မဟုတ်ပဲ ရှုမြင်လာကြပြီဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ကွဲပြားခြားနားမှုများ များပြားစွာရှိနေသည့်နိုင်ငံများ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲ သူများသည် အရည်အသွေးပြည့်မီသော ရှေ့နေများနှင့် တရားသူကြီးများမရှိခြင်းကြောင့် လူမှု တန်းတူညီမျှမှုကြီးမားစွာ ရှိနေခြင်းကဲ့သို့သော အရေးပေါ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် အကြောင်းတရား များနှင့် နက်ရှိုင်းသောကွဲပြားမှုများ၏ အကျိုးဆက်တို့ကို သေချာစွာကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ ဥပဒေ

ဥပဒေကြောင်းအရဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဓလေ့ထုံးတမ်းတို့အား ဥပဒေဘောင်အတွင်း ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမှုမှာ အတွေ့များလာသော်လည်း လူ့အဖွဲ့အစည်း အတွင်းရှိ နက်ရှိုင်းသော ကွဲပြားခြားနားမှု များကို ကိုင်တွယ်နိုင်ခြင်းဟူသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ စွမ်းဆောင်မှုသည် မတူကွဲပြားလျက်ရှိသော အုပ်စုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များကြား ကျယ်ပြန့်သော သဘောတူညီမှုရရှိရန်လိုအပ်ပေသည်။ ယင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှာလည်း တရားဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဆိုသည်ထက် နိုင်ငံရေး သဘော ပို၍သက်ရောက်ပါသည်။

လမ်းကြောင်း၏ အကန့်အသတ်များကို အသိ အမှတ်ပြုထားကြပါသည်။ နိုင်ငံရေးသမားများ နှင့် ယင်းတို့၏ထောက်ခံသူများသည် အရေးပါ သော အငြင်းပွားဖွယ်ကိစ္စရပ်များအပေါ်ဆုံး ဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် မတူကွဲပြားသောလူ့ အဖွဲ့အစည်းများရှိ တန်ဖိုးများနှင့်ပတ်သက်၍ အများဆန္ဒကိုထင်ဟပ်သော ဒီမိုကရက်တစ် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကျင့်သုံးသင့်သည်ဟု သုံး သပ်နိုင်ပါသည်။ သို့မှသာ ရွေးကောက်တင် မြှောက်ထားပြီး ပြန်လည်ပြီးလည်းဖြုတ်ချခံရ နိုင်သော တာဝန်ရှိသူများသည် အရေးကြီး သော ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် တာဝန်ယူမှု ရှိပေမည်။

၄.၄။ ပြည်တွင်းတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ

ယနေ့ခေတ်တွင် အာဏာတည်လျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုကို အပြည် ပြည်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ၁၉၆၆ (ICCPR) နှင့် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ၁၉၆၆ (ICESCR) တို့ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းစဉ်ကတည်းက ချမှတ်ရေးဆွဲထားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မူစလင်အများစု နေထိုင်သောနိုင်ငံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အစွဲလားလှူအခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ကိုင်ရိုကြေငြာချက် (၁၉၉၀) အပေါ်တွင် အခြေပြုထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်းတွင် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့် အရေးစံနှုန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်ရည်ရွယ်ထားကြပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ကွဲပြား ခြားနားမှုများရှိသည့် နိုင်ငံများတွင် ယင်းတို့သည် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဘာသာတရားစသည့် တရား ရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ၏ ပြည်တွင်းရင်းမြစ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်အတွင်းသို့ ပေါင်းစည်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှတစ်ဆင့် အသိအမှတ်ပြုရန် ကြိုးပမ်းလာကြပါသည်။ အကျိုး ရလဒ်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို ပေါင်းစပ် ထည့်သွင်းထားပြီး ပြည်တွင်းတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကိုပုံစံတကျ နားလည်အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းရှိ စံသတ်မှတ်ချက်များကိုလည်း မြင့်မားစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့် ပြည်တွင်းတရားရေး ဆိုင်ရာစံနှုန်းများသည် မတူညီသောအရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ

စာရွက်စာတမ်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးတို့ဟူသည် ညီမျှရမည်၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ရမည်၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီမှ လွှဲပြောင်းဖယ်ရှား၍ မရစေရဟူသော မူဝါဒပေါ်တွင် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အထက်အောက်အလွှာအဆင့်ဆင့်ကို ခိုင်မာစေသော ရိုးရာအစဉ်အလာစံနှုန်းများအပေါ် အခြေ ပြု နေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အားပြိုင်နေသောအယူအဆနှစ်ခုကို အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရေးနည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ်တွင်သော် လည်းကောင်း၊ ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ အပြိုင်အဆိုင်ဖြစ် ပေါ်လာပုံကိုလည်းကောင်း မည်သို့အလေးပေး မည်နှင့်ပတ်သက်၍ လမ်းညွှန်ချက်ပေးနိုင်ပါ သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့က အခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးဥပဒေအချုပ် ဖြစ်ကြောင်း တိတိပပဖော်ပြလျက် ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ထို့အပြင် အချို့တရား ရေးဆိုင်ရာစံနှုန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါက ယင်း တို့ကို တရားမဝင်ကြောင်းသတ်မှတ်သော ပုဒ်မ များကိုထည့်သွင်းကြပါသည်။ တဖန်အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ အခြားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ခြွင်းချက်များအနေဖြင့် အတိုက်အခံသဘောဆောင်သော တရားရေး ဆိုင်ရာရင်းမြစ်များပါဝင်ပါက ယင်းသည်လွယ် ကူရှင်းလင်းခြင်း သိပ်မရှိလှပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် သူများသည်နိုင်ငံတကာဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများရှိ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ဘာသာ တရား အစရှိသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏အားပြိုင်နေသော အခြား သော အကြောင်းရင်းများလည်း ရှိနိုင် ပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ညီသော ဥပဒေ ကို စနစ်ကျစွာ နားလည်သဘော ပေါက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ပေါင်းစပ် ပါဝင်ခြင်းရှိပါက ယင်းသည် အားပြိုင်နေ သော အယူအဆများအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး နည်းလမ်း တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၅။ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ

ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် နိုင်ငံသားများက အစိုးရအာဏာပိုင်များအား တာဝန်ယူတာဝန်ခံစေသော အစိုးရစနစ် သို့မဟုတ် ပုံစံတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးသည် နိုင်ငံရေးဗဟုဝါဒကို ကာကွယ်ခိုင်မာစေသော နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ထည့်သွင်းအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အတွင်း ရာထူးသက်တမ်းကန့်သတ်ထားရှိခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ လွတ်လပ်မှုကိုအာမခံမှု၊ လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆက်စပ်နေသော အာမခံချက်များ၊ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ရေး အာဏာပိုင်များအပေါ် အရပ်သားကြီးကြပ်မှုများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အကြား ဟန့်ချက်ညီသောဆက်နွယ်မှုများ၊ အရေးပေါ်အာဏာနှင့် မာရှယ်လောအသုံးချခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ၊ လွတ်လပ်၍အမှီအခိုကင်းသော မီဒီယာဖြစ်ထွန်းရေးအတွက် အာမခံချက်များနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိသော၊ ပွင့်လင်းမြင်သာသော အစိုးရဖြစ်လာစေရေးဆောင်ရွက်ချက်များစသဖြင့် မတူခြားနားသောဆောင်ရွက်ချက်များပါဝင်ပါသည်။

ထိရောက်စွာမဲပေးနိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ လွတ်လပ်စွာဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်၊ စည်းရုံးပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခွင့် (လှုံ့ဆော်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးသတင်းစကားများအား ဖြန့်ဝေခြင်း)၊ လွတ်လပ်သော မှီခိုခြင်းကင်းသော မီဒီယာအတွက် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာအာမခံချက်များ စသည်တို့ မရှိပါပဲ ‘နိုင်ငံရေးအယူအဆများ၏နယ်ပယ်’ တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်မှာ ဖြစ်လာနိုင်ခြေမရှိပါ။ ‘နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ’ ရရှိခွင့်သည် ၁၉၈၉ နောက်ပိုင်းတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်းကူးပြောင်းလာသော နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး၏ ယေဘုယျအင်္ဂါရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးသည် နိုင်ငံရေးဗဟုဝါဒကို ကာကွယ်နိုင်စွမ်းစေသော နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ထည့်သွင်းအကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ခြင်းကို တိုးမြှင့်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

ဆိုင်ခွင့်များ၊ မျှတသောတရားစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်နှင့်၊ တရားရေးစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ကျွန်ုပ်တို့ခံရခြင်းနှင့် အခမ္မာခိုင်းစေခံရမှုများမှ အကာအကွယ်၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုများမှ လွတ်မြောက်ရေး၊ အပြစ်မရှိကြောင်း ယူဆချက်များနှင့် တစ်စုံတစ်ယောက်၏အခွင့်အရေးကို သက်ရောက်မှုရှိနေသော အခြေအနေအားလုံးတွင် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လုပ်ငန်းစဉ်အသုံးပြုရေးစသည့် ပြည်သူ့အခွင့်အရေးများအားကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြုဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

မကြာသေးမီ ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ဗဟုဝါဒသဘောနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများစွာတို့တွင် နိုင်ငံသားများပါဝင်လာမှု၏ အရေးကြီးပုံကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုလာခဲ့ကြပြီဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို တိုက်ရိုက် ဒီမိုကရေစီနှင့် ပြည်သူများပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ဒီမိုကရေစီတို့၏ ရေပန်းစားလာခဲ့ပုံများတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါအယူအဆများသည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်

နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေစာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်ထည့်သွင်းလေ့ရှိကြပါသည်။ ယင်းသို့ ထည့်သွင်းခြင်း၏အားသာချက်တစ်ခုမှာ အခွင့်အရေးများသည် ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတရားသို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးစံများမှ ပေါ်ထွက်လာသည်ဟု မည်သည့်အုပ်စုကမျှ စောဒကတက်ခြင်းမရှိကြစေရန် အတွက် အခွင့်အရေးခံစားခွင့်များကို ဘက်မလိုက်သောအရင်းအမြစ်များနှင့် ဆက်သွယ်ပေးသည့် အားသာချက်ရှိပါသည်။

ပွင့်လင်းသော လူမှုလူ့အဖွဲ့အစည်းများကို လိုအပ်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် နိုင်ငံသားများက နိုင်ငံရေးအရ လှုပ်ရှားတက်ကြွမှုရှိပြီး အသိအမြင်များသောအခါတွင်သာ အောင်မြင်ပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ ကင်းဝေးခြင်း၊ ဥပဒေ၏မျက်မှောက်တွင် သာတူညီမျှစွာ ဆက်ဆံခြင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူသားဆန်စွာပြုမူဆက်ဆံခြင်းခံရပိုင်ခွင့်၊ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ လုံခြုံမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ ဥစ္စာပစ္စည်း ပိုင်စားလွယ်လောင်းများအပေါ်တွင်သာ မှီခိုအားထားနေခြင်းထက် အဓိကကျသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးများတွင် နိုင်ငံသားများ ကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို အသုံးပြု၍ဆုံးဖြတ်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထုအား ပါဝင်လာစေပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ပြည်နယ်အစိုးရအဆင့်၌ ပြည်သူ့

ညီလာခံများနှင့် ပြည်သူများပါဝင်ဆောင်ရွက်သော အရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ကဲ့သို့ အထူးကျွမ်းကျင်သူများအတွက် လျာထားလေ့ရှိသော ကဏ္ဍများ၌ပင် ခုံသမာဓိအဖွဲ့၏ တရားစီရင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုတိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့တရားရုံးများ၊ အစဉ်အလာအရဖြစ်သော၊ အများနှင့်သက်ဆိုင်သော၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ညီညွတ်သော တရားရုံးများထားရှိခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပြည်သူအများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ခွင့်ပြုပေးထားပါသည်။

၆။ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာရွေးချယ်ပြဋ္ဌာန်းစရာများ

လွယ်ကူရှင်းလင်းသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေစာရွက်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးပုံစံများကို ထည့်သွင်းရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်း သတ်မှတ်ထားသောအခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းများအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရသော် ဤကဲ့သို့ထည့်သွင်း ထားခြင်းကို အများအားဖြင့်တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေစာရွက်စာတမ်းတစ်ခုကို အတည် ပြုလက်မှတ်ထိုးပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအတွက် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရသည်များရှိပါသည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုမှကြည့်လျှင် နိုင်ငံ သားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများမှာ နိုင်ငံတော်ထံမှကာကွယ်ပေးသော ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက် ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် သို့မဟုတ် စုရုံးခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းကဲ့သို့ အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်နစ်နာခြင်းသာဖြစ်စေသော နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အချို့ သောလုပ်ရပ်များကို ကန့်သတ်သည့်သဘောရည်ရွယ်သဖြင့် ၎င်းအခွင့်အရေးများအား အစိုးရကို ကန့်သတ်ထားသော အခွင့်အရေးများဟု သတ်မှတ်ကြပါသည်။ ၎င်းအခွင့်အရေးများကို ယင်းတို့ဖြစ် ပေါ်တိုးတက်လာသော သမိုင်းကြောင်းအားထင်ဟပ်စေသော ပထမမျိုးဆက်အခွင့်အရေးများအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတော်မှ အပြုသဘောဖြင့် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သောအခွင့်အရေးများအဖြစ် ရည်ညွှန်းပါ သည်။ ထိုအကြောင်းကြောင့်ပင် ယင်းအခွင့်အရေးတို့ကို အပြုသဘောဆောင်အခွင့်အရေးများ တစ် နည်းအားဖြင့် အစိုးရမှ နိုင်ငံသားများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် အခွင့်အရေးများဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ခေါ်ဆိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် ပညာသင်ကြားခွင့်၊ လိုအပ်နေသော နိုင်ငံသားများအတွက် လူမှုဖူလုံရေး စသောအရာများပါဝင်ပါသည်။ တတိယမြောက်အခွင့်အရေး အမျိုးအစားမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် လူ့အသိုင်းဝိုင်းများအတွက် အရေးပါသည်ဟု ယူဆထားပြီး

ယင်းတို့ကိုစည်းလုံးညီညွတ်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ (Solidarity rights) ဟု ခေါ်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ လူမျိုးစုများ၊ ဘာသာရေးအုပ်စုများ၊ လူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် မသန်စွမ်းသူများ စသူတို့၏အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သည်။

ကွဲပြားခြားနားမှုများ နက်ရှိုင်းစွာပဋိပက္ခဒဏ်ခံစားနေရသည့်နိုင်ငံများ၌ ဤနည်းလမ်းသည် လက်တွေ့ဆန်သော ဆွဲဆောင်ချက်နှစ်ခုရှိပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းမှာ ပုံစံကျပြီးဖြစ်ကာ လိုအပ်ပါကအနည်းအကျဉ်းသာ ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ပို၍အရေးပါသည့်အချက်မှာ ဤနည်းလမ်း၌ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းကမျှ အခွင့်အရေးများသည် ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးစံများမှ ပေါ် ဖွက်လာသည်ဟု စောဒကတက်ခြင်းမရှိကြစေရန်အတွက် ဘက်မလိုက်သော အခွင့်အရေးရင်းမြစ်များ ('Neutral' source) နှင့်ချိတ်ဆက်ပေးသည့်အားသာချက်ရှိပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံ၏တရားရေးစနစ်အတွင်း ၎င်းတို့၏အဆင့်အတန်းကို အမြင့်ဆုံးဥပဒေအဖြစ် တိုက်

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများမှာ နိုင်ငံတော်ထံမှ ကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်သော အခွင့်အရေးများဖြစ်ကြပါသည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှာ နိုင်ငံတော်မှ အပြု သဘောဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည် ဖြစ်သော အခွင့်အရေးများဖြစ်ပါသည်။
ဥပမာ - နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် ပညာသင်ကြားခွင့်နှင့် လိုအပ်နေသော နိုင်ငံသားများအတွက် လူမှုဖူလုံရေးစသောအရာများ ပါဝင်ပါသည်။ တတိယမြောက် အခွင့်အရေးအမျိုးအစားမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် လူ့အသိုင်းဝိုင်းများအတွက် အရေးပါသည်ဟု ယူဆထားပြီး ယင်းတို့ကိုစည်းလုံးညီညွတ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Solidarity rights) ဟု ခေါ်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ လူမျိုးစုများ၊ ဘာသာရေးအုပ်စုများ၊ လူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများနှင့် မသန်စွမ်းသူများ စသူတို့၏ အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သည်။

ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေသတ်မှတ်ထားကြသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူတို့ အသိအမှတ်ပြုသင့်သည့် ဝတ္တရားများကို ပိုမိုဖန်တီးလာကြသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားခြင်းစာနာထောက်ထားရေးဥပဒေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ခုမှာ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံအရ ကာကွယ်ပေးခြင်းကို လက်သင့်မခံခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတကာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ (Customary International Law) ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်လာကြပါသည်။ ဤအခြေခံကျသော ဥပဒေသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ကျွန်ုပ်တို့မျှ၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူသားမျိုးနွယ်ကိုဆန့်ကျင်သည့် ရာဇဝတ်မှုများစသည်တို့သည် မည်သည့်အချိန်တွင်မှ လက်သင့်မခံနိုင်သော လုပ်ရပ်များဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံများအကြား သဘောတူသတ်မှတ်ထားချက်အပေါ်တွင် မှီတည်နေပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံဖြစ်ကျော် ဥပဒေစာချုပ်၊ စာတမ်းများကို လိုက်နာပါမည့်အကြောင်း ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပမာ- ဘော်လီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၂၅၇)၊ အီကွေဒေါ (ပုဒ်မ ၁၁) နှင့် ဂွာတီမာလာ (ပုဒ်မ ၄၆) စသည့် အခြေခံဥပဒေတို့တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် သမိုင်းမှဖြစ်ရပ်ကိုအခြေခံ၍ မည်သည့်အခွင့်အရေးများ ပါဝင်ရမည်ကို စဉ်းစားချင့်ချိန်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ အခွင့်အရေးများသည် ရံဖန်ရံခါဆိုသလို နှစ်နှင့်ချီကြာတတ်ပြီး နိုင်ငံအတွင်းရှိစိတ်အားတက်ကြွသည့်ထောက်ခံသူများ၏ နိုင်ငံရေးရုန်းကန်မှုများမှ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနှင့် နီပေါနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အနိမ့်ဆုံးအမျိုးဇာတ်များအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်ကို သီးသန့်ဖော်ပြထားရှိပါသည်။ အလားတူစွာပင် အခြားသောနိုင်ငံများတွင်လည်း မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို မရှိမဖြစ်ကာကွယ်ပေးထားပါသည်။ အီကွေဒေါတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ဆောင်သူများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အတွင်း ထာဝရတည်မြဲသည့် ‘သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး’ အား ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးရန် အောင်မြင်စွာ တောင်းဆိုနိုင်ခဲ့ပြီး ဘော်လီဗီးယားရှိ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကလည်း အဓိကမ္ဘာမြေရှင်သန်တည်မြဲမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကြပါသည်။ ပဋိပက္ခများ၏ရလဒ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းလာသော အခွင့်အရေးများကို ပြည်သူများသည် အမှန်တကယ်ရရှိရန်နှင့် ကာကွယ်ရန်ကြိုးပမ်းပြင်ဆင်ပါက ထိုအခွင့်အရေးများသည် အခွန်ရှည်တည်တံ့နိုင်ပါမည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည်သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ ကလေးငယ်များ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ လူငယ်များနှင့်အကျဉ်းသားများစသူတို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော အုပ်စုအခွင့်အရေးများနှင့် တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများအားထည့်သွင်းရန် အရေးကြီးပုံကိုအသိအမှတ်ပြုလာကြပြီး ၎င်းသည်အများသဘောတူညီမှုရရှိရန် လမ်းကြောင်းတစ်ခုအဖြစ်လည်း ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

အချို့သောအခွင့်အရေးများကို သမိုင်းမှ ဖြစ်ရပ်များအပေါ်အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်း ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်ကြပါသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် ရံဖန်ရံခါတွင် အချိန်ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်လေ့ရှိသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေး ရုန်းကန်မှုများမှတစ်ဆင့် ထွက်ပေါ်လာသော အခွင့်အရေးများဖြစ်ပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသော ရေခဲမြေခံအားလုံးတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာ၌ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အကြောင်းအရာနှစ်ခုရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (က) နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအကြား ကွာခြားချက်များနှင့်
- (ခ) အခြေခံကျသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် ယေဘုယျအခွင့်အရေးများအကြား ကွာခြားချက်များဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။

၆.၁။ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအကြား ကွာခြားချက်များ

နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေး၊ အဓိကကျသောအခွင့်အရေး၊ အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဟူသော ဝေါဟာရများကို ပညာရပ်အသိုင်းအဝိုင်း၏ပြင်ပတွင် အဓိပ္ပါယ်တူ ဝေါဟာရများအဖြစ် အသုံးပြုလျက်ရှိသော်လည်း တကယ်တမ်းတွင် အခွင့်အရေးများအား အမည်ပေးထားပုံစနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအတွက် မတူကွဲပြားစွာဦးစားပေးရမည့် အကြောင်းအရာများကို ညွှန်ပြပါသည်။ ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် နိုင်ငံတော်ဖြစ်တည်မှုကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းများလုပ်ဆောင်လျက် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကိုခိုင်မာစေရန်အတွက်နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကိုရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ အသုံးပြုကြပါသည်။ အရှေ့ဥရောပရှိ အသစ်ပေါ် ဂွက်လာသော သမ္မတနိုင်ငံအများစုသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် လူမျိုးဖြစ်မှုကို နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၏ အမှတ်အသားဖြစ်လာစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းကို အသုံးပြုလာကြပါသည်။ အချို့သောဥပမာများတွင် မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ဆင်းသက်မှုမှ သို့မဟုတ် သွေးသားဆက်စပ်မှုကို နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအား လက်ဆင့်ကမ်းကူးစက်စေသည့်အရာအဖြစ် ထားရှိကြပါသည်။ ဤအခြေအနေမှာ ဂရိနိုင်ငံတော်သစ်စတင်တည်ထောင်စဉ်အခါက အကျပ်ရိုက်ခဲ့ရသော ‘ခေတ်သစ်ဂရိနိုင်ငံတော်ကိုဖြင့် တည်ထောင်ပြီးချေပြီ။ ဂရိ

နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေး၊ အဓိကကျသောအခွင့်အရေး၊ အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဟူသော ဝေါဟာရများသည် အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုးရှိပြီး အခွင့်အရေးများအား အမည်ပေးထားပုံစနစ်သည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအတွက် မတူကွဲပြားစွာဦးစားပေးရမည့် အကြောင်းအရာများကို ညွှန်ပြပါသည်။ ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် နိုင်ငံတော်ဖြစ်တည်မှုကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းများ လုပ်ဆောင်လျက် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု (Nationality) ကို ခိုင်မာစေရန်အတွက် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ အသုံးပြုကြပါသည်။

လူမျိုးဖြစ်မှုကို ရှာဖွေကြဦးစို့’ ဟူသည့် အနေအထားနှင့်အလားသဏ္ဌာန်တူပေသည်။^၁ ဘူလ်ဂေရီးယား၊ ဂျော်ဂျီယာ၊ ဟန်ဂေရီနှင့် ယူကရိန်းအစရှိသည့် နိုင်ငံအချို့သည် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများမှတစ်ဆင့် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာရပ်ကိုပုံဖော်ရန်ကြိုးပမ်းကြပြီး အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ပြည်နှင့်ဒဏ်ခံရသော နိုင်ငံသားများကို ပြန်လာခွင့်ပြုထားသည်။ သို့သော် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူနည်းစု အထူးသဖြင့် ရိုးမားလူနည်းစု၏လူ့အခွင့်အရေးများကို လျစ်လျူရှုသည့် သိမ်းသွင်းရေးဥပဒေ (လူမျိုးစုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို သိမ်းသွင်းသောဥပဒေ) ကို အသုံးပြုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဟန်ဂေရီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၉၊ ၁၉၈၉-ပြင်ဆင်) တွင် ‘ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံသည် မိမိတို့ နိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်ပြင်ပတွင်နေထိုင်လျက်ရှိကြသော ဟန်ဂေရီလူမျိုးများ၏ ကံကြမ္မာအတွက်

တာဝန်သိစိတ်ထားရှိလျက် ဟန်ဂေရှိနိုင်ငံနှင့် ယင်းတို့၏ဆက်သွယ်မှုများကိုလည်း မြှင့်တင်သွားမည်။' (ပုဒ်မ ၆) ဟူသည့် ပုဒ်မငယ်တစ်ခုပါဝင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အခြေခံစည်းမျဉ်းတစ်ခုအဖြစ် ထပ်လောင်းထည့်သွင်းထားသော ဤပုဒ်မနှင့် အလားတူပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော အနေအထားတွင် တိုင်းပြည်အတွင်းသို့ပြန်လာသော ဂျာမန်တိုင်းရင်းသားနွယ်ဖွားတစ်ဦးအား ဂျာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးအဖြစ်သတ်မှတ်သော ဂျာမနီ၏အခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ထပ်မံတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၁၁၆)။ ဆိုခဲ့ပါကိစ္စရပ်များနှင့်ကွဲပြားသည့် ဥပမာအနေဖြင့် ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံနှင့် ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံတို့သည် နိုင်ငံအသစ်နှစ်ခုအသွင်ဖြင့် နှစ်ခြမ်းကွဲသွားပါသည်။

ဥရောပသမဂ္ဂ၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအသစ် သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာရန် အလားအလာရှိသည့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် လေးစားလိုက်နာရမည့် ဥရောပနန်းစံများအတိုင်း အထက်ဖော်ပြပါနိုင်ငံများသည် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြပြီး တစ်ချိန်တည်းတွင်လည်း ၎င်းတို့အတွင်းတွင် တရားဝင်ဘာသာစကားများနှင့် မိရိုးဖလာဘာသာတရားတို့နှင့်ပုံပိုးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းထည့်သွင်းထားသည့် အမှတ်အသားအင်္ဂါရပ်များကတစ်ဘက်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ၏ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များကတစ်ဘက်ဟူ၍ နှစ်ဘက်အတွင်းတွင် သိသာထင်ရှားသော အက်ကွဲမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပါသည်။ အလားတူပြဿနာရပ်ကလည်း အတော်အတန်များပြား၍ ယခုချိန်ထိအောင် လျစ်လျူရှုခြင်းခံရသောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံရှိသည့်အင်ဒီးစ်နိုင်ငံများအား ဖိစီးလျက်ရှိပါသည်။ ဤတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများသည် ယခင်က ဖယ်ကြဉ်ပထုတ်ခြင်းခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ ခိုင်မာစွာ ရရှိစေရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းများကို အသုံးပြုလျက်ရှိပါသည်။ အာဖရိကတိုက်တွင်မူ နိုင်ငံနှင့်မည်သူသက်ဆိုင်သည်ဟူသောပြဿနာကဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူအများစုကို ဖိစီးလျက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများသည် နိုင်ငံများအကြား နယ်စပ်တွင်ခွဲလျက်တည်ရှိနေကြကာ အမှန်တကယ်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အလယ်ဗဟိုတွင်သာ

တရားဝင်ဘာသာစကားများနှင့် မိရိုးဖလာဘာသာတရားတို့နှင့်ပုံပိုးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းထည့်သွင်းထားသည့် အမှတ်အသားအင်္ဂါရပ်များကတစ်ဘက်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ၏ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များကတစ်ဘက်ဟူ၍ နှစ်ဘက်အတွင်းတွင် သိသာထင်ရှားသော အက်ကွဲမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပါသည်။ အာဖရိကတိုက်တွင်မူ နိုင်ငံနှင့်မည်သူသက်ဆိုင်သည်ဟူသောပြဿနာက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူအများစုကို ဖိစီးလျက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများသည် နိုင်ငံများအကြား နယ်စပ်တွင်ခွဲလျက်တည်ရှိနေကြကာ အမှန်တကယ်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အလယ်ဗဟိုတွင်သာ တည်ရှိနေသော အနေအထားမျိုးတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာ ဤပြဿနာရပ်ကို ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

တည်ရှိနေသော အနေအထားမျိုးတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာ ဤပြဿနာရပ်ကိုဆုံးဖြတ်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ပေါ်ပေါက်ထားသောပဋိပက္ခများသည် ပထမအချက်အနေဖြင့် အချို့သောတိုင်းပြည် များမှထွက်ခွာ၍ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသူများအရေအတွက် များပြားလွန်းလှသောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် တူညီစွာပင်များပြားလှသော အခြားဒေသများမှရောက်ရှိလာ သည့် ကမ္ဘာ့အနှံ့သို့ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၏ ပြန့်နှံ့ရောက်ရှိနေမှုများကြောင့်လည်းကောင်း နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းအနေအထားကို ပို၍ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တစ်ခုသည် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုခု၌ ပါဝင်နေသည်ဆိုသည့် အကြောင်းထက် နိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ်နေသည့်အကြောင်းဖြင့်သာ လူ့အခွင့်အရေးများအား ကာ ကွယ်ခြင်းကို ဦးစားပေးနိုင်ပါသည်။ ဤခြားနားမှုမှာ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများက နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများကို အချို့အခွင့်အရေးများမပေးရန် ရည်ရွယ်သည့်အချိန်တွင် အရေးကြီးလာပြီဖြစ်ပြီး ယင်းကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် ကြီးမားသောပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်ပါ သည်။ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံခြားသားများသည် နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူညီမျှသော နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ (civil rights) ကိုရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကိုမူ နိုင်ငံသားများသာရရှိပါသည်။ (သို့သော် တရားဥပဒေဖြင့် နိုင်ငံခြားသားများအား အချို့သီးသန့်မဲပေး ခွင့်ကို ရရှိစေနိုင်သည်။) နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် နိုင်ငံပိုင်နက်နယ်မြေ၏ပြင်ပတွင်တောင် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ရယူကျင့်သုံးနိုင်ပေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲနေစဉ် အချိန်ကာလ တစ်ခုအတွင်း အချို့အစုအဖွဲ့များကိုသာဦးစားပေးပြီး အချို့ကိုဦးစားမပေးသော အခွင့်အရေးများ သတ်မှတ်ရာတွင် နယ်မြေအတွင်းတည်ရှိနေထိုင်သည့်အချက်ကို အခွင့်အရေးသတ်မှတ်မှုတွင် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းကြောင့် အန္တရာယ်အချို့ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပေသည်။ ထိုပြဿနာကြောင့် ဖြစ်

နိုင်ခြေရှိသော နိုင်ငံတွင်း လူဦးရေပြောင်းလဲမှု များမှာ တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးခြင်း၊ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ခြင်း၊ အစုလိုက်အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့ ကြခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထု၏ အရွယ်အစား ပမာဏနှင့် လူဦးရေဖွဲ့စည်းပုံတို့တွင် ကြီးကြီး မားမားပြောင်းလဲခြင်းတို့ကဲ့သို့ ပုံစံများဖြစ်လာ နိုင်ပေသည်။

ရံဖန်ရံခါတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးအပြင် ထပ်ဆောင်းရရှိ ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးကို ဖြည့် စွက်ထားခြင်းအဖြစ် မှတ်ယူကြသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်သည် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုခုတွင် ပါဝင်နေသည်ဆို သည့်အကြောင်းထက် နိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ် နေသည့်အကြောင်းဖြင့်သာ လူ့အခွင့်အရေး များအား ကာကွယ်ခြင်းကို ဦးစားပေးနိုင်ပါ လိမ့်မည်။ ဤကဲ့သို့ အကြောင်းအချင်းရာ မတူညီခြင်းက လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက် ကြသူများက နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို တချို့အခွင့်အရေးများမပေးပဲထားရှိရန် ကြံရွယ်သောအခါ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်ကြီးများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင် ပါသည်။

(၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ) ရေးဆွဲသူများသည် လက်ရှိနိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများအပြင် လူနည်းစုနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ သို့မဟုတ် ဌာနေလူမျိုးစုများအတွက် သီးခြားလူနည်းစုဘာသာစကား အသုံးပြုခွင့်၊ ယင်းတို့၏ မြေယာများကို ထိန်းသိမ်းခွင့်နှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးခွင့်ကဲ့သို့သော အခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ နီပေါနိုင်ငံတွင် ဇာတ်နိမ့်များ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ခေတ်ကုန်နေခဲ့ပြီဖြစ်သော ၁၉၉၀ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ 'လမ်းညွှန်ချက်ချပေးသော လိုက်နာရမည့်အခြေခံမူများ' ကို အခြေခံကျပြီး အာဏာတည်စေသော အခွင့်အရေးများအဖြစ် နီပေါနိုင်ငံ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၇) တွင် အလားတူပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အချို့သော အဖြစ်အပျက်များတွင် တရားဝင်နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို ယင်းတို့၏အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိပဲ အခွင့်ရေးပေးရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးသဘောတရားများကို အသုံးပြုခဲ့ဖူးပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများသည် နိုင်ငံတော်ကထောက်ပံ့သည့်စာသင်ကျောင်းများတွင် အမြဲတမ်းစာသင်ကြားခွင့်မရှိဟူသည့် အဆိုကိုပယ်ချခဲ့ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်ကကြည့်လျှင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် နားလည်ယူဆမှုကိုပြောင်းလဲမွမ်းမံကာ ရလဒ်အနေဖြင့် ယခင်ကအသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို ပယ်ခြင်း သို့မဟုတ် လျှော့ချခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာဆိုရသော် ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ၏ ကွန်မြူနစ်အလွန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် 'အလုပ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ပိုင်ခွင့်' ထည့်သွင်းမှုမရှိတော့ခြင်းနှင့် လွှတ်တော်၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို 'နိုင်ငံတော်ပန်းတိုင်' အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း။

အခွင့်အရေးများပိုင်ဆိုင်နိုင်ခြင်းကို နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအပေါ်၌ အခြေတည်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ခိုင်ခိုင်မာမာ စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားများ မရှိသော နိုင်ငံသားများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လေးလေးနက်နက် စဉ်းစားရန်လိုအပ်ပြီး လူများစွာအား နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရရှိရန် လုံလောက်မျှတသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပုံစံချမှတ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် အချို့သော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအား သူစိမ်းကြောက် သဘောထားအမြင်များဖြင့် နိုင်ငံသားစံသတ်မှတ်ချက်များ တင်ပြရန် အခွင့်အရေးပေးမိခြင်း၊ မျိုးချစ်ဝါဒအမြင်များဖြင့် အခွင့်အရေးသတ်မှတ်မှုများကို ထောက်ခံမိခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားသားများ၊ နိုင်ငံသားမဖြစ်သေးသူများနှင့် မှတ်တမ်းအထောက်အထားမရှိသည့် နိုင်ငံသားများအား နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးပေးခြင်းကို ဆန့်ကျင်မိခြင်းတို့ကဲ့သို့သော စွန့်စားရမှုများရှိပါသည်။ အကယ်၍အစိုးရသည် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို အလွယ်တကူအသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်းမရှိပါက သို့မဟုတ် ပါတီအများအပြားကလည်း လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုကို နိုင်ငံသားအဖြစ်လက်ခံရန် အငြင်းပွားထောက်ပြလျက်ရှိပါက ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အငြင်းပွားမှုများသည် ပဋိပက္ခအသစ်တစ်ခုကို စတင်ရန် မီးမွှေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပါက အစိုးရအာဏာပိုင်များက သင့်လျော်သော စာရွက်စာတမ်း

အထောက်အထားမရှိသူ နိုင်ငံသားများအားလျစ်လျူရှုပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအထောက် အထားများ လက်ဝယ်ရှိခြင်းကို ဦးစားပေးကောင်းပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုဖြစ်နိုင်ခြေများအား ရှောင်ရှားနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပါက မိဘတစ်ဦးဦးသည် နိုင်ငံသားဖြစ်နေခြင်း သို့မဟုတ် ဖြစ်ခဲ့ခြင်းရှိလျှင် ထိုသူအား နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ပေးခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားဖြစ်နေနိုင်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ခြေ တင်ကြိုယူဆချက် သတ်မှတ်ထားခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတွင်း ပြန်လည်နေထိုင်သူများအား နိုင်ငံသားပြန်လည်ဖြစ်ခွင့်ကို အာမခံပေးခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ မရုတ်သိမ်းနိုင်သော နိုင်ငံသား ဖြစ်မှုကို အာမခံပေးခြင်းသော်လည်းကောင်း အခွင့်အရေးတိုးပေးနိုင်ပါသည်။

၆.၂။ အခြေခံကျသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသောတရားဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအကြားကွာခြားချက်

‘အဓိက အခွင့်အရေးများ’ (၁) ‘အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများ’ကို နိုင်ငံရေးအရ စွက်ဖက်မှုများမခံရစေရန် လွတ်လပ်သောတရားရေးစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ ဥပဒေရေးရာအစီအမံများဖြင့် ကာကွယ်ပေးထားရမည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးရာဆွဲသူများသည် အခြေခံအခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ ခလောက်ဆန်မှုများမပြုနိုင်စေရန် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပိုမိုတင်းတင်းကြပ်ကြပ်ထားရှိကာ အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ခိုင်မာအမြစ်တွယ်စေခြင်းဖြင့် အကာအကွယ်ပိုမိုထားကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ ယေဘုယျဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများကို အနက်ဆောင်သော်ငြား ဥပဒေဖြင့်အာဏာတည်စေသော အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များထက် သာလွန်၍အကျိုးဝင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေနိဒါန်းများ၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ အဖွဲ့အစည်း အသင်းအပင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများ၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံ၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့များတွင်ပင် အကျဉ်းချုပ်သဘောအားဖြင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။

အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများမှာ တရားဥပဒေမှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာခြင်းမဟုတ်သည့်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများထက်တစ်ပန်းသာပြီး ထိုအဓိကကျသောအခွင့်အရေးများ (fundamental rights) ဖြင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်မှုများနှင့် အာဏာပိုင်များ၏လုပ်ဆောင်မှုများအား တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဘောင်အတွင်းမှ ကန့်သတ်ထားနိုင်သည်။ သင့်လျော်သောလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ တန်းတူညီမျှဖြစ်မှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမှကာကွယ်ရေးနှင့် အလားတူ အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများက အုပ်ချုပ်သူများလိုက်နာရမည့် ဥပဒေစံချိန်စံညွှန်းများကို သတ်မှတ်ပေးပါသည်။ ပါတီများအကြားအငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ အဆိုပါ စံချိန်စံညွှန်းများကို ကိုင်စွဲခြင်း၊ မကိုင်စွဲခြင်းမှာ တရားရေးဆိုင်ရာပြဿနာသာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးပြဿနာတစ်ခုမဟုတ်ပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြောင်းအရ အဓိကကျသောအခွင့်အရေးများ(Fundamental rights) ကို လျှော့ချခြင်းနှင့် ဆိုင်းငံ့ထားရှိခြင်းများကိုအရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် ဆောင်ရွက်ခွင့်အာဏာပေးထားသင့်ပြီး တိကျသေချာစွာ ဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင်သော်မှ အားလုံးသောအဓိကအခွင့်အရေးများကိုဆိုင်းငံ့လျှော့ချ၍ မရနိုင်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့်နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်အား လျှော့ချစေနိုင်မည့်အကာအကွယ်များကို နိုင်ငံတကာဥပဒေက ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံအသီးသီး၌ အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် မည်သည့်အခွင့်အရေးများကို ဆိုင်းငံ့လျှော့ချထားမည် မည်သည့်စည်းမျဉ်းများကို အာဏာတည်စေမည်ဆိုသည့် ကွဲပြားခြားနားသောစည်းမျဉ်းများရှိကြပါသည်။ အကယ်၍ အရေးပေါ်အာဏာကျင့်သုံးမှုက အဓိကအခွင့်အရေးများကိုထိပါးလာသည့် ကိစ္စများတွင် ဆိုလိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ဦးသည် ၎င်းတို့အခွင့်အရေးများအပေါ်တိုက်ရိုက်ချိုးဖောက်နေကြောင်း ထုတ်ဖော်လာသောအခါ တရားရေးဆိုင်ရာပြန်လည်သုံးသပ်မှုကိုခွင့်ပြုပေးရန်နည်းလမ်းများကို တရားရေးဆိုင်ရာအစဉ်အလာများ အားလုံးလိုလိုတွင် တွေ့ရတတ်ပါသည်။ ဖျက်သိမ်းလျှော့ချခြင်း ဆိုသည်မှာ တစ်ခု (၀၁) တစ်ခုထက်ပိုသော(အခြေခံ)အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များအသုံးပြုမှုကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဆိုင်းငံ့ထားသည့် ယာယီဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံရန် ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် မလုပ်ဆောင်သင့်ပါ။ ယင်းသို့လုပ်ဆောင်မည်ဆိုပါက နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး မဟုတ်သော်လည်း နိုင်ငံ၏ အချို့အစိတ်အပိုင်းများတွင် အရေးပေါ်ကာလအဖြစ် ကြာရှည်စွာဖြစ်နေပါက ပြဿနာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမုန်းစကားပြောဆိုပျံ့နှံ့ခြင်းမှကာကွယ်နိုင်ရန် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသား တင်ပြခွင့်အား

အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများမှာ တရားဥပဒေမှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာခြင်းမဟုတ်သည့်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများထက် တစ်ပန်းသာပြီး ထိုအဓိကကျသော အခွင့်အရေးများ (fundamental rights)ဖြင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်မှုများနှင့် အာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ဆောင်မှုများအား တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဘောင်အတွင်းမှ ကန့်သတ်ထားနိုင်သည်။ ‘အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများ’ (၀၁) ‘အခြေခံကျသောအခွင့်အရေးများ’ ကို နိုင်ငံရေးအရ စွက်ဖက်မှုများ မခံရစေရန် လွတ်လပ်သော တရားရေးစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ ဥပဒေရေးရာအစီအမံများဖြင့် ကာကွယ်ပေးထားရမည်။

အရေးပေါ် အခြေအနေ၌ပင် အခြေခံအခွင့်အရေးများအားလုံးကို ဆိုင်းငံ့လျှော့ချ၍ မရနိုင်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် အမုန်းစကားပြောဆိုပျံ့နှံ့မှုများမှ ကာကွယ်နိုင်စေရန် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆို ရေးသားတင်ပြခွင့်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအား လျှော့ချဆိုင်းငံ့ခြင်းကို ပြုလုပ်တော့မည်ဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတစ်ခုသည် မည်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို လျှော့ချနိုင်သည် သို့မဟုတ် ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည် ဆိုသည်ကို တိကျပြတ်သားစွာဖော်ပြသင့်ပေသည်။

တားဆီးကန့်သတ်ခြင်းကဲ့သို့ အခြေခံအခွင့်အရေးများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကန့်သတ်ချက်များ မပြုလုပ်နိုင်စေရန် တရားရေးဆိုင်ရာစံချိန်စံညွှန်းများ သတ်မှတ်ထားသင့်ပါသည်။ ဤသို့ မဟုတ်ပါက (အမုန်းစကားအသုံးပြုခြင်းအား ပမာပြုရလျှင်) လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားတင်ပြခွင့်အား ပိတ်ပင်တားဆီးနေစဉ် အစိုးရဘက်သား နိုင်ငံရေးသမားများအနေဖြင့် အမုန်းစကားဟူသည်မှာ အများအားဖြင့် အတိုက်အခံများ၏ စကားများကိုသာ အမုန်းစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ခွင့်ရနိုင်ခြင်းကြောင့်ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်တွင် မမျှမတဖြစ်စေခြင်းဟူသည့် ပြဿနာအကျိုးဆက်များ ရင်ဆိုင်ရစေပါသည်။

အခြေခံ အခွင့်အရေးများအား တိုးမြှင့်ပေးသည့်လူ့အခွင့်အရေးများမှာ ဥပဒေပြုနိုင်ငံရေးနယ်နိမိတ်အတွင်း အလုံးစုံမဟုတ်သည့်တိုင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အများ၏ သဘောတူညီချက်ကို လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ တရားသူကြီးများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးပြဿနာရပ်များအပေါ် တရားဥပဒေပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်များတင်ပြရန် ကြိုးပမ်းကြသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများကမူ ထိုသို့ 'တရားရေးအသွင်ပြုမှု' ကို တားဆီးလိုကြသည်။ ယင်းသည် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် အစိုးရ၏ အခြားသောကဏ္ဍများအကြား အင်စတီကျူးရှင်းပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရုံမျှမက၊ အထိအရှက်မခံသော၊ ပဋိပက္ခသက်ရောက်မှုခံရသော ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျူးရှင်းများသည် အခြေခံသဘောထားကွဲလွဲမှုများကိုပင်ဖြေရှင်းရန် အသုံးမဝင်တော့သည့် နိုင်ငံရေး

အငြင်းပွားဖွယ်ရှိပြီး အခြေခံမကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်ဟူသော မေးခွန်းသည် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများကို ဖိစီးစေလျက် ရှိပါသည်။

အန္တရယ်မျိုး ပေါ်ပေါက်စေနိုင်သည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ရှိပြီး အခြေခံမကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်ဟူသောမေးခွန်းသည် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများကို ဖိစီးစေလျက်ရှိပါသည်။

၇။ အာဏာတည်စေခြင်း

အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြပြီးဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ထိုအခွင့်အရေးများ ရရှိကျင့်သုံးနိုင်ကြပါသလား။ ဖော်ပြပြီးခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးနီးပါးမှာ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါအခွင့်အရေးများကို ရရှိကျင့်သုံးခွင့်မြဲစေခြင်းက အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား လေးစားတတ်သည့်ခလေ့တစ်ခုကို အမြဲတမ်းအားဖြင့်ဖြစ်ပေါ်မလာစေပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လက်တွေ့တွင် ရရှိနေသောအခွင့်အရေးများအကြား ကြီးမားသည့် ကွာဟမှုများရှိတတ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများအကြား လူအခွင့်အရေးအနှစ်သာရများ စိမ့်ဝင်မှုမှာ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အခွင့်အရေးကျင့်သုံးနိုင်မှုခိုင်မာမြင့်တင်လာခြင်းကဲ့သို့သော အကျိုးကျေးဇူးများရရှိလာနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများရရှိကျင့်သုံးခွင့်မြဲစေခြင်း၏ ဒုတိယမျက်နှာစာဖြစ်သည့် အခွင့်အရေးများကို အာဏာတည်စေခြင်းအား သေချာကျနာစွာစဉ်းစားဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ အာဏာတည်စေခြင်း၏ ကနဦးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအား အာမခံချက်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရမည့်တာဝန်မှာ နိုင်ငံတော်ထံတွင်ရှိပြီး ထိုအခွင့်အရေးများထိရောက်စေရန် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖော်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများကို ထိ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများ အာဏာတည်စေရေးအတွက် အသေအချာစဉ်းစားချင့်ချိန်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်မည့်နည်းလမ်းမှာ များစွာမရှိလှပေ။

ရောက်စွာ ပြန်လည်ကုစားပေးနိုင်မည့်တရားရေးစနစ်ကို သေချာစွာလက်လှမ်းမီစေရေး ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အခွင့်အရေးများအားထည့်သွင်းနိုင်ပြီး ယင်းတို့ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိချဲ့ကားနိုင်သော်ငြား အမှန်တကယ်ရရှိရန် အကောင်အထည်ဖော်သည့်နည်းလမ်းမှာ များစွာမရှိလှပေ။ သို့သော် လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် ထိုအခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် အာဏာတည်စေခြင်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန် ထောက်ကူနိုင်သည့် များစွာသော နည်းလမ်းများစဉ်းစားပြီးဖြစ်သည်။

၇.၁။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အကူအညီများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပင်မအရင်းခံအကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့သည် အသေးစိတ်ဆန်ပြီး တိတိကျကျ ဖော်ပြထားသော်လည်း အများစုမှာမူ ယေဘုယျဆန်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယေဘုယျအဖြစ်သာ အသုံးဝင်မှုရှိသည့် စည်းမျဉ်းများကို ရေးဆွဲရာတွင်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် သီးခြားညှိနှိုင်းမှုတစ်ခု၏ရလဒ်အရသော်လည်းကောင်း ထိုကဲ့သို့ ယေဘုယျပြဋ္ဌာန်းချက်ကို လိုအပ်နိုင်ပေမည်။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျပြုဖော်ဆောင် ရေးသားထားသည်များအား ကျင့်သုံးရာတွင် ပြဿနာရှိနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုရန်လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းမှုများပြုနိုင်စေမည့် လမ်းညွှန်ချက်များကိုချမှတ်ရန် ရည်ရွယ်ကြသည်။ အခြေခံမူများနှင့် ဖော်ပြချက်များကို နိဒါန်းတွင်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ရွေးချယ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စံအခြေခံသဘောတရားများကို ချမှတ်ခြင်းမှာလည်း နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤစံအခြေခံသဘောတရားမှာ နိုင်ငံအတွင်း တစ်ပြည်လုံးအတိုင်းအတာဖြင့်လက်ခံထားခြင်းမရှိလျှင်ဖြစ်စေ၊ ၎င်းသဘောတရားကိုယ်တိုင် ရှေ့နောက်မညီညွတ်လျှင်သော်ဖြစ်စေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၏အခြားသော

ယေဘုယျပြုဖော်ဆောင် ရေးသားထားသည်များအားကျင့်သုံးရာတွင် ပြဿနာရှိနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုရန် လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲသူများမှာ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုရန်အတွက် လမ်းညွှန်ချက်များချမှတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဝိရောဓိဖြစ်နေလျှင်ဖြစ်စေ ၎င်းသည် ပြဿနာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုများအား သီးခြားစီဆောင်ရွက်နေမည့်အစား ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းရန်နှင့် အရာရောက်သောကျင့်သုံးမှုဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အပြုသဘောဆောင်စွာ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ အချို့သော လက်တွေ့ဆောင်

ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လက်တွေ့ကျသော ဥပဒေရေးရာလမ်းညွှန်အဖြစ် ရေးသားခြင်းအားဖြင့် အခွင့်အရေးများအာဏာတည်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုရန်နှင့် အကြောင်းအရာများကို အသေးစိတ်ဖော်ပြရန် ဥပမာအားဖြင့် လူနည်းစုအုပ်စုသည် မည်သည့်အခွင့်အရေးများရရှိသည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသေးစိတ်ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် ကြိုးစားကြသည်။

၇.၂။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အာဏာတည်စေသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်နေသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများတွင် စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ရန်အတွက်သာ တရားရုံးများကို လိုအပ်သည်မဟုတ်ပေ။ အာဏာတည်စေရန်တာဝန်ရှိသည့် တရားရုံးများ၏ အရေးပါသောအစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်မှာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မသေချာမရောမမှု မြင့်မားပြီး၊ အယူအဆများမှာလည်း အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ကွဲပြားလျက်ရှိသည့်နေရာများတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်ပင်ဖြစ်သည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို (၁၉၉၄-၆) ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသောခေါင်းဆောင်များက သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း သဘောတူညီခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းစနစ်သည် ပြည်သူလူထုအကြား အများအပြားလက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများသည်ပင် ယင်းအား ထောက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိပေသည်။ ထို့နောက်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသူများက ဤမေးခွန်းကိုဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်တာဝန်အား အသစ်ဖွဲ့စည်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးထံတွင်ထားခဲ့ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ထိုခုံရုံးက သေဒဏ်ဟူသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ခုံရုံးမှာ အသစ်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည့်အပြင် နိုင်ငံတော် အင်စတီကျူးရှင်းများအပေါ် လူအများယုံကြည်လက်ခံမှုမရှိသော်လည်း ထိုခုံရုံး၏တရားဝင်ဖြစ်မှုက အများစုလက်ခံသော အဖြေတစ်ခုပေးနိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသူအဖြစ် ဖြစ်လာစေပါသည်။ သို့သော်ငြားလည်း ဤအချင်းအရာမှာ ပြေလည်သွားခဲ့ခြင်းမရှိပဲ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်ရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အချို့သော ခေါင်းဆောင်များမှာ တိုင်းပြည်အတွင်း တရိပ်ရိပ်တက်လာသော ရာဇဝတ်မှုများအား ဆန့်ကျင်သည့်ဘက်မှနေ၍ အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မည့် ကိုယ်ပိုင်ပုံစံတစ်ခုရရှိရန် ၎င်းသေဒဏ်ပေးမှုဆိုင်ရာမေးခွန်းကိုပြန်အသုံးပြုကာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖော်ဆောင်ရန်အားထုတ်ခဲ့သည်။

ဤဆောင်ရွက်ချက်များတွင်ပါဝင်ခဲ့သော ခုံရုံးများမှာ ဥပဒေကိုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းထက် ‘ဥပဒေပြုခြင်း’ ဆောင်ရွက်နေကြောင်း သိမြင်နိုင်ပါသည်။ ဤအချင်းအရာမှာ တာဝန်ရှိသူအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ သဘောတူညီမှုမပါပဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ခြင်းပြောင်းလဲခြင်းများပြုလုပ်လာသောအခါ အရေးကြီးလာပါသည်။ နိုင်ငံရေးသမားများသည် လူနည်းစုနှင့် အခြားသော

တရားရုံးများ၏ အရေးပါသောအစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်မှာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မသေချာမရေရာမှု မြင့်မားပြီး၊ အယူအဆ များမှာလည်း အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ကွဲပြားလျက်ရှိ သည့်နေရာများတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်ပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးသမားများမှာ လူနည်းစု နှင့် အပယ်က လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့် အရေးများအား ထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် ခုံရုံး များအားအသုံးပြုကာ ကြိုးပမ်းနိုင်သည့်နည်း လမ်းများအဖြစ်မှတ်ယူကြပါသည်။

လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးများအား ထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် တရားရုံးများကို အသုံး ပြုနိုင်မည့်နည်းလမ်းများအား ရှာဖွေကြသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့်အကြောင်းမှာ နိုင်ငံ ရေးသမားများသည် ‘ဥပဒေပြုခြင်း’ အာဏာကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ရန်နှင့် ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင် မဲဆန္ဒနယ်အား တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် တစ်ဖက်သက်ကျကျ ကာကွယ်ပေးနိုင်စေရန် ဆန္ဒရှိကြသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့် အရေးများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် နိုင်ငံ အတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်မှုအပေါ် မူတည်သည့် အိသီယိုးပီးယားနိုင်ငံတွင် ထိလွယ်ရှလွယ်သော

တိုင်းရင်းသားရေးရာဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟန်ချက်ညီမှုကိုပံ့ပိုးနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အား မည်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုမဆို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရန်အခွင့်ရှိသည့် တစ်ခုတည်းသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေဖြင့် တိကျပြတ်သားစွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ထားပါသည်။

၇.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တိုင်ကြားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ

မည်သူသည် တိုင်ကြားချက်များကို စတင်နိုင်၍ အခွင့်အရေးများ အာဏာတည်စေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း။ ယင်းသည် တိုက်ရိုက်ထိခိုက်နစ်နာရသော နိုင်ငံသားတစ်ဦးတစ်ယောက် အတွက်သာဖြစ်သလား သို့မဟုတ် ယင်းကိုကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည့် သက်ဆိုင်သောအဖွဲ့အစည်းက အမှုကိစ္စအတွက် ရင်ဆိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းရှိသလား။ ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက် နေသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အနေအထားမှာအဘယ်နည်း။ ယင်းတို့သည် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ဝင်စေမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အရေးကြီးမေးခွန်းများဖြစ်ကြပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူ့အခွင့်အရေးများ အာဏာတည်အသက်ဝင်စေရေးအတွက် တရားရုံးများအားလက်လှမ်းမှီစေမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်း၌ အလွန်ယေယုယျကျစွာ ဖော်ပြကြ သည်။ ယင်းတွင် အကြောင်းအရာအသေးစိတ်အဆင့်များ ပါဝင်ချင်မှပါဝင်မည်။ ဆိုလိုသည်မှာ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများသည် တရားရုံးခုံရုံးများအား ရိုးရှင်းပြီး ဆောင်ရွက်ရလွယ်ကူစေသော စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရေးအတွက် တရားရုံးများအား လမ်းညွှန်ရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲတည်ဆောက်သူ များသည် တရားရုံးများအား ရိုးရှင်းသော စည်းမျဉ်းများချမှတ်စေရန်နှင့် လွယ်လင့်တကူ လက်လှမ်းမီရရှိစေနိုင်ရန်အတွက် လမ်းညွှန်ပေး ရန်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၌ အခွင့်အရေးချိုး

ဖောက်ခံရခြင်းရှိပါက ထိုမျိုးဖောက်ခံရခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍တိုင်ကြားရာတွင် အနာဂတ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် သို့မဟုတ် တရားရုံးစည်းမျဉ်းများကိုမှီခိုမှုကြောင့် တိုင်ကြားမှုအချိန် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေခြင်းထက် အခွင့်အရေးအပေါ်တွင်သာ အခြေခံနိုင်စေရန် အတိအလင်း အာမခံချက်ပေးထားသည်။

၇.၄။ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ အာမခံခြင်းများ

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်များမှာ ပိုမို၍များပြားလာပြီး အမျိုးသားအဆင့် လူ့အခွင့်အရေးအင်စတီကျူးရှင်းများအတွက် ကုလသမဂ္ဂမှအတည်ပြုထုတ်ပြန်ထားသည့် စည်းမျဉ်းများကို ၎င်းကော်မရှင်များသည် လိုက်နာကြပါသည်။ အဓိကအကြောင်းအရာမှာ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟုတိုင်ကြားလာသည့် ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီတိုင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ထိုကော်မရှင်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများက 'တိရောက်သောကုစားမှု' ပေးနိုင်သည့် အတိုင်းအတာဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်နိုင်သည့်နည်းလမ်းများမှာ နစ်နာကြေးအပါအဝင် ကုစားမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသည့် ကော်မရှင်တစ်ခုအနေမှန်နာမူအပေါ် ပြည်သူ့အင်စတီကျူးရှင်းများ မည်သို့ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု အကြံပြုနိုင်စွမ်းရှိသည့် ကော်မရှင်တစ်ခုအထိပါ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၈။ အချို့သော တိတိကျကျ ရှိလှသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်နေသော တင်းမာမှုများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲပြင်ဆင်နေစဉ်အတွင်း ‘ကျွန်ုပ်တို့၏’ အခွင့်အရေးများ နှင့် ‘အခြားသူများ၏’ အခွင့်အရေးများဟု နှိုင်းယှဉ်စည်းရုံးခြင်းက အချို့သော အခွင့်အရေးများသည် အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပဋိပက္ခများနှင့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေကြောင်း အဓိပ္ပါယ် ဆောင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် -

- (က) လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ
- (ခ) အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်
- (ဂ) စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ (ECOSOC) အခွင့်အရေးများဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။

အချို့သော အခွင့်အရေးများသည် အခြား အခွင့်အရေးများထက် ပဋိပက္ခများနှင့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ယင်းတို့တွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ၊ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ECOSOC (စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ) အခွင့်အရေးများဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။

၈.၁။ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်း အသီးသီးနှင့် လုပ်ဆောင်သူများအား ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာလက်ခံနိုင်မှုအပေါ်ထောက်ပြခြင်း ဆိုခြင်းသည် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်လျက်ရှိသည့် လူနည်းစုများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား များ၏ လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် အငြင်းပွားမှုအသွင်ဆောင်နေပါသည်။ ဘရာဇီး (၁၉၈၈)၊ ဘိုလီဗီးယား (၂၀၀၉) နှင့် အီကွေဒေါ (၂၀၀၈) တို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံတို့၏ အခွင့်အရေးများ အားအသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ ရှိပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရာတွင် အက်ခီဒေသ အပါအဝင် အခြားသောဒေသများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဗဟု

သဘောဆောင်ခလေ့ ပန်ကာစီလာသဘောတရားများရောယှက်နေပါသည်။ (ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အခန်း ၂ ဖြစ်သော အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ကြည့်ပါ။)။ နီပေါနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင်အဆုံးသတ်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်ကြာလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ များအပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်း စုံပါဝင်သော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်းဆိုချက်များသည် အဓိကအကျဆုံးအနေအထား တွင် ရှိနေပါသည်။ အီရိယရီးယားနှင့် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံတို့တွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ကွဲပြားသောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ သူများအဖြစ်လက်ခံကြရန် တောင်းဆိုကြရာမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတွင် ‘လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုမရှိသော’ ဒီမိုကရက်တစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) ပေါ်ထွက် လာစေသည့် ၁၉၉၀-၆ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများတွင်လူများစုနှင့် လူနည်းစုအကြားအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အချေအတင်အငြင်းပွားကြခြင်းမှာ အလွန်အဓိကကျလှပါသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် ဘာသာရေးနှီးနွယ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် အမျိုးသမီးထု၏အခွင့်အရေးများမှာ တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော် သို့မဟုတ် လိုယာဂျီရီဂျီ၂၀၀၃ ခုနှစ် စကားဝိုင်းများအဖြစ် ပေါင်းစပ်ပြောင်းလဲသွား ပါသည်။ ယခင်က ခွဲခြားဆက်ခံခဲ့မှုများနှင့် ယခုအချိန်ထိ တည်ရှိနေဆဲ လူမျိုးရေးခွဲခြားခြင်းတို့တွင်

လူနည်းစုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများ ဆိုသည်မှာ လူနည်းစုဟုသတ်မှတ်ထားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်း စီတိုင်းမှာလည်း အခြားနိုင်ငံသားများကဲ့သို့ တူညီသောအခွင့်အရေးများကို ရပိုင်ခွင့် ရှိရှိမျှမက လူနည်းစုတစ်စုသည် လူနည်းစု အနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို တရားဝင် တင်ပြတောင်းဆိုနိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရေး အတွက်အရေးပါသည့်ဆက်စပ်မှုတစ်ခုရှိနေပါ သည်။ အဖြစ်အပျက်အများစုတွင် လူနည်းစု အသိုင်းအဝိုင်းက တောင်းဆိုလာသည့်အခွင့် အရေးများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲဖြစ်မြောက်ရေး၏ အခရာဖြစ်နေပြီးတင်းမာမှုများဖြစ်ပွားစေသည့် ကြီးမားသည့် အကြောင်းအရင်းတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

လူနည်းစုများ၏လူ့အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း

၍ အချက်နှစ်ချက်အား ဆင်ခြင်နိုင်ပေသည်။ ပထမအချက်မှာ- လူနည်းစုဟု သတ်မှတ်ထားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းစီတိုင်းမှာလည်း အခြားသူများနည်းတူ ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်းမခံရပဲ သာတူညီမျှအခွင့်အရေးများကိုရပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ လူနည်းစု လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်စုသည်လည်း သက်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို တရားဝင်တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ ဒုတိယအချက်အား အခြားနည်းဖြင့်ကြည့်လျှင် နိုင်ငံသားများသည် လူနည်းစုလူမျိုးဖြစ်ခြင်းသို့မဟုတ် လူနည်းစုလူမျိုးအဖြစ်ခံယူခြင်းတို့ကြောင့် အချို့သောသက်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားနိုင် ခြင်း သို့မဟုတ် ဆုံးရှုံးခြင်းများဖြစ်နိုင်သည်။

လူနည်းစုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများသည် နားလည်မှုများစွာ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များစွာရှိပြီး ရှုပ်ထွေးလှပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် အဓိကကျသည့်အကြောင်းအရာများအား ဦးစွာအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းက လွယ်ကူစေပေလိမ့်မည်။ မေးခွန်းများမှာ ‘လူနည်းစု’ ရေးရာပြဿနာ၏ သဘောသဘာဝမှာအဘယ်နည်း။ အဘယ်ကြောင့် ‘လူနည်းစု’ အရေးမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်သည့် အမျိုးသားအဆင့်ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်နေရသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်၍ ၎င်းတို့ကပြဿနာအားပြေလည်သွားစေရန် မည်သို့ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်နိုင်သနည်း။

၈.၁.၁။ ‘လူနည်းစု’ ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

လူနည်းစုတွင် မည်သူများပါဝင်သနည်းဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည်ပင်လျှင် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် လွယ်ကူသောအရာမဟုတ်ပေ။ အချို့သောအဖွဲ့များက ဤဝေါဟာရကို ဂုဏ်ငယ်စေသည်။ လေးစားမှုလျော့ကျစေသည်ဟူ၍ ငြင်းပယ်ကြသည့်အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများကလည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖော်ပြရန်ခက်သော လူနည်းစု၏သရုပ်လက္ခဏာကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် လူနည်းစုသရုပ်အား စည်းမျဉ်းကလေးနားဘောင်များဖြင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်ရာတွင် အယူအဆရေးရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုဗေဒ သို့မဟုတ် မနုဿဗေဒနယ်ပယ်တွင်းမှ ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုများပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါခွဲခြားသတ်မှတ်မှုများက ကွဲပြားခြားနားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောထားကွဲလွဲနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုများအားဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ယေဘုယျကျသည့် (ဝါ) အလွန်ကျယ်ပြန့်သည့် သတ်မှတ်မှုများရှိနေပါက ဝိဝါဒကွဲပြားစရာ လူနည်းစုသရုပ်အမျိုးအစားများတွင် မည်သူပါဝင်နေသနည်းဟူသောမေးခွန်းအား ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်နေသည့်ကဏ္ဍများ၌ မေးမြန်းကြည့်သည့်အချိန်တွင် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း တွေ့ကြုံနိုင်ပေသည်။

မိမိတို့ဘာသာခံယူထားသော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တရားဝင်မှုမှာ မေးခွန်းထုတ်ခံရနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး လူများစုနှင့်လူများစုမဟုတ်သော အခြားသောသူများက အသိအမှတ်မပြုခြင်းသော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မိမိတို့ဘာသာခံယူထားသော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဥပဒေအခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုခြင်းအပြင် ‘သွေဖီသူ’ အဖြစ် ဖယ်ကြည့်ခံရခြင်းမှ ကျော်လွှားရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လူနည်းစုသရုပ်လက္ခဏာအား သတ်မှတ်နိုင်သည့် (အခြားသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင်) ‘မမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော’ အချက်များ - ဥပမာ လူဦးရေအချိုးအစားသည်ပင် တစ်ဖက်သတ်ဆန်မှုရှိနိုင်ပါသည်။ လူနည်းစုကာကွယ်ရေး ဘဠုတိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က အိန္ဒိယမွတ်စလင်များအား ဥပဒေအရ လူနည်းစုမဟုတ်သေးသော်လည်း ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအရ လူနည်းစုဖြစ်နေသည့်တိုင် ယင်းတို့ကိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ လူနည်းစုအနေဖြင့် မစဉ်းစားခဲ့ပါ။ သို့ရာတွင် ဇာတ်နိမ့်ဟိန္ဒူများနှင့် ဇာတ်စနစ်အောက်ဆုံးမှသူများအား ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာအကြည့်လျှင် လူများစုဖြစ်နေသော်လည်း လူနည်းစုအဖြစ်ယူဆခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်း

မှာပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် လူနည်းစုသရုပ်လက္ခဏာသတ်မှတ်မှုကို ကိန်းဂဏန်းအရေအတွက်ဖြင့် စဉ်းစားသည့်အခါ အစုအဖွဲ့များ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် လူနည်းစု အစုအဖွဲ့များ တိုးပွားများပြားလာခြင်းက အရေးကြီးသောအခြေခံမူများကို လွှမ်းမိုးလိုက်နိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် လမ်းညွှန်တစ်ခုဖြစ်နိုင်သော်လည်း ယင်းသည် အချို့သော လူနည်းစုသရုပ်အမျိုးအစားများကို အသိအမှတ်ပြုရာတွင် သတ်မှတ်ချက်များသည် ညီတူမရှိဘဲ အချို့သောအမျိုးအစားများကို ပို၍တိတိကျကျသတ်မှတ်ထားသောကြောင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကိုလမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန်လုံလောက်မှုမရှိပေ။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားများ သို့မဟုတ်

လူနည်းစုတွင် မည်သူများပါဝင်သနည်းဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကပင်လျှင် လွယ်ကူသောအရာမဟုတ်ပေ။ မိမိတို့ဘာသာ ခံယူထားသော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တရားဝင်မှုမှာ လူနည်းစုမဟုတ်သူများ၏ မေးခွန်းထုတ်ခံရနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ လူနည်းစု သရုပ်လက္ခဏာအား သတ်မှတ်နိုင်သည့် (အခြားသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင်) 'ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော' အချက်များ - ဥပမာ လူဦးရေအချိုးအစား သည်ပင် တစ်ဖက်သတ် ဆန်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် လမ်းညွှန်ချက်တစ်ခုဖြစ်နိုင်သော်လည်း လုံလောက်မျှတခြင်းမရှိပါ။

တိုင်းရင်းသားများ၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာ စကားအရ လူနည်းစုတို့၏ အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေငြာချက်တွင် 'ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ (indigenous)' ၏ အဓိပ္ပါယ် ကို 'တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ (ethnic)' ၏ အဓိပ္ပါယ်ထက် ပိုမိုပြည့်စုံစွာ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်း ထားသည်။ ကိန်းဂဏန်းအရ လူနည်းစုဖြစ်နေ သော်လည်း အင်အားကြီးအစုအဖွဲ့အဖြစ်ရှိနေ သည့် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနေထိုင်ရာ ပဋိပက္ခ များဖြစ်ပွားနေသောနိုင်ငံများလည်းရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားဖြစ်ရပ်များ၌ လူနည်းစုအဖွဲ့ များ၏ ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရေး ညွန့် ပေါင်းဖွဲ့မှုများကြောင့်ကိန်းဂဏန်းအရေအတွက် အရအင်အားကြီးသောအဖွဲ့အစည်းများအတွက် နိုင်ငံရေးအရ ထိခိုက်မှုများရှိလာပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများ ကြိုးပမ်းရမည့်တာဝန်တစ်ရပ်မှာ ကွဲပြားခြားနား သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုများနှင့် ယင်းတို့၏ သတ်မှတ်ချက်များကြောင့် ပေါ် ပေါက်လာသည့်တင်းမာမှုများကို ကြာရှည်စေမည့် ဆွေးနွေးမှုများမဖြစ်လာစေရေး အားထုတ် ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်းသည် လူများစုအဖွဲ့များအား အမျိုးအစားခွဲခြားသည့် နည်းလမ်းအတိုင်း ထူးထွေများပြားလျက်ရှိသည်ကို သိရှိနားလည်ရန် အရေးကြီးလှပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံတွင် ယခင်ကတည်းက တည်ရှိနေသော ဌာနေလယ်သမားထုကြီးကို တစ်ခုတည်းသာထင်ထင်ရှားရှားရှိသည့် လူ့အသိုင်း အဝိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဤနောက်ခံအကြောင်းအရာများ တွင် လူနည်းစုဖြစ်နေသည့် ကွယ်ပျောက်သွားနိုင်ဖွယ်ရှိသောလူများမှာ ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ ကို ရယူကျင့်သုံးရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များရှိနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျရှိမှုအပေါ်မူတည်

ခွဲခြားခြင်းမှာ ဖယ်ကြည့်ခံရသည့် လူနည်းစု သို့မဟုတ် လူများစုများကို ကွယ်ပျောက်သွားစေနိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အဖန်တလဲလဲဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခဖြစ်စဉ်များကို ဖြိုခွင်းလွှတ်မြောက်နိုင်ရန် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်သော ကြိုးပမ်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ခွဲခြားသတ်မှတ်သော ဝေါဟာရများကို ပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသတ်မှတ်ချက်များက လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးတို့အား အဆင့်အတန်းစံတစ်ခု သတ်မှတ်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါလိမ့်မည်။ များသောအားဖြင့် အဆိုပါနည်းလမ်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားမှုများအား လက်ခံအသိအမှတ်ပြုသည့်စကားရပ်များထည့်သွင်းခြင်းနှင့် ၎င်းစကားရပ်များအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းတို့ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါစကားရပ်များသည် လူနည်းစု-လူများစု အစွန်းနှစ်ဖက်ပေါ်မှ အငြင်းပွားမှုများကို ဖယ်ရှားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကိန်းဂဏန်းအရ အခွင့်အလမ်းနည်းနေသည့် အမျိုးသားများ၊ သက်ကြီးနိုင်ငံသားများမှာနည်းပါးပြီး ငယ်ရွယ်သူများနှင့် အမျိုးသမီးများအများစုဖြစ်နေနိုင်သော်လည်း ဇစ်မြစ်၊ အသက်အရွယ်၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုစသော စကားရပ်များဖြင့် ခြားနားသတ်မှတ်ခြင်းသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားဆီးရန်အထိပင် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် တစ်သားတည်းဖြစ်မှု၊ တူညီနေမှုယူဆချက်ဆိုင်ရာ ပြဿနာရှိနေပါသည်။ အမှန်တွင် ‘လူနည်းစု’အဖွဲ့အစည်းတိုင်းသည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ပြောင်းလဲနေနိုင်ပြီး လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုဖြစ်နေနိုင်ပေသည်။ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း၌ပင် လူနည်းစုများကို ထပ်မံတွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ အချို့သော လူနည်းစုဆိုင်ရာ ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုများသည် အခြားသော ခွဲခြားမှုများအပေါ် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အဖန်တလဲလဲဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခဖြစ်စဉ်ကို ဖြိုခွင်းလွှတ်မြောက်နိုင်ရန် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်သော ကြိုးပမ်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ခွဲခြားသတ်မှတ်သော ဝေါဟာရများအား ပြောင်းလဲရန်အတွက်ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း ယင်းတို့အနေဖြင့်ကွဲပြားခြားနားသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းများ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုများနှင့် ယင်းတို့၏သတ်မှတ်ချက်များကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် တင်းမာမှုများကို ကြာရှည်စေမည့် ဆွေးနွေးမှုများမဖြစ်လာစေရေး အားထုတ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲနေစဉ်အတွင်း အချို့သီးခြားအခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုရန်အတွက် လူနည်းစုအဖွဲ့များအား လှုံ့ဆော်စည်းရုံးမှုများသည် နက်ရှိုင်းစွာကွဲပြားနေကြပြီး ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသောနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရတတ်သည့် လက္ခဏာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ လူနည်းစုအဖွဲ့များဟုဆိုရာတွင် ကျွန်းပေါ်နေထိုင်သူများ၊ ဒေသတစ်ခုခုတွင် စုပေါင်းနေထိုင်သူများ ဥပမာအားဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအတွင်းပျံ့နှံ့နေထိုင်သူများ ဥပမာအားဖြင့် လိင်တူချစ်သူများ စသူတို့ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ လူမှုရေးအရ အလွန်အမင်းကွဲပြားခြားနားသော အနေအထားများတွင် လူနည်းစုများသည် ပုံသေ

သရုပ်အမှတ်သားဘောင်တစ်ခုသတ်မှတ်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲတည်ဆောက်သူများသည် ထိုပေါ်မူတည်ကာ အခွင့်အရေးအမျိုးမျိုးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာများကိုတုံ့ပြန်သတ်မှတ်ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာဆိုရလျှင် -

- ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုများ။ ။ အချို့သောဘာသာတရားများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းကိုလက်ခံသည်ဟု ယူဆရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုများအားကာကွယ်ရန် တိကျသည့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ တရားဝင်အားဖြင့် လောကီသက်သက်သာဖြစ်သော၊ ဘာသာတရားတွင် အခြေပြုဖြစ်လာသည့် အခွင့်အရေးများအား လက်မခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် လူနည်းစုများအတွက် အထူးကာကွယ်ခြင်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ အခြားဆောင်ရွက်ချက်များ ကျိန်းသေပေါက်လိုအပ်ပြီး အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဘာသာတရားတစ်ခုခုအား ‘တရားဝင်’ (၀၁) ‘မိရိုးဖလာ’ အဖြစ်သတ်မှတ်ရန် ဖိအားပေးခံရသောကြောင့်သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ်လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ်ရှိ ဘာသာတရားတစ်ခု၏ အမှန်တကယ်လွှမ်းမိုးခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့်ကဲ့သို့ သဘောတရားများကို အသိအမှတ်ပြုရုံနှင့်မကပဲ သိသာထင်ရှားရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်ပိုင်ကျောင်းများနှင့် အခြားသောအများဆိုင် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (ဆေးရုံများ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ရိပ်သာ၊ ဂေဟာများ စသည်တို့) လုပ်ဆောင်ရန်အခွင့်အရေးမှာအရေးကြီးပြီး သိသာထင်ရှားလည်းရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော နိုင်ငံများတွင် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကကျသောကဏ္ဍမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကိုဖြည့်ဆည်းပေးနေခြင်းဖြစ်သည်။ ခြားနားထင်ရှားသော စည်းမျဉ်းမူဘောင်များရှိသည့် ဘာသာရေးအစုအဖွဲ့များရှိရာနေရာများတွင် ဘာသာတရားအခြေပြုဥပဒေများအား အသုံးပြုနိုင်မည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း စဉ်းစားကြသည်။ အချို့သော သီးသန့်အစုအဖွဲ့များကိုသာ အကျိုးပြုနိုင်သည့် ဘာသာတရားအခြေပြုစံနှုန်းများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် အာဏာသက်ဝင်စေရန် တရားဥပဒေစနစ်အတွင်း နေရာတစ်နေရာပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ စင်ပြိုင်တရားဥပဒေစနစ်တစ်ခု ဖော်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် (၂၀၁၀) အောက်ရှိ တရားဥပဒေစနစ်အတွင်း အစွဲလားဓံဥပဒေအား သွတ်သွင်းခြင်းသည် အငြင်းပွားမှုအများဆုံးသော ဖြေရှင်းရခက်ခဲသောပြဿနာများအနက် တစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၉% ခန့်သာရှိသော နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ မူလလင်များအား လေးစားသမှုပြုကာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် အနေဖြင့် ကာဒီ (Kadhi) တရားရုံးများအား တရားဝင်စနစ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်က ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ တရားရုံးများသည် နှစ်

ဘက်စလုံးက မူစလင်များဖြစ်သည့် မိသားစုရေးရာဥပဒေအငြင်းပွားမှုများကို အထူးလေးပေးဖြေရှင်းပေးပါသည်။ နိုင်ငံများစွာတို့၌လောကီသီးသန့်ဝါဒနှင့် ယင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည်များ စသည်ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ဆွေးနွေးမှုများထွက်ပေါ်လာပေသည်။

- လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုများ ။ ။ လူမျိုးဖြစ်တည်မှုအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေသည် ဂျူးမျိုးနွယ်ဝင်များအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆန့်ကျင်မှုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ၁၉၆၉ တွင် စတင်အသက်ဝင်သည့် သက်တမ်းရင့်ဆုံးဥပဒေများအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ နောက်ကြောင်းပြန်၍ကြည့်ရသော် ထိုဥပဒေသည် လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးပျောက်ရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူညီချက် (CERD) ဖြစ်ပါသည်။ CERD ၏ အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် လူမျိုးဖြစ်တည်မှုအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟူသည်မှာ ‘နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် ပြည်သူတို့နှင့်ဆိုင်သော မည်သည့်ကဏ္ဍတွင်မဆို လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံကျသောလွတ်လပ်ခွင့်များ၏ တူညီသောအခြေအနေတစ်ခုပေါ်တွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ရရှိခံစားခြင်း၊ သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို တရားမဝင်စေသော သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေသော ရည်ရွယ်ချက် သို့မဟုတ် သက်ရောက်မှုများရှိစေနိုင်သည့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မျိုးနွယ်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးဇစ်မြစ်များအပေါ်အခြေပြု၍ ခွဲခြားခြင်း၊ ပထုတ်ခြင်း၊ ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဦးစားပေးခြင်းအပြုအမူများ’ ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ မပြတ်သားသောအရာတစ်ခုမှာ ‘တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု (ဇစ်မြစ်)’ မှ ခွဲထုတ်ခြင်း မပြုနိုင်သော ‘လူမျိုး’ ဟူသည့်စကားလုံး၏ တကယ့်အဓိပ္ပါယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ CERD အရ လူမျိုးရေးအခြေပြုတံဆိပ်ကပ်မှုများ၊ လူမျိုးခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ၊ လူမျိုးရေးခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို လုံးဝလက်မခံနိုင်ပါဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံအဆင့်တွင်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက လူမျိုးရေးအခြေပြုခွဲခြားမှုများကို လက်မခံနိုင်စရာအချက်တစ်ခုအဖြစ် ကိုင်တွယ်ခဲ့သော်လည်း အချို့သောအဖွဲ့များအား ‘လူမျိုးရေး’ ကိုအခြေခံ၍ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများပေးထားခဲ့ပါသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံက ဤအချက်ကိုမီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။ ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ‘လူမျိုးရေးဘက်မလိုက်သော ဒီမိုကရေစီ’အဖြစ် နိုင်ငံတော်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု တိကျပြတ်သားစွာဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၄ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကိုဖြစ်စေမည့် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ‘လူမျိုးပေါင်းစုံ’ ဟူသောဝေါဟာရအား လူမျိုးအခြေပြုအမျိုးအစား ခွဲခြားမှုများဆက်လက်တည်ရှိစေနိုင်သည်ဟု အပေါ်ယံအကြောင်းပြယူဆကာ ပယ်ချခဲ့ပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများလုံးဝလက်မခံခဲ့သည့် လူမျိုးရေးအခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ဆက်လက်တရားဝင်တည်ရှိရန် ခွင့်ပြုပေးသကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ လူမျိုးရေးခွဲခြားခြင်းမရှိသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြစ်ပေါ်စေမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုစီမံဖန်တီးရမည်ဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ

တရားဝင်အားဖြင့် လောကီသက်သက်သာ ဖြစ်သော၊ ဘာသာတရားတွင် အခြေပြု ဖြစ်လာသည့် အခွင့်အရေးများအားလက်မခံ သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် လူနည်းစုများအတွက် အထူးကာကွယ်ခြင်း ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ အခြား ဆောင်ရွက်ချက်များ ကျိန်းသေပေါက် လိုအပ်လာနိုင်ပြီး အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဘာသာတရား တစ်ခုခုအား 'တရားဝင်' (ဝါ) 'မိရိုးဖလာ' အဖြစ်သတ်မှတ်ရန် ဖိအားပေးခံရ သောကြောင့်သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ်ရှိ ဘာသာတရားတစ်ခု ၏ အမှန်တကယ် လွှမ်းမိုးခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းတစ်ခုကို အဓိကနိုင်ငံရေးပါတီများအကြား သဘောတူညီ ခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူဖြူများ ပါဝင်သောလူနည်းစုနှင့်အမြောက်အများရှိသည့် လူမည်းလူများစုအကြား မညီမျှမှုနှင့်ပတ်သက် ၍လည်းချန်လှပ်ထားခဲ့ပါ။ တကယ်တမ်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားရေးဆွဲဖော်ဆောင် ချိန်ကတည်းက 'လူမည်း တောင်အာဖရိက သားများ' ကို လူမျိုးရေးအုပ်စုတစ်စုအနေဖြင့် မြှင့်တင်အားပေးသည့် အငြင်းပွားဖွယ်မူဝါဒ များကို လက်ကိုင်ပြုခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ မူဝါဒ များမှာ မလေးလူမျိုးများအား လူမျိုးစုတစ်စု အနေဖြင့်အသားပေးဆက်ဆံသော မလေးရှား နိုင်ငံ၏နည်းလမ်းကို အနီးစပ်ဆုံးပုံတူယူထား ခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းအရမလေးရှားနိုင်ငံတွင် စီးပွား ရေးဆိုင်ရာ ချုပ်ကိုင်မှုများကို လူများစုတိုင်း ရင်းသားလူမျိုးများထံလွှဲပြောင်းရန် ပုံစံချမှတ်

ထားခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့်ဆိုရလျှင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များသည် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ပုတ်ခတ်ထိပါးပြောဆိုမှု အမှန်းစကားများကို အထူးတားမြစ် ကန့်သတ်ထားပြီး လူမျိုးရေးသဟဇာတဖြစ်မှုနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီများ အား အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်းမရှိပါ။

- တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း။ ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများသည် လူမျိုးရေးပေါင်းစည်းတန်းညှိရေးဝါဒ (assimilationist) များ၏ 'နိုင်ငံတော်တည်ဆောက် ခြင်း' ပုံစံမျိုးမဖြစ်စေလိုပါက တိုင်းရင်းသားများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စ များတွင် ပြည်သူများပါဝင်နိုင်စေရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းအား အသိအမှတ်ပြုစေမည့် နည်းလမ်းများသည် လက်ခံနိုင်သည့် အနေအထားဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုရရှိခံစားရန်၊ သယံဇာတရင်းမြစ်များကို ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ပြီး ကောင်း ကျိုးရနိုင်သော နယ်မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိစေရန်၊ အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး၌ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်၊ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေများမလေ့ထုံးတမ်းများကို အသုံးပြုခွင့်ရရန်နှင့် အစိုးရ၏တရားဝင်စနစ်အတွင်း သို့မဟုတ် စနစ်၏ပြင်ပ၌ယင်းတို့၏ အစဉ်အလာ အုပ်ချုပ်စီမံပုံအား ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤဆောင်ရွက်

ချက်များမှာနောက်ခံသမိုင်းနှင့် အဖြစ် အပျက်များအပေါ်များစွာမူတည်နေပါသည်။ အချို့သော အဖြစ်အပျက်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုခေါင်းဆောင်များအား အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများထံ နေရာချထားသော်လည်း အဆိုပါခေါင်းဆောင်ပိုင်း၏ အစိုးရအပေါ် သက်ရောက်မှုမှာအမှန်တကယ်တွင် အတော်အတန် ကြီးမားလှပါသည် (ဥပမာ နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ)။ အခြားသော ဖြစ်ရပ်များတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏အခန်းကဏ္ဍကိုတရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့်တိုင် အစိုးရအပေါ်ယင်းတို့၏ သက်ရောက်မှုမှာ အရေးမပါလှပေ (ဥပမာ-တောင်အာဖရိက)။ နည်းလမ်းများကို စုစည်းတင်ပြရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုတွင် ထင်ထင်ရှားရှားရှိလာရန်ခွင့်ပြုရန်ရည်ရွယ်သလား သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ ယဉ်ကျေးမှုများ ကွဲပြားခြားနားမှုများကိုသာခွင့်ပြုရန် ရည်ရွယ်သလားဆိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်များကို စဉ်းစားရပေမည်။ ပထမရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ပတ်သက်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား အစိုးရအဆင့်အသီးသီးတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ထောက်ပံ့ရမည်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားရန်၊ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုများမှ အကျိုးအမြတ်များရရှိစေရန်၊ အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး၌ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်၊ ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေများ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို အသုံးပြုခွင့် ရရန်နှင့် အစိုးရ၏ တရားဝင်စနစ်အတွင်း (သို့မဟုတ်) စနစ်၏ ပြင်ပ၌ ယင်းတို့၏ အစဉ်အလာ အုပ်ချုပ်စီမံပုံအား ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်များမှာ နောက်ခံသမိုင်းနှင့် အဖြစ်အပျက်များအပေါ်များစွာ မူတည်နေပါသည်။

- ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ။ ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ရံဖန်ရံခါတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား ဆောင်ရွက်ပေးသကဲ့သို့ အတူတကွပေါင်းစပ်လိုက်ပေသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအား ယင်းတို့၏ အရင်ကတည်းက နိုင်ငံသားဖြစ်နေခြင်း(first nation) ကို ညွှန်ပြခြင်းဖြင့် သီးသန့်ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်း ကနဦးနေထိုင်ကြသူများ (နယ်မြေတစ်ခုလုံးဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်စေ) ဖြစ်ကြပြီး ရေးဆွဲချမှတ်ထားသည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏လက်အောက်တွင် ယခုအခါ ထည့်သွင်းခြင်းခံခဲ့ရသည်ဟုဆိုလိုပါသည်။ အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနည်းလမ်းများသည် ယင်းတို့၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စီမံကွပ်ကဲမှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့နှင့် နီးနီးကပ်ကပ်သက်ဆိုင်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါနှစ်ခုစလုံးမှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုဖြစ်မှုလက္ခဏာရပ်များကို ဖော်ပြရာတွင် တစ်သားတည်းဖြစ်နေသော အခြေခံသဘောတရားများအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။ အခြားအဖြစ်အပျက်များ ဥပမာ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ တောင်းဆိုချက်များကို နိုင်ငံရေးအရ ရပိုင်ခွင့်များအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုမလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများမှ ခွဲခြားခြင်းသည် တောင်းဆိုချက်များအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြေရှင်းခြင်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ အတိအကျအားဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့(ILO) ၏ သဘောတူညီချက် (၆၉) ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စီမံကွပ်ကဲခွင့်တို့အတွက် လမ်းညွှန်ရန်အသုံးပြုပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များသည် စစ်မှန်သောကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် ရွေးချယ်နိုင်စရာများရှိရန်လိုပြီး သာမန်လူနေမှုဘဝ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုခြင်းအတွက်လည်း ရွေးချယ်နိုင်စရာများရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ မြေယာများပေါ်တွင် တန်ဖိုးရှိသောသယံဇာတပစ္စည်းကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်ဖော်တူးယူခြင်းများရှိလာပါက မည်သို့ဖြစ်နိုင်သည်ဆိုသည်ကိုပြဋ္ဌာန်းရန်မှာ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်သောကိစ္စတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဤပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားစေသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မူလမြေနေရာများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ပျက်စီးသွားမှုကြောင့် ဆက်လက်နေထိုင်ခွင့်မပြုတော့သော အခြေအနေမျိုးနှင့် အခြားဖြစ်နိုင်ချေရှိသောအခြေအနေမျိုးတွင် သက်ဆိုင်သူများအား အညီအမျှပြန်လည်နေရာချထားရေး နည်းလမ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် အသုံးပြုကြပါသည်။ အကယ်၍ ယင်းမြေယာပေါ်တွင် နေထိုင်ကြသောပြည်သူများကို အတင်းအကြပ်ဖယ်ရှားစေခြင်းပြုပါက ဤနည်းလမ်းများတွင် ပြည်သူလူထု၏ မူလမြေယာများအတွက် နစ်နာကြေးပေးခြင်းများလည်းပါဝင်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင်လည်း အခြားနည်းလမ်းများ၌ တရားဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မထားရှိသည်ဖြစ်စေ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့မြေများအား အသုံးချရာတွင် ပြောရေးဆိုခွင့် (နှင့် အကျိုးအမြတ်) ရရှိရန် လူထုသဘောထားကောက်ခံမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။

- ဒုက္ခသည်များနှင့်နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးသူများ ။ ။ ဒုက္ခသည်များနှင့် မိမိတို့နေအိမ်များမှ စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ များစွာသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက အံ့အားသင့်ဖွယ်ကောင်းစွာပင် တိတိဆိတ်ငြိမ်သက်လှပါသည်။ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများတွင် ဒုက္ခသည်အရေအတွက်သည် အလွန်များလေ့ရှိ

သဖြင့် ယင်းတို့၏အခွင့်အရေးကို မစဉ်းစားခြင်းမှာ အံ့ဩစရာပင်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါဒု ကွသည်များအား တစ်နေရာရာတွင် ပြန်လည်နေရာချထားပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပြေလည်သွားမည်ဟု ‘ယာယီ’ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကိစ္စတစ်ရပ်အနေဖြင့်သာ ယူဆကြခြင်းသည်ပြဿနာ၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲနေစဉ်အတွင်း အချို့သီးခြားအခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုရန်အတွက် လူနည်းစု အစုအဖွဲ့ များအား လုံဆော်စည်းရုံးမှုများမှာ နက်ရှိုင်းစွာကွဲပြားနေကြပြီး ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများတွင် တွေ့ရတတ်သည့် လက္ခဏာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

သို့ ယူဆရသည့်အကြောင်းအရင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှာလည်း အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုကိုရယူသည့် နိုင်ငံရေးဓလေ့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခများအပြင် ပြည်သူများစွာတို့သည် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအား ငြင်းပယ်ခံရသောအခါ ရွှေ့ပြောင်းခိုလှုံကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းများသည် နိုင်ငံသားလွှဲပြောင်းခံယူနိုင်ခွင့်ကို မိသားစုမျိုးရိုးနှင့် လူတစ်ဦးစီ၏ နိုင်ငံသားခံယူမှုအပေါ် အလေးပေးသတ်မှတ်ပါက များစွာသော ပြောင်းရွှေ့ခိုလှုံသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များအတွက် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသွားသည်။ ထို့အပြင် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအပေါ် အကြံပြုတောင်းဆိုနိုင်ရန် အခွင့်အရေးများမှာလည်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှသာလျှင် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်ဟုခံယူလျက် လက်တွေ့တွင် ကန့်သတ်ချက်များရှိပါသည်။ ဤအရာများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် အဆိုပါလူနည်းစု အစုအဖွဲ့များ၏ ပျော့ကွက်အားကုစားနိုင်စေရန် မှန်မှန်ကန်ကန်နှင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုရှိရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားအသုံးပြုရန် ဆော်ဩထားပါသည်။

၈.၁.၂။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအားတားမြစ်ခြင်းနှင့် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များအားပြဋ္ဌာန်းခြင်း

လူနည်းစု အခွင့်အရေးများအားအသိအမှတ်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုအား တွန်းအားပေးသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်း၏ အတိုက်အခံအဖွဲ့များက တင်ပြတောင်းဆိုလာသည့် တောင်းဆိုချက်များပေါ်မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးကို စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကိုကာကွယ်သည့် နည်းလမ်းများမှာ အောက်ပါတို့ဖြစ်ပါသည်။

- ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ခြင်းနှင့်
- အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များအား ပြဋ္ဌာန်းခြင်း (အခွင့်ထူးခံဖြစ်ခြင်းနှင့် မရောထွေးပါနှင့်။)

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ခြင်း

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး သို့မဟုတ် တူညီစွာသဘောထား ဆက်ဆံခံရရေးအတွက် ရပိုင်ခွင့်များသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ရိုးရှင်းလွယ်ကူပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးသည် မျိုးရိုး၊ ဘာသာစကား၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု၊ အသက်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး၊ မျိုးနွယ်စု စသည့်အကြောင်းအရာအပေါ်မူတည်ကာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအားတားမြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ပါဝင်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများအား အသိအမှတ်ပြုသည့်ဝေါဟာရများကို ပုံသေကားကျသရုပ်သတ်မှတ်ထားမှုမှ ပြုလွယ်ပြောင်းလွယ် သရုပ်သတ်မှတ်မှုဝေါဟာရများအဖြစ် ပြောင်းလဲရန်လည်းရည်ရွယ်ကြပါသည်။ ဥပမာတစ်ခုဆိုရလျှင် တိုင်းရင်းသားစကားရပ်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုသီးခြားသတ်မှတ်ခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတစ်စုတည်းအတွက်သာဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများအားတားမြစ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာအဖွဲ့အစည်းများကိုဖွဲ့စည်းပြီး ၎င်းတို့သည် အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများက မရရှိသည့် အခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရရှိစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အားပေးမှုဖြင့် ယင်းကို အတိုင်အဖောက်ညီစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဤနေရာတွင်ဆိုလိုသည်မှာ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များ ပုံသေကားကျသတ်မှတ်တည်ရှိနေသော အစုအဖွဲ့များတွင်ပါဝင်သူများက တောင်းဆိုသောအခွင့်အရေးများအား ခံစားခွင့်ပေးခြင်းထက် စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းဖြင့်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် လူသားများ၏ မျိုးရိုး၊ ဘာသာစကား၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု၊ အသက်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး၊မျိုးနွယ်စုစသည့် အနေအထားများအပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ပေးရမည့်အပြင် ကွဲပြားခြားနားမှုများအား အသိအမှတ်ပြုသည့် ဝေါဟာရများကို ပုံသေကားကျ သရုပ်သတ်မှတ်ထားမှုမှ ပြုလွယ်ပြောင်းလွယ် သရုပ်သတ်မှတ်မှု ဝေါဟာရများအဖြစ် ပြောင်းလဲရန်လည်း ရည်ရွယ်ကြပါသည်။ ဥပမာ တိုင်းရင်းသားစကားရပ်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုသီးခြားသတ်မှတ်ခြင်းအားတားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတစ်စုတည်းအတွက်သာ ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများအားတားမြစ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သာ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီတိုင်းသည် တူညီသောအခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားနိုင်ခြင်း ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့်ဘာသာတရားမဟုတ်သည့် အခွင့်အရေးများ၏တစ်ခုတည်းသောရင်းမြစ်ဖြစ်ပြီး အခွင့်အရေးများရရှိကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းအတွက်အခြေခံဘုံသဘောတရားတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဤနည်းလမ်းသည် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှုရှိစေသော နည်းလမ်းဖြစ်ပြီး လူနည်းစုများအားကာကွယ်ခြင်းသည် လူသားအားလုံးကို ခြုံငုံကာကွယ်ပေးခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း အချို့အစုအဖွဲ့များ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များ စီစဉ်ပေးခြင်းထက် အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သော ကာကွယ်မှုများသည် သဘောတူညီကြရန် ပို၍လွယ်ကူပါသည်။

သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပုဒ်မအပေါ် မှီခိုခြင်းသည် ပြည်သူများအနေဖြင့် တရားရုံးများနှင့်ပတ်သက်သော လုံလောက်သည့်အသိပညာရှိခြင်းဖြစ်ပြီး တရားရေးစနစ်သို့ လက်လှမ်းမီခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် မိမိတို့အခွင့်အရေးများချိုးဖောက်ခံရသော လူနည်းစု အစုအဖွဲ့များအနေဖြင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား သိရှိသတိထားမိပြီး ဖြေရှင်းချက်ရရှိနိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးထံ လက်လှမ်းမီသည့်အနေအထားမျိုး ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။

အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ချက်များကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကိုအသိအမှတ်ပြုရာ၌ လူမှုအစုအဖွဲ့တစ်ခုအား ကျူးလွန်ခံရမှုများမှ ကာကွယ်ပေးရန်သော်လည်းကောင်း၊ ယင်းတို့အားခွဲခြားဖယ်ကြည့်ခံရသော အနေအထားမျိုးမှကယ်တင်ရန်၊ သာမန်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အတူတကွ ပါဝင်ပေါင်းစည်းနိုင်ကြရန်သော်လည်းကောင်း အထူးဆောင်ရွက်ချက်များ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ လူနည်းစုအစုအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်ပိုင်အထိမ်းအမှတ်များ၊ လက္ခဏာရပ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အထူးအခွင့်အရေးများကို အာမခံခွင့်ပြုထားပါသည်။ အထူးအခွင့်အရေးများပေးအပ်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် လူနည်းစုများနှင့် ကျန်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအကြား ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ကွဲပြားခြားနားစွာ ဆက်ဆံမှုများအား လက်ခံရန်အသင့်ရှိကြောင်း ဖော်ပြနေသည်။ ဤကဲ့သို့ ကွဲပြားခြားနားစွာဆက်ဆံခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်အရ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာမှုနှင့် ထိရောက်သောတန်းတူညီမျှမှုကို တိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် ပြန်လည်လျော်ကန်သင့်မြတ်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် လူနည်းစုများနှင့် ကျန်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအကြားဖြစ်ပေါ်လာမည့် ကွဲပြားခြားနားစွာ ဆက်ဆံမှုများအား လက်ခံရန်အသင့်ရှိပါက လူနည်းစုများအား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အထိမ်းအမှတ်များ၊ သာမန်လက္ခဏာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ထိန်းသိမ်းရန် အထူးအခွင့်အရေးများ ပေးအပ်နိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ ကွဲပြားခြားနားစွာဆက်ဆံခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်အရ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာမှုနှင့် ထိရောက်သော တန်းတူညီမျှမှုကို တိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် ပြန်လည်လျော်ကန်သင့်မြတ်စေပါသည်။

အထူးဆောင်ရွက်ချက်များတွင်ပုံစံမျိုးစုံပါဝင်နေပြီး နောက်ခံသမိုင်းအကြောင်းအရာများအပေါ်မူတည်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပို၍ ဦးစားပေးအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ယင်းတို့တွင်-

- နယ်မြေအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ်

‘ထက်အောက်အာဏာခွဲဝေမှု’ (ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အတွင်းရှိ အခန်း (၇) ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း အခန်းကိုကြည့်ပါ။)

- အာဏာခွဲဝေခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ (အခန်း (၄) နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကို ကြည့်ပါ။)
- ဗဟုတရားစီရင်ရေးစနစ် (အခန်း (၆) တရားစီရင်ရေးကိုကြည့်ပါ။)
- ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့် (သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုအမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိခြင်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ခွင့်ပြုခြင်း)
- လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်ပြီး အာဏာကိုခွဲဝေချမှတ်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ (Consociation) (ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့်နိုင်ငံများအတွက် သီးသန့်စီစဉ်ထားသော အာဏာခွဲဝေခြင်းပုံစံ ဖြစ်သည်)
- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အခြေပြုသော အာဏာခွဲဝေခြင်း (အထူးသဖြင့် ပါတီစုံအချိုးကျ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းစနစ်(PR) ၏ တိုးမြှင့်ထားသောပုံစံများ- ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း(IDEA) ၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း လက်စွဲစာအုပ်အား ကြည့်ပါ)^၂
- ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးနှင့်
- ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ကာကွယ်သည့် စည်းမျဉ်းများနှင့် မူဝါဒများ

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ကာကွယ်ကုစားသည့် စည်းမျဉ်းများနှင့်ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးမှာ အလွန်အငြင်းပွားဖွယ်၊ သဘောထားကွဲလွဲစေသော ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပြီး ယင်းတို့အား နိုင်ငံရေးသဘောသက်ဝင်စေကာ နားလည်မှုလွဲနိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်ချေများကိုလည်း ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေး

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုသည်မှာ သမားရိုးကျလွတ်လပ်ရေးနှင့်မတူပါ။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက နိုင်ငံတော်အတွင်း၌သာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးကိုအသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ တရားဝင်မှုရှိသည့်အစုအဖွဲ့တစ်ခုသည် ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသော်လည်း အဆိုပါရွေးချယ်မှုများကို အခြားသောသီးသန့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ခွင့်မရှိပါ။ ဤသဘောတရားတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပုံစံအမျိုးမျိုး ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အစွန်းတစ်ဘက်တွင် လုံးဝခွဲထွက်ရေးနှင့် ပြည်မမှခွဲထွက်ခြင်းကိုလက်ခံပြီး အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း ကန့်သတ်ထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများအကျုံးဝင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်များကို ယင်း၏မည်သည့်ပုံစံများတွင်မဆို အငြင်းပွားစရာများအဖြစ် ရှုမြင်ပါသည်။ လူနည်းစုတစ်စု၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်သည် ထိုလူနည်းစုမဟုတ်သော အခြားသောသူများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုထိခိုက်စေသည်ဟု ယူဆရပါက ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်

ခွင့်သည် အငြင်းပွားစရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် လွတ်လပ်စွာရပ်တည်နိုင်သည်ဟု ညွှန်းဆိုနေခြင်းမဟုတ်သကဲ့သို့ ယင်းအားကြိုးပမ်းနိုင်ခြင်းနှင့် အောင်မြင်စွာရရှိနိုင်ခြင်းအား ငြင်းပယ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။

နိုင်ငံတော်တစ်ရပ်ဖြစ်တည်မှုကို နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုရန် တောင်းဆိုချက်များ ပါဝင်သည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောထားကွဲလွဲမှုများသည် များစွာသောအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များဖြင့် အလွန်ရှုပ်ထွေးလှပြီး ယင်းတို့၏ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရေးဖြစ်စဉ်တွင် နိုင်ငံတကာတတိယအဖွဲ့အစည်းများ (တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမရှိဘဲ) ပါဝင်ဖြေရှင်းရလေ့ရှိပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာနေတတ်ပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ခက်ခက်ခဲခဲဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများပြီးမှ ဖြေရှင်းချက်များကိုအဆုံးသတ်နိုင်ခဲ့ပြီး ရလဒ်အနေဖြင့်လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများရပ်ဆိုင်းသွားခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များနှင့် အာဏာခွဲဝေခြင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းတို့ ဖြစ်လာသည်။ ဥပမာများမှာ - ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ခရစ်တော်ထမြောက်ရာ သောကြာနေ့ သဘောတူညီမှုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည့် အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်းနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ ၁၉၉၅ ဒေတွန် သဘောတူညီမှုနောက်ပိုင်းတွင် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား (ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဆာ့ပ်ဆကာသမ္မတနိုင်ငံ) ကိုဖွဲ့စည်းသည့် အဓိကအဆောက်အအုံနှစ်ခု၏ ရှုပ်ထွေးမှုများ၊ ပါပူအာနယူဂီနီမှ ဘိုဂိုင်းဗီလီ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် ၂၀၀၁ ခုနှစ် အာဏာခွဲဝေချပေးခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အစီအမံများ၊ မာလီနိုင်ငံရှိ အဇာဝပ်လူမျိုးစုများပါဝင်သည့် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာစီမံဆောင်ရွက်ချက်များ (၁၉၉၆ သဘောတူညီမှု) နှင့် ၂၀၁၁ တွင်ပြုလုပ်သည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကိုရရှိစေခဲ့သည့် ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဆူဒန်တောင်ပိုင်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသဘောတူညီမှုများစသည်တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေများ၊ ပြဿနာများကို ယခုတိုင်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ၂၀၀၈ တွင် ကိုဆိုဗိုအယ်ဘေးနီးယား၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အဆိုပါနှစ်မှာပင် ဂျော်ဂျီယာမှ အိုဆီတီယာတောင်ပိုင်းနှင့်အက်ဘ်ခါးဇီးယားတို့၏ ခွဲထွက်ခြင်းတို့တွင်လည်းဤကဲ့သို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကွဲပြားခြားနားမှုအလွန်များပြားပြီး ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများအတွင်း လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အတွက် တောင်းဆိုချက်များအား ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် လက်လှမ်းမီသည့်အနေ

နိုင်ငံတကာဥပဒေက နိုင်ငံတော်အတွင်း၌ သာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဤသဘောတရားတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပုံစံအမျိုးမျိုးပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတွင် လုံးဝခွဲထွက်ရေးနှင့် ပြည်မမှ ခွဲထွက်ခြင်းမှစ၍ အကန့်အသတ်များရှိသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့အထိ အမျိုးမျိုးပါဝင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်များကို ယင်း၏ မည်သည့်ပုံစံများတွင်မဆို အငြင်းပွားစရာများအဖြစ် ရှုမြင်ပါသည်။

အထူးတွင် ရင်ဆိုင်ရမည့်စိန်ခေါ်မှုများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အထက်ပါ ဥပမာများကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် လက်ခံနားလည်လာစေပါသည်။ ယခုနှစ် အပိုင်းအခြား များကို ကြည့်မည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံကြီးသည်ဖြစ်စေ၊ သေးသည်ဖြစ်စေ၊ အဓိကအားဖြင့် ထိလွယ်ရလွယ် ရှိသောနိုင်ငံများတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနိုင်ခြေ မြင့်မားသည်ကိုတွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မတူညီ သော ရေမြေဒေသပေါ်မူတည်ကာ အမှန်တကယ်အလုပ်ဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များတိုးတက်လာရန် အလွန်အရေးကြီးပေသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် အတည်ပြုခဲ့သော အီသီယိုးပီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြင့် လူနည်းစုလူ့အဖွဲ့ အစည်းကိုအကျိုးပြုသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံရပါသည်။ ယင်းကို ဖော် ဆောင်ခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲတိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်မှာ အမှန်တကယ်တော့ဖြင့် မာစ်ဝါဒီကျင့်သုံးသော အာဏာရှင်အစိုးရကို စစ်ရေးအရအာဏာသိမ်း၍ ဖြုတ်ချခဲ့သော လက်နက် ကိုင်တစ်စု၏ လွှမ်းမိုးမှုခံထားရသူဖြစ်ပါသည်။ အချို့တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့မှာ နိုင်ငံတော်ကိုဆန့် ကျင်သည့် ဆူပူအုံကြွမှုများတွင်ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း မတူကွဲပြားသော အီသီယိုးပီးယားလူမျိုးစုတို့၏ တရားဝင်တည်ရှိမှုကို နိုင်ငံရေးအရဖော်ဆောင်နိုင်ရန်ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်မှာ တစ်ပြည်ထောင် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံအဖြစ်မှ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ ဖက်ဒရေးရှင်း အဖြစ် ပြောင်းလဲဖန်တီးရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်က အီသီယိုးပီးယား နိုင်ငံရှိ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖွဲ့အစည်းတိုင်းအတွက် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်မှ ခွဲထွက်ခွင့်အထိ အခွင့်အရေးကိုသတ်မှတ်ထားပါသည် (အပိုဒ်ခွဲ/ပုဒ်မ ၃၉၊ ၁)။ အီသီ ယိုးပီးယားနိုင်ငံမှ လိုက်နာရန်ကတိကဝတ်ပြုထားသည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပါရှိသော လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများနှင့် လူ့အစုအဖွဲ့နှင့်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများကို ယင်းအပိုဒ်ခွဲမှ အသိအမှတ်ပြုထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ ပင် အီသီယိုးပီးယား၏ ‘နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ပြည်သူများ’ ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် တစ်ဦးတစ် ယောက်ချင်းနှင့်စာလျှင် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ ပိုမိုသေးငယ်သောအစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအား နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်၏ အသင့်လျော်ဆုံး ပြယုဂ်အတစ်ခုအဖြစ် ပြတ်သားစွာဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကတာဝန်ခံရပြီး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံး၏ အုပ်ချုပ်သူတစ်ဦးလည်းဖြစ်သည့် ဝန်ကြီးချုပ်က လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအများစုကို ချုပ်ကိုင်ထိန်းသိမ်း ထားသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများရရှိပိုင်ဆိုင်ခွင့်သည် ဗဟိုနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးချက်များ အပေါ်မူတည်နေပါသည်။ နိုင်ငံရေးဘောင်ကျယ်စေရန်အလို့ငှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုး သားညီလာခံရှိတရားရုံးများအတွင်း အငြင်းပွားမှုများအပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ပြဋ္ဌာန်း ချက်တိုင်းကိုဖော်ဆောင်ရန် အာဏာကုန်ပေးအပ်ထားပါသည်။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်တွင် ခွဲထွက်ခွင့်အထိပါ ခွင့်ပြုထားသဖြင့် တမူထူးခြားနေပါသည်။

စပိန်နိုင်ငံတွင်မူ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကို ကာတာလိုဗီးယား၊ ဘာ့စ်ခ်နှင့် ဂလေစီယာဟူသည့် ကိုယ်ပိုင်အမှတ်အသား လက္ခဏာများ၊ ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများရှိသော ‘သမိုင်းဝင် လူမျိုး’ သုံးခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၈) သည် အဆိုပါသမိုင်းဝင် လူမျိုး ၃ မျိုးအတွက် ကိုယ်ပိုင်အစိုးရကို ဖန်တီးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရဖန်တီးနိုင်ရေးကိုတောင်းဆိုလာကြသော အခြားသောနယ်မြေများအတွက်လည်း ထိုအခြေခံမူများကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် အဆိုပါသမိုင်းဝင် လူမျိုး ၃ မျိုးနှင့် စပိန်၏ကျန်ရှိသော အစိတ်အပိုင်းများတွင် ကွဲပြားခြားနားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အဆင့်များကိုချမှတ်ထားပြီး စည်းမျဉ်းများအရ ယင်းအဆင့်များသည် နောက်ဆုံးတွင် တူညီသွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိရန် လှုပ်ရှားမှုများသည် လျင်မြန်စွာ ပျံ့နှံ့သွားပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အစိုးရ ၁၇ ရပ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အဆိုပါလူမျိုးများ၏ နက်ရှိုင်းလှသော နောက်ခံအခြေအနေ အကြောင်းတရားများကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံပေးသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများမှအပ အခြားသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကိုမူ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ငြင်းပယ်ခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြစ်ရာ အပြောင်းအလဲ၏ အမျိုးမျိုးသောတွန်းအားများက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုချက်များကို တွန်းအားပေးနေသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများကမူ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်သည် အရင်းခံအခွင့်အရေးများအား ထုတ်ဖော်ခြင်းတွင် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိသည့် တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေခံမူဘောင်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ဘုံတူညီမှုများကို ပေါင်းစည်းထားခြင်းတို့ကို အလေးအနက်ထားကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေအရပ်ရပ်အတွင်း အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသော ရွေးချယ်မှုများကိုလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအကြားရှိ ရှုပ်ထွေးသောအမှုကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှုများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးသောနည်းလမ်းများကို ဖန်တီးပေးရသည့်အခက်အခဲကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများပြုလုပ်ရန် အရေးကြီးလှပါသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းနှင့် အနှိမ်ခံရသူများအပေါ် ခွဲခြားအသားပေးခြင်း

ပြည်သူလူထု၏ပညာရေး သို့မဟုတ် အလုပ်အကိုင်များတွင် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအား ဦးစားပေး၍ ဆက်ဆံခြင်း၊ ဒေသသုံးဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားရေးအတွက် နိုင်ငံတော်၏ မတည်ပုံပိုးခြင်းစသည့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ သို့မဟုတ် တရားဝင်ဝန်ချတောင်းပန်ခြင်းစသဖြင့် အထိမ်းအမှတ် ဆောင်ရွက်ချက်များစသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းတွင် ပုံစံမျိုးစုံရှိပါသည်။ ဤပုံစံများအကြား မတူညီသောအချက်များ ရှိပါသည်။ ပထမဦးစွာ နိုင်ငံတော်သည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖန်တီးပေးရန်အတွက်

အခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်းမရှိရပါ (ဥပမာအားဖြင့် - နိုင်ငံတော်၏ ပညာရေးကို ဒေသသုံးဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားခွင့်ပြုခြင်း။ ဒုတိယအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်သည် တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်များစသဖြင့် ကန့်သတ်ရှိရင်းမြစ်များကို အသားပေးလိုသည့်အစုအဖွဲ့အား ပိုမိုခွဲဝေချပေးခြင်းဖြင့် အနှိမ်ခံရသူများအပေါ်ခွဲခြားအသားပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား ထိခိုက်နစ်နာစေပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် မတူညီသောအစုအဖွဲ့များအကြား ရင်းမြစ်များကို ခွဲဝေပေးရခြင်းဖြစ်သဖြင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ထိလွယ်ရှလွယ်အကျိုးဆက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

ဦးစွာ အဓိကကျသော မေးခွန်းများတွင် ဖော်ပြပါမေးခွန်းများ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်သည် သမိုင်းကြောင်းအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုကို ဖယ်ကြဉ်ပထုတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။ ဤသို့ဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ယင်းတို့၏ အကျပ်အတည်းဒုက္ခများကို ကုစားပြေပျောက်ပြီး သာတူညီမျှမှုပေးနိုင်ပါသလား။ အဆိုပါ ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အသင့်လျော်ဆုံးအကောင်းမွန်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုံစံချမှတ်မှုများမှာ အဘယ်နည်း (ဥပဒေအရ စည်းကြပ်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရစွမ်းဆောင်နိုင်ပြီး ရရှိနိုင်သောရင်းမြစ်များအပေါ်မူတည်သည့် လွတ်လပ်စွာဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ တရားဥပဒေမှခွင့်ပြုချက်)။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းကိုလုပ်ဆောင်ပါက အလိုရှိသောပန်းတိုင်ကိုအောင်မြင်စွာရရှိရန် မည်သည့်ပုံစံများက သင့်လျော်မှုရှိသည်ကို သိရှိရန်မှာအရေးပါ သည်။ ဥပဒေပညာရှင်များအနေဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားချင့်ချိန်သင့်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲတမ်းများ သို့မဟုတ် ကြိုတင်ဦးယူရန် သီးသန့်ဖယ်ထားပေးသောနေရာများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်ပါသလား။ အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေအရထိန်းချုပ်ထားသင့်ပါသလား။
- ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းတွင် မည်သည့်ပုံစံ သို့မဟုတ် အမျိုးအစားကို ကျင့်သုံးသင့်ပါသနည်း။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို အချိန်ကာလကန့်သတ်ထားသင့်ပါသလား။ သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ချက်များမရှိဘဲ ထားသင့်ပါသလား။ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများအား မည်သို့တိုင်းတာ အကဲဖြတ်မည်နည်း။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုတွင် ပါဝင်ရုံမျှနှင့် ရရှိနိုင်ပါသလား။
- လူ့အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့သည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို တစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသလား။
- ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်း၏အကန့်အသတ်များကို တရားရုံးများက စည်းကြပ်သင့်ပါသလား။ သို့မဟုတ် အသေးစိတ်ရှင်းလင်းပြောပြသင့်ပါသလား။

ခွဲတမ်းများနှင့် ကြိုတင်ဦးယူရန် သီးသန့်ဖယ်ထားပေးသောနေရာများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းအတွက် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်

မျိုး ဖြစ်ကြပါသည်။ နှစ်ခုစလုံးသည် သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အထူးနေရာများပေးနိုင်ကြသော်လည်း ကွဲပြားခြားနားသောလုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ ခွဲတမ်းများသည် အခွင့်အလမ်းများ သာတူညီမျှရရှိရေးကို ထိရောက်မှုရှိစေရန်အတွက် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ သတ်မှတ်ထားသော လူနည်းစုလူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ပြည်သူတိုင်းသည် ‘အမှီလိုက်’ နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ခွဲတမ်းများသည်ဒုက္ခရောက်နေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို အာဏာ၏ပုံစံချမှတ်မှုအတွင်း ပါဝင်စေသဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ခံခဲ့ရခြင်းမှဖြစ်ပေါ်နေသည့် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုများ လျော့ပါးစေပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စုစည်းခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သီးသန့်နေရာများဆိုသည်မှာ အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အာဏာကိုထိခိုက်စေခြင်းမရှိသည့် သီးသန့်နေရာများ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူနည်းစုလူ့အဖွဲ့အစည်းများသာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နိုင်သည့် သီးခြားနယ်ပယ်များကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းတွင် ပုံစံမျိုးစုံ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖန်တီးပေးရန်အတွက် အခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်းမရှိရပါ (ဥပမာအားဖြင့် - နိုင်ငံတော်၏ ပညာရေးကို ဒေသသုံးဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားခွင့်ပြုခြင်း)။ နိုင်ငံတော်သည် ကန့်သတ်ထားရှိ ရင်းမြစ်များကို ခွဲဝေချပေးခြင်းဖြင့် အနှိမ်အခံရသူများအပေါ် ခွဲခြားအသားပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား ထိခိုက်နစ်နာစေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အခွင့်အလမ်းညီမျှစေမှုနှင့် ရလဒ်ညီမျှစေမှုတို့ကို ကွဲပြားစွာ ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် သာတူညီမျှမှုရှိခြင်း သို့မဟုတ် အခွင့်အလမ်းဆိုင်ရာ သာတူညီမျှမှုရှိခြင်းအတွက်သာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဦးတည်ထားကြပါသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ချက်များ

ဤဆောင်ရွက်ချက်များသည် အပူတပြင်းအငြင်းပွားနေရဆဲဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းမူဝါဒများသည် အငြင်းပွားမှုများကို အချိန်နှင့်အမျှထွက်ပေါ်လာစေပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအား အမှတ်အသားများ၊ လက္ခဏာရပ်များဖြင့် အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းများ မပြုရေးဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့ အချို့သောအစုအဖွဲ့များအား မြှင့်တင်ပေးရန်ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်နှင့်ပတ်သက်သည့် အကြောင်းအရာများကို လေ့လာထားမှုများမှ မတူညီသောအဖြေအမျိုးမျိုးပေးနေကြပြန်သည်။ တရားဥပဒေဆိုင်ရာနည်းလမ်းများအရဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်တွေ့တွင် တရားရေးအရှုပ်အထွေးများကို

ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဒုတိယအချက်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုချက်ချမှတ်ပြီးသည်နှင့် ယင်း၏ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေးတွန်းအားများကို ရရှိပိုင်ဆိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ယင်းကိုလိုအပ်ခြင်းမရှိတော့ပါက ဖျက်သိမ်းရန်ခက်ခဲလာမည် ဖြစ်ပါသည်။ စတင်၍ အကောင်အထည်ဖော်သည်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းအား မရပ်တံ့ရန် လူထုက ဖိအားပေးလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ မလေးရှားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူ များသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်မှုအား နှစ်ပေါင်း ၃၀ အထိ ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် မူလက ရည်ရွယ်ထားခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထိုစီမံချက်မှာ နှစ်ပေါင်း ၄၀ အထိ ဆက်လက်တည်ရှိလာ ခဲ့ပြီး ယခုတိုင်အောင် ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

တတိယညွှန်းဆိုချက်မှာ ယေဘုယျဖြစ်သော ‘မမျှော်လင့်ထားသော အကျိုးဆက်များ ဥပဒေသ’ ဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒများသည် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးကို ဆောင်ရွက်မည့်အစား အချို့ ကိစ္စရပ်များတွင် အနိုင်/အရှုံးအနေအထား ပြင်းလဲစေကာ အဖွဲ့အစည်းများအကြား မလိုမုန်းထား မှုများ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အချို့အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် စံနှုန်းများလျှော့ချခြင်း (ဥပမာ - ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်ရေးကဏ္ဍများ) သည် ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အရည်အသွေးကို အမှန်

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အပူတပြင်း အငြင်းပွားနေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ သော မူဝါဒများစွာတို့သည် အချိန်နှင့်အမျှ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ လေ့လာမှုများကလည်း ရောထွေးနေသော အကျိုးရလဒ်များကိုဖော်ပြနေပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုချက်ချမှတ် ပြီးသည်နှင့် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေး တွန်းအားများကိုရရှိပိုင်ဆိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒများသည် အနိုင်/အရှုံးအနေအထား ပြောင်းလဲစေကာ အဖွဲ့အစည်းများအကြား မလိုမုန်းထားမှုများ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

တကယ် လျော့ကျစေပြီးများပြားသော ကန့် ကွက်မှုအသစ်များကိုပေါ်ထွက်လာစေပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ်ကာကွယ်ရေးစီမံချက် များရှိသော်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေသောအနေအထား များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းမပြုဘဲ အချိန်ဆွဲ နေသောအခြေအနေများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု များရှိနေဦးမည်ဖြစ်သည်။ သမိုင်းအစဉ်အဆက် အခွင့်မသာခွဲရသော အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဆက် လက်ရှိနေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည် ဆောက်သူများအနေဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အပေါ်ကာ ကွယ်ရေးစီမံချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ တွင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အခြားနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ အမြဲမပြတ်သုံးသပ်နေသည့် စနစ်ကို ဖန်တီးသင့်ပါသည်။

နောက်ဆုံးအချက်အရ ဘိုလီးဗီးယား၊ မလေးရှားနှင့် တောင်အာဖရိက အစရှိသည့် အချို့ သောနိုင်ငံများတွင် သမိုင်းအစဉ်အဆက်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရပြီး စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အ

လမ်းများကိုလည်း မရရှိခဲ့ရသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ကိန်းဂဏန်းအရ လူများစုပင်ဖြစ်နေပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ် ရေးကို လူနည်းစုတွင်မဟုတ်ဘဲလူများစုတွင် ကျင့်သုံးသည့်အခါလူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအဆင့်၌ အလွန်ကွဲပြားခြားနားသော သက်ရောက်မှုမျိုးရှိပါသည်။

၈.၂။ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ

အမျိုးသမီးတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုပေးရန်တောင်းဆိုရခြင်းမှာလည်း လွယ်ကူသော အရာတစ်ခုမဟုတ်ပေ။ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားမှုအတွင်း၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်မှသာ အဆိုပါခက်ခဲမှုများကို တွေ့ရှိရသည်မဟုတ်ပါ။ အဆိုပါအခွင့်အရေးများစွာတို့ကို လူတိုင်းအတွက် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အခြေခံမူဘောင် အထူးသဖြင့် ၁၉၈၁၊ စက်တင်ဘာ ၃ ရက်နေ့တွင် စတင်အတည်ပြုသည့် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် (CEDAW) တွင်ချမှတ်ထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃ ကိုကြည့်ပါ။)

မည်သည့်နယ်ပယ်များတွင် အကြီးမားဆုံးသော တင်းမာမှုများကို တွေ့နိုင်မည်ဆိုသည်ကို သိရှိလိုပါက CEDAW ကို သဘောတူကတိကဝတ်ပြုထားသော နိုင်ငံများမှ ပြုပြင်/ပြင်ဆင်ထားသောအပိုင်းများ၏ အရေအတွက်နှင့် သဘောသဘာဝများမှ သိရှိနိုင်ပါသည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားမှုများကိုအတွေ့ရအများဆုံးအပိုင်းများမှာ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးရာ၊ အလုပ်အကိုင်ရေးရာ၊ အိမ်ထောင်ရေးနှင့် မိသားစုဆက်ဆံရေးရာများတွင် သာတူညီမျှရေးနှင့် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် သာတူညီမျှရေးတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဇယားကွက် ၃။ အမျိုးသမီးများအပေါ်နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် (CEDAW)

CEDAW သည် အောက်ပါတို့ကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးပါသည်။

- နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် အခြားသောဥပဒေများ၌ (ယင်းတို့အား လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်းအပါအဝင်) အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား သာတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ပုံဖော်ပေးခြင်း။
- အမျိုးသမီးများအားမလိုမုန်းထားပြုခြင်းနှင့် နှိမ့်ချဆက်ဆံလျက်ရှိသော အရိုးစွဲနေသည့် ခွဲခြားမှုများကိုဖယ်ရှားရန် ယဉ်ကျေးမှုပုံစံများအား ပြုပြင်ခြင်း။
- အမျိုးသမီးများအား လူကုန်ကူးခြင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် အမျိုးသမီးများကို တရားမျှတမှုမရှိစွာအသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် ပြည့်တန်ဆာလုပ်စေခြင်းများအား ဖယ်ရှားပပျောက်စေခြင်း။

- နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာများတွင် ညီတူညီမျှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။
- နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ရယူခြင်း၊ စွဲကိုင်ထားခြင်းနှင့် ပြောင်းလဲခြင်းတို့တွင် ညီတူညီမျှ အခွင့်အရေးရှိစေခြင်း (ကလေးများကို နိုင်ငံသားဖြစ်မှု လွှဲပြောင်းနိုင်ခွင့် ညီတူညီမျှ ရရှိခြင်းလည်း ပါဝင်သည်) ။
- တန်းတူညီမျှ ပညာသင်ခွင့်ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- အလုပ်တာဝန် ထမ်းဆောင်ခြင်းနယ်ပယ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ပပျောက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- လက်ထပ်ခြင်း သို့မဟုတ် မီးဖွားခြင်း၏ အနေအထားများအပေါ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုအတွက် တူညီသောခံစားခွင့်ပေးစွမ်းနိုင်ခြင်း (မိသားစုစီမံကိန်းများ အပါအဝင်) ။
- ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းနှင့်
- လက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်များတွင် သာတူညီမျှရှိရေး။

၈.၂.၁။ နိုင်ငံရေးလောကတွင် သာတူညီမျှရှိခြင်း

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးကြား သာတူညီမျှရှိရေးကို ယေဘုယျအားဖြင့်သတ်မှတ်ချက်များအရ အသိအမှတ်ပြုလက်ခံကြပါသည်။ သာတူညီမျှရှိရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မတူညီသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသီးသီးတွင် အများအားဖြင့် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၁) သည် အစ္စလာမ်တရားရေးစနစ်ကို လိုက်နာသော်လည်း အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား သာတူညီမျှရှိရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် တရားမျှတရေးကိုအာမခံပေးပါသည်။ အရှေ့ပိုင်းဩသဒေါက် ခရစ်ယာန်ယုံကြည်မှုကို အဓိကဘာသာတရားအဖြစ် သတ်မှတ်သည့် ဂရိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၅) ကလည်း ဂရိအမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများနှင့် တူညီသောသတ်မှတ်ချက်များရှိရမည်ဟု ညွှန်ကြားထားသည်။ သားစဉ်မြေးဆက်ဘုရင်စနစ်ကိုချမှတ်ထားပြီး အတော်အတန်သစ်နေသေးသည့် ဆွာဇီလန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၅)တွင် အမျိုးသမီးများအား သာတူညီမျှဆက်ဆံမှုရရှိစေရန်နှင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများတွင် တူညီသောအခွင့်အရေးကို ရရှိစေရန်ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ အမျိုးသမီးများအပေါ် ယင်းတို့သဘောဆန္ဒမပါသည့် ဓလေ့ထုံးစံကိုလိုက်နာစေခြင်းအတွက် အကျပ်ကိုင်ခြင်းမရှိစေရဟု ဆိုထားသည်။ အချို့သော အမျိုးသမီးများသည် လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအတွက် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲဝင်

စစ်သည်တော်များပင်ဖြစ်နေကြသော တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွက် ပုံစံချမှတ်ထားသော အရှေ့တီမော၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၂) က အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် မိသားစုဘဝနယ်ပယ်များအတွင်း၌သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်များ၌သော်လည်းကောင်းတူညီသောအခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများရရှိရမည်ဟုဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များအား လက်တွေ့အသုံးချရာတွင်မူ ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေကြောင်း အာဏာအရွှေ့အပြောင်းနှင့် လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေးလောကကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကသက်ရောက်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာက ဖော်ပြနေပါသည်။

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆိုင်သော ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများထက် စာလျှင် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင် သာတူညီမျှရှိစွာပါဝင်နိုင်ရန် အမှန်တကယ် တားဆီးနေသောအရာမှာ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လုပ်ပုံကိုင်ပုံများ ဖြစ်နေတတ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်ကျား/ မဖြစ်တည်မှုကို ဘက်မလိုက်သောဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းများကို အားပေးထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ကန့်သတ်ရန်အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ‘ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု’ဟူသည့် ဝေါဟာရကို ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ထိုဝေါဟာရကို တိကျပြတ်သားစွာ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်းမရှိပေ။ ဥပဒေကျွမ်းကျင်သူများအနေဖြင့် ထို့ထက်ပို၍လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်သည် တင်ပြလာသည့် အဆိုပြုချက်များအပေါ် ကျား/မ နှစ်မျိုးလုံးထက်ကျော်လွန်၍ ကျား/မအပြင် ယောက်ျားလျား၊ မိန်းမလျားနှင့် လိင်ပြောင်းထားသူများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။ အမျိုးသမီးများ အမှန်တကယ် ရရှိခံစားရမည့်အခွင့်အရေးကိုချမှတ်ရန် ဤကဲ့သို့ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကို ဘက်မလိုက်သော မူကြမ်းရေးဆွဲရုံမျှနှင့် လုံလောက်ခြင်းမရှိပါ။

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့်ဆိုင်သော ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများထက် စာလျှင် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင် သာတူညီမျှရှိစွာပါဝင်နိုင်ရန် အမှန်တကယ်တားဆီးနေသော အရာမှာ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လုပ်ပုံကိုင်ပုံများဖြစ်နေတတ်သည်။ ယခင်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများအား ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်ခြင်းမရှိပါ။ ဘရာဇီးနှင့် ရဝမ်ဒါ အပါအဝင် နိုင်ငံအချို့တွင် ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်မှုများကို လုပ်ဆောင်နေပြီဖြစ်သည် (ထို ၂ နိုင်ငံတွင် လက်ရှိအချိန်အထိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ အချိုးကျပါဝင်ကိုယ်စားပြုမှုများ အလွန်မြင့်မားလျက်ရှိပါသည်။) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရွေးချယ်မှုနှင့် အမျိုးသမီးများအား နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများအဖြစ် တိုးတက်စေရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများကို လွှမ်းမိုးရန်ကြိုးပမ်းသင့်

နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန် ခွဲတမ်းများသတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖြေရှင်းချက်များမဟုတ်သော်လည်း နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုကိုတစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ပါသည်။ လိုက်နာမှုမရှိသောပါတီများအား အပြစ်ဒဏ်များသတ်မှတ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန် ခွဲတမ်းများ သတ်မှတ်ခြင်းသည်အကုန်ပြေလည်စေသော အဖြေမဟုတ်ပေ။ သို့သော် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေး ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် အောက်ခြေမှ ပံ့ပိုးမှုမပါလျှင်သော်မှ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို ဖော်ဆောင်ပေးပါ သည်။ ယင်းသည် လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်သော အောင်မြင်မှုတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

၈.၂.၂။ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် မိသားစုရေးရာများတွင် သာတူညီမျှမှုရှိခြင်း

တစ်ဘက်တွင် မိသားစုရေးရာများ၌ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ သာတူညီမျှရေး အတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အခြားတစ်ဘက်၌ မိသားစုရေးရာ၌ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး များကြား တရားမျှတမှုမရှိခြင်းများကို ပံ့ပိုးလျက်ရှိသည့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာစံသတ်မှတ်ချက်များ ကို ပုံစံတကျအသိအမှတ်ပြုထားခြင်းတို့အကြား အားပြိုင်ခြင်းကြောင့် တင်းမာမှုများရှိနေပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများအား နိုင်ငံတကာချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ (ဥပမာ- CEDAW အရ) ကို ပုံဖော်ရာတွင် အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်သင့်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အဓိကအဖွဲ့အစည်းများ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပံ့ပိုးမှုရှိစေရန် ပုံစံတကျအသိ အမှတ်ပြုခြင်းကိုလိုအပ်သောအခါ ပဋိပက္ခများအတွက်အဖြေထုတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတွင်း ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ရှေ့နောက်မညီသော တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကိုဆန့်ကျင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးသောတရားဥပဒေဖြစ် သည်ဟူသည့်အချက်ကို ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အတွင်း ကွဲပြားခြားနားစွာတည်ရှိနေထိုင် ကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ထိတွေ့ဆက်ဆံသောနည်းများအား တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ဖြစ်စေရန်လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် ပဋိပက္ခများအားဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရာတွင်လည်း ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဦးစွာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်သော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ် ချက်များသည် တရားမဝင်ပါဟူသည့် တိကျပြတ်သားသော သတ်မှတ်ချက်ကိုချမှတ်ရန်လိုပါသည်။ ဤသို့ချမှတ်ရန်သည် တရားရေးဆိုင်ရာနယ်ပယ်တွင်သာရှိနေသောကြောင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းတစ်ခု သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ပါဟူသည့်အချက်အပေါ်အခြေခံလျက် အခြားသော တရားရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကိုဖယ်ရှားရန် တရားရုံးများအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ တခြားသော ဥပဒေထုံးတမ်းများဆက်လက်တည်ရှိရန်နှင့် လေးစားလိုက်နာမှုရရှိရန်ဟူသည့် ရည် ရွယ်ချက်ရှိသောအဖွဲ့များမှ တရားရုံးများ၏လုပ်ငန်းများအား ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သည်ဟု လက်ခံ နားလည်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများမှ လုပ်ဆောင်ရန်နည်းလမ်းများ ဖော်ဆောင်ခဲ့ ကြသည်။ လက်တင်အမေရိကမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေအားဖြင့် မည်သို့ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်သည်ကိုလေ့လာကာ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ယင်းမှာ ယင်းနည်းလမ်းမှာဌာနတိုင်းရင်းသားတို့၏ ထိလွယ်ရှလွယ်အငြင်းပွားလွယ်သော ပြဿနာများကို တရားရေးဆိုင်ရာပြဿနာများအဖြစ် ရှုမြင်စေကာ ဥပဒေကြောင်းအရ စီရင်စေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တရားရေးဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များသည် တစ်သမတ်တည်းဖြစ်နေမည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် တရားရေးသတ်မှတ်ချက်များကို လေးလေးနက်နက်သဘောထားမည်ဖြစ်ကြောင်း စိတ်ချယုံကြည်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်တင်အမေရိကတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ဥပဒေကိုကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် ဆုံးဖြတ်စီရင်ခြင်းသည် ပုံစံကျသောတရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးသည် ယောကျ်ားကြီးစိုးမှုကို အခြေပြုလေ့ရှိသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်အာဏာရှိပါသည်။ ထင်ရှားသည့်ကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများကို သားကြီးဩရသက ဆက်ခံခြင်းစနစ်အားကျင့်သုံးနေခြင်းကို ပယ်ဖျက်ရန်အတွက် တရားရုံးသည် ယင်း၏ အာဏာကို အသုံးပြုခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးများ၏ အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးရန်အတွက် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် သက်ဆိုင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ပြဋ္ဌာန်းစေခဲ့ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးတွင် ကွဲပြားခြားနားစွာ ဖွဲ့စည်းပါဝင်ခြင်းမရှိလျှင် တရားစီရင်ရေးစံနှုန်းများကို ဖြန့်ဝေညွှန်ကြားပေးနေသည့် အဖွဲ့အစည်းများကို စိတ်မဝင်စားသော သို့မဟုတ် ယင်းတို့က သင်ကြားပေးခြင်းကိုမခံရသည့်တရားသူကြီးများက ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပယ်ချနိုင်သည်။

တစ်ဘက်တွင် မိသားစုရေးရာများ၌ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ သာတူညီမျှရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အခြားတစ်ဘက်၌မိသားစုရေးရာနှင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြားတရားမျှတမှု မရှိခြင်းများကို ပံ့ပိုးလျက်ရှိသည့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ပုံစံတကျ အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းတို့ အကြားအားပြိုင်ခြင်းကြောင့် တင်းမာမှုများ ရှိနေပါသည်။

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ

အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရာတွင် မည်သည်တို့ကိုဆောင်ရွက်သင့်သနည်း။ ကနဦးအဆင့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှုသည် လက်ငင်းအကျိုးဖြစ်ထွန်းစေပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကိုဆုံးဖြတ်ပေးရန် စီမံဆောင်ရွက်ပါက ယင်းတို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား အမျိုးသမီးများ၏ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အနေအထားနှင့် သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပါလိမ့်မည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်းရှိ ခက်ခဲသော ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းများအပါအဝင် အမျိုးသမီးရေးရာကဏ္ဍများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်တွင် အခွင့်အလမ်းကိုဖန်တီးပေးပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အဆိုပါဦးတည်ချက်များအတိုင်း ချမှတ်ဆောင်ရွက်သည့်အပြင် ရိုးရာခေါင်းဆောင်များက အတိုက်အခံလုပ်လျှင်သော်မှ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုစည်းမျဉ်းများနှင့် ပူးတွဲဆောင်ရွက်ပါက အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် မြင့်မားလာနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် မျိုးနွယ်စုများအလိုက် လူမျိုးအသီးသီး၊ လူမျိုးစုအသီးသီးဖြင့် ပြိုကွဲနေပါက အမျိုးသားရေး/မျိုးချစ်နိုင်ငံရေးသမားများသည် တစ်မျိုးမျိုးသော ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် တစ်မျိုးမျိုးသော လူမှုဘဝကို တရားဥပဒေအရ အသားပေးမြှင့်တင်ရန် စိတ်အားထက်သန်ခြင်း သို့မဟုတ် မလိုလားခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများအတွက်နိုင်ငံရေး လမ်းကြောင်းများကို ပိတ်ဆို့ထားပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အား ရပိုင်ခွင့်များအရေးဆိုနိုင်မည့် ဥပဒေလမ်းကြောင်းများ ဖွင့်ထားပေးရန် စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ အချို့သောအရေးကိစ္စများတွင် တရားရေးဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုသည် နိုင်ငံရေးအရအလုပ်ဖြစ်နိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးသမားများသည် တရားရေးတွေ့ရှိချက်များကို ငြင်းဆိုလေ့မရှိပါ။ သို့သော် အလားတူဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို နိုင်ငံရေးအရကိုင်တွယ်မည်ဆိုပါက မကျေနပ်မှုများ ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိ သာတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ ပုဒ်မများတွင်ခြွင်းချက်များထားရှိရေး ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုလားလိမ့်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်အား အာဏာရပ်ဝန်းများတိုးပွားရန်အတွက် ရည်ရွယ်သည်ဆိုလျှင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် ပက်သက်သောအခက်အခဲပြဿနာများမှာ ကွဲပြား

နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အဆိုပါဦးတည်ချက်များအတိုင်း ချမှတ်ဆောင်ရွက်သည့်အပြင် ရိုးရာခေါင်းဆောင်များက အတိုက်အခံလုပ်လျှင်သော်မှထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုစည်းမျဉ်းများနှင့် ပူးတွဲဆောင်ရွက်ပါက အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးများသည် မြင့်မားလာနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် မျိုးနွယ်စုများအလိုက် လူမျိုး အသီးသီး၊ လူမျိုးစုအသီးသီးဖြင့် ပြိုကွဲနေပါက အမျိုးသားရေး/ မျိုးချစ် နိုင်ငံရေးသမားများသည် တစ်မျိုးမျိုးသော ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် တစ်မျိုးမျိုးသော လူမှုဘဝကို တရားဥပဒေအရ အသားပေး မြှင့်တင်ရန် စိတ်အားထက်သန်ခြင်း သို့မဟုတ် မလိုလားခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

နေဦးမည်ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ဒေသန္တရဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းနှစ်ခုလုံးတွင် ၎င်းတို့အခွင့်အရေးများအတွက် ညှိနှိုင်းရန်လိုအပ်နေနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်သည် ဒေသန္တရအစိုးရများအတန်အသင့်အမှီအခိုကင်းလျှင် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ဩဇာအာဏာကိုငြင်းဆန်ခုခံနိုင်လျှင် အထူးမှန်ကန်ပါသည်။ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများသည် ဒေသန္တရဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေး အယူအဆများအပေါ် မူတည်နေနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ကာကွယ်သည့်အခါ တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ် ကွဲပြားကွာခြားနိုင်ပါသည်။ အချို့ကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သော ယေဘုယျဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူများ တည်ရှိခြင်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရများ သဘောတူ

လိုက်နာရန် တိုက်တွန်းဆော်ကြရေးအတွက် အခြေခံအကြောင်းတစ်ခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများအား ဒေသအလိုက်တိုး တက်ပါဝင်လာစေခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ခိုင်မာအားကောင်းစေမည်ဖြစ် သည်။ အခြားဒေသများတွင် အနှိမ် ခံခဲ့ရသူများအား တမင်အရေးပေးဆက်ဆံသည့် မူဝါဒများကျင့်သုံးနေခြင်းကို ကျန်ဒေသများမှ “ အကောင်းဆုံးလမ်းစဉ်” ဟု စဉ်းစားယူဆလာ သည်နှင့်အမျှ “သူ့ထက်ငါသာကောင်းအောင် ပြုခြင်း” သည်အကျိုးဆက်ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့စည်းရုံးနှိုးဆော်ခြင်းမှာ ဗော်လီဗီးယား နိုင်ငံတွင်တွေ့ရသော အောက်ခြေမှအထက်သို့ စည်းရုံးနှိုးဆော်ခြင်းနည်းလမ်းနှင့်တူပေသည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာနှင့် သဘောတူညီမှု မရရှိသော အခါ ကဏ္ဍတစ်ခုချင်းစီမှ လက်တွေ့ကျင့်သုံး နေသူများအနေဖြင့် ဒေသအလိုက် ခွဲခြားဆက် ဆံမှုများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့် သွင်းဖြေရှင်းရန်သင့်မသင့်ကိုချိန်ဆရပေမည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးသည် ဒေသအလိုက် ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး အယူအဆများအပေါ်မူတည် နေနိုင်ပါသည်။ ၎င်းအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ခြင်းတွင်ဒေသတစ်ခုနှင့် တစ်ခု အကြား ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ အား ဒေသတွင်းနိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် တိုးတက်ပါဝင်စေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အခြေမှအထက်သို့ စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ခြင်းများသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အားကောင်းခိုင်မာစေမည် ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အမျိုးသမီး အခွင့် အရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန်ရည်စူးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အထူးအဖွဲ့အစည်း များကို မကြာခင်ကာလက တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာ သည် အမှန်အားဖြင့်ကွာခြားပါသည်။ သီးခြားကိစ္စရပ်တိုင်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြင်ဆင်ရန် လုပ် ပိုင် ခွင့်အာဏာရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများမှသည် မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ဥပဒေပြုသူများအား အကြံပေး နိုင်ရုံသာ တက်နိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများအထိရှိပါသည်။ ကျား၊ မ ဖြစ်တည်မှုအပေါ်လိုက်၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းမျိုးကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်ထားရှိသည့် အဖွဲ့အစည်း၊ အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းအစရှိသည်တို့သည် အစိုးရအရာရှိများကို အမှီအခိုကင်းလွတ်လပ်စွာ စောင့် ကြည့်စစ်ဆေးနိုင်/ပုံသည့် အရည်အချင်းရှိပါသည်။ စုံစမ်းသိရှိနိုင်သရွေ့တော့ အမျိုးသမီးရေးရာများ ကိုသာ အလုံးစုံစုံဟိုပြုသော အဆောက်အအုံအဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်းသည်အကောင်းဆုံးလော သို့တည်းမဟုတ် အများသူငါနှင့်ဆိုင်သော အဆောက်အအုံ အဖွဲ့အစည်းအားလုံးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးကို အလေးထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုကို လိုအပ်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းအားဖြင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး ကို ကာကွယ်ခြင်းက အကောင်းဆုံးကာကွယ်နည်းဖြစ်သလော စသည်တို့မှာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံနေရ ဆဲဖြစ်ပါသည်။ ကင်ညာနိုင်ငံရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိ အများသူငါနှင့်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ရာတွင် ဂျန်ဒါတစ်ခုခြင်းဆီမှ (ကျားသော်လည်းကောင်း၊ မ သော်လည်းကောင်း) သုံးပုံ

တစ်ပုံထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းရမည်ဆိုသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးသည် ဒုတိယကာကွယ်ခြင်းအမျိုးအစားတွင် အကျိုးဝင်ပါသည်။ ဒါတင်မက ပြည်သူပိုင်ရုံးဌာနများတွင် ညွှန်မှူးနှင့် ဒုညွှန်မှူးများသည် ဂျန်ဒါနှစ်ခု စလုံးကို ကိုယ်စားပြုမှုရှိရမည်ဆိုသည့် အားပေးတိုက်တွန်းခြင်းလည်း ရှိပါသည်။

၈.၃။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ပဋိပက္ခများဒဏ်ခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် ECOSOC (စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ)အခွင့်အရေးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ အဆင့် အတန်းနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုတို့အပေါ် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တင်းမာမှုများနှင့် ဝရန်း သုန်းကားနိုင်ပါသည်။ ECOSOC အခွင့်အရေးများသည် အကန့်အသတ်ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များကို မည်သူကဝေစုရသည်၊ မရသည်နှင့်ဆိုင်သည့်အတွက် အဖုအထစ်များဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အရင်း အမြစ်များလုံလုံလောက်လောက်ရှိခြင်းမှာ မပြေလည်မှုများ၊ အဖုအထစ်များကို လျှော့ချကန့်သတ် နိုင်ပါလိမ့်မည်။ အီရတ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အီရတ်နိုင်ငံသားများအတွက် လွတ်လပ်စွာ ပညာသင်ကြားခွင့်၊ ကလေးများနှင့် လူကြီးများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းသောသဘာဝပတ်ဝန်းကျင် (ရှင်းလင်းစွာသတ်မှတ်ထားခြင်းတော့မရှိ)၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ သင့်လျော် သောဝင်ငွေ၊ သင့်လျော်သောနေရာထိုင်ခင်းနှင့်၊ ကောင်းမွန်သော ဘဝနေထိုင်မှုစသည်တို့အပါအဝင် အကောင်အထည် ဖော်၍ရသော ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက်ပေးပါသည်။ အရင်းအမြစ် များ အလုံအလောက်ရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းကို စဉ်းစားတွေးတောစရာမလိုဘဲ ထိုကဲ့သို့ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မှာ နိုင်ငံပိုင်ရေနံများမှ ဝင်ငွေအမြောက်အများရရှိနိုင်ခြင်းနှင့်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသက်ဆိုင်နေ

ECOSOC အခွင့်အရေးများသည် အရင်း အမြစ်များကို ကန့်သတ်ထားခြင်းများ ကြောင့် မပြေလည်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေ ပါသည်။ အရင်းအမြစ်များကို လုံလောက် မျှတစွာရရှိမည်ဆိုပါက ဤသို့သော မပြေ လည်မှုများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ရင်းမြစ်များကို ကန့်သတ်ထားသည့် အခြေ အနေတွင် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက် နေကြသော နိုင်ငံအများစုသည် နိုင်ငံသား များအား ယင်းတို့၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး နှင့် နေထိုင်ရေးတို့အတွက် ခံစားခွင့်များ စသည့် အရေးပေါ်အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ် များအတွက်သာအာမခံချက်ပေးပါသည်။

ပါလိမ့်မည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် အရည်အချင်းပြည့်မီခြင်းမရှိသည့် စာမ တတ်မြောက်မှုကို အလုံးစုံပယ်ရှားရန်အတွက် လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ၎င်းနှင့် ကွဲပြား ခြားနားစွာ အရင်းအမြစ်အကန့်အသတ်ရှိသည့် နိုင်ငံအများစုတွင် လတ်တလော အရေးတကြီး လိုအပ်ချက်များဖြစ်သော ပညာရေး၊ ကျန်းမာ ရေးနှင့် အိုးအိမ်အစရှိသည်တို့ကိုသာ အာမခံ ချက်ပေးပါသည်။

အဓိက နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများတွင် အကြောင်းအရာနှစ်ခုရှိပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေး များနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သည့်အကြောင်းအရာ ကိုထည့်သွင်းဖော်ပြ၍ မည်သည့်အကြောင်း

အရာကို ချန်လှပ်ထားရမည်ဆိုသော အရေးကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ အတွင်း ယင်းတို့အားထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းကြောင့် မည်သည့်ချင်းရာများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်သလဲ ဆိုသည်နှင့် ထိုအကြောင်းချင်းရာများထဲမှ ပဋိပက္ခအသစ်များဖြစ်ရန် တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည် များကို မည်သို့ကိုင်တွယ်ရမည်လဲဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

၈.၃.၁။ မည်သည်တို့ ထည့်သွင်းရမည်နည်း။

ကာလကြာရှည်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေပြီး ဖြေရှင်းရန်ခက်ခဲလှသည့် ပဋိပက္ခများသည် အောက်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အကုန်အကျများသည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများကိုထည့်သွင်းရန် တွန်းအားပေးပါသည်။

- ဖွဲ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့်ဆိုင်သော၊ အထူးသဖြင့်ပဋိပက္ခဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းအရာတစ်ခုသည် နိုင်ငံတော်၏ အရင်းအမြစ်များကိုဘယ်သူရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်ရှိသလဲ အရင်းအမြစ်တွေကနေ ဘယ်သူအကျိုးအမြတ်ရနေသလဲဆိုတဲ့နေရာမှာ အရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေသုံးစွဲခြင်းနှင့်ဆိုင် သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပြန်လည်စိစစ်နိုင်သော အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုဖန်တီးပေးရန်။
- ဥပဒေပြုရေးနှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေး အာဏာပိုင်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ကို သယံဇာတသုံးစွဲခြင်းနှင့်ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစံနှုန်းအသစ်များအား လိုက်နာ ဆောင်ရွက်စေရန်။
- တစ်ဦးချင်းစီ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံအတွင်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကြောင့် အရေးပါခြင်းဖြစ်ကြောင်းနှင့် အဆိုပါ ခံစားပိုင်ခွင့် များသည် နိုင်ငံသားများကို လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ၊ မျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ အဖွဲ့ များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုများကို မှီခိုနေသူများဟု မမြင်ရန်အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကြောင်း သင်္ကေတပြုရန်။
- ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာများတွင် တိုင်းပြည်၏ အစွန်အဖျားသို့ မမျှမတ ဖယ်ကြဉ်ခံရကာ၊ ယင်းမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတော်နှင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်ရသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ခဲ့ရသော အချို့အုပ်စုများ၏ ECOSOC အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း အားဖြင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေနိုင်ရန်နှင့်
- အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ပင် အခွင့်အရေးများအားပိုင်းခြား၍ မရနိုင်ဟူသည့် သဘောတရားများနှင့်အညီ ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် တရားဝင်မှုရရှိရန်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် "လူမှုပဋိညာဉ်" အသစ် တစ်ခုအတွင်း သစ္စာခံရန်။ အဓိကကျသော ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ၁၉၇၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၃ ရက်နေ့တွင် စတင်အသက်ဝင်သည့် နိုင်ငံတကာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူ စာချုပ် ICESCR တွင် သက်မှတ်ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၄။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (ICESCR)

ICESCR သည် အောက်ပါတို့ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

- ပြည်သူများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်(ဤတွင် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သယံဇာတ ရင်းမြစ်များနှင့် အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေး နည်းနာဥစ္စာများအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် ထိန်းချုပ်ခွင့်ပါဝင်သည်။)
- အလုပ်လုပ်ခွင့် (ဤတွင် စားဝတ်နေရေးအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်ပါဝင်သည်)
- တရားမျှတပြီး သင့်လျော်ကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများ ရရှိနိုင်ခွင့်(ဤတွင်ကောင်းမွန်သော လစာ၊ တူညီသောလုပ်ငန်းတာဝန်အတွက် တူညီသော ဝန်ဆောင်ခ၊ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ ကောင်းမွန်သောနေထိုင်ရေး စံချိန်၊ စံညွှန်းများ၊ အရည်အချင်းပေါ်အခြေပြု၍ ရာထူးတိုးမြှင့်ပေးခြင်း၊ သင့်လျော်သော အနားယူခြင်း၊ ပိတ်ရက်ရှည်များပေးခြင်းများ ပါဝင်သည်။)
- ကုန်သွယ်ရေး အလုပ်သမား သမဂ္ဂများ၊ အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်နှင့် အသင်းဝင်ခွင့် (သင့်လျော်သော တရားဥပဒေများအရ ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့်)
- လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး (အငြိမ်းစားလစာ၊ လူမှုစောင့်ရှောက်ရေး အာမခံစနစ်)
- မိသားစုများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခွင့် (သင့်လျော်သော လစာနှင့်မီးဖွားခွင့်ရက်၊ ကလေးများနှင့်လူငယ်များအပေါ် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ အမြတ်ထုတ်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်များအပါအဝင်)
- သင့်လျော်မျှတသော နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်းရရှိရန် အခွင့်အရေး (ငတ်မွတ်ခြင်းမှလွတ်မြောက်ရေး၊ လုံလောက်မျှတသော စားနပ်ရိက္ခာ၊ အဝတ်အစားနှင့် နေရာထိုင်ခင်း)
- အမြင့်မားဆုံးရရှိနိုင်သော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးစံချိန်စံညွှန်းများကိုရရှိခံစားပိုင်ခွင့် (ကျန်းမာရေးမကောင်းပါက ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် ဆေးဝါးကုသခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု)
- ပညာသင်ခွင့်(ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် မသင်မနေရအခမဲ့မူလတန်းပညာရေးအပါအဝင်)
- ယဉ်ကျေးမှု ထုံးတမ်းစဉ်လာများတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲခွင့်နှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများမှအကျိုး ခံစားနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်း (စာရေးသူများ၏ သိပ္ပံဆိုင်ရာ၊ စာပေဆိုင်ရာနှင့်အနုပညာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အပါအဝင်)

ယခုအခါ နိုင်ငံအများစုသည် ဤသဘောတူညီချက်ကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြပြီ ဖြစ်သဖြင့် မကြာခင်ကာလအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းဖြစ်စဉ်များတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအား ထည့်သွင်းပါဝင်ဖော်ပြခြင်းသည် ခြွင်းချက်သဘောမျိုးထက် လိုက်နာရမည့်ဥပဒေသတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သည် ICESCR ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တင်ပြပုံသဘောသဘာဝကို ကျင့်သုံးထားပါသည်။ ICESCR ထက်စောသည့် ၁၉၄၉ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုချမှတ်ခဲ့သည့် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော နိုင်ငံများ၌ပင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြင့် အခြေခံဥပဒေတွင် နည်းလမ်းရှာဖွေပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အသက်ရှင်သန်ခွင့်အတွက် ပဓာနကျသော အခြေခံလိုအပ်ချက်များ ရပိုင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ကာကွယ်ပေးထားပါသည်။ ICESCR သည် အခွင့်အရေးများအား အမြန်ဆုံးဖြည့်ဆည်းပေးရာတွင် ကာဆီးထားသောအခက်အခဲအတားအဆီးများအား ချက်ချင်း ဖယ်ရှားပစ်ရန် နိုင်ငံများအားပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အခွင့်အရေးများကို အဆင့်ဆင့်တိုးမြှင့်၍ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အဟန့်အတားများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပြုသည့် အကြောင်းအချင်းအရာများကိုလည်းအမြန်ဆုံးဖယ်ရှားရပါမည်။ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့အကောင်အထည်ဖော် ဖြည့်ဆည်းနိုင်သည့်အနေအထားတွင် သက်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများကို ပြည့်စုံအောင်ဖြည့်တင်းခြင်းမရှိပါက ပဋိညာဉ်ကိုချိုးဖောက်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများအား ပိုမိုမြင့်မားစွာရရှိရေးအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကန့်အသတ်များကို စဉ်ဆက်မပြတ်စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။

အရင်းအမြစ်များ အကန့်အသတ်ရှိချိန်တွင် ၎င်းတို့အားသိုမှီးခြင်း မလုပ်ရပါ။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအကောင်အထည်ဖော် နိုင်ရန်အခြေအနေကို စဉ်ဆက်မပြတ် မြှင့်တင်ရန်လိုအပ်ပြီး အရင်းအမြစ်များ အခြေအနေပေးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ပြည်သူများ အဆိုပါအခွင့်အရေးများရရှိရန် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရပေမည်။

မကြာခင်ကာလအတွင်းက ဖွဲ့စည်းပုံတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ထည့်သွင်းပါဝင် ဖော်ပြခြင်းသည် ခြွင်းချက်တစ်ခုဆိုသည်ထက် စည်းမျဉ်းဥပဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်။

ICESCR သည် စီမံချက်အသေးစားလေးတစ်ခုကဲ့သို့သာမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ ရေမြေအနေအထားများ၊ တရားရေးစီရင်မှုစနစ်များနှင့် လက်လှမ်းမီအသုံးချနိုင်သောနည်းလမ်းများ၊ ရင်းမြစ်များပေါ်မူတည်ကာ ၎င်းနိုင်ငံ၏ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ဖော်မည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက လုပ်ငန်းစဉ် (ICESCR) တွင် မပါဝင်သည့် ထပ်တိုးအခွင့်အရေးများကိုလည်း ချဲ့ထွင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ နီပေါနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြသော သန့်ရှင်းသန့်စင်သော သောက်သုံးရေ ရရှိရန်အခွင့်အရေး။

ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းကျင့်သုံးခြင်းသည် စီးပွားရေးစနစ်ပုံစံတစ်ခုခု (လစ်ဘရယ် သို့မဟုတ် ဗဟိုမှစီစဉ်ထိန်းကြောင်းသော စီးပွားရေး

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် စနစ်ကျသော အစိုးရ လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလိုအပ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များရရှိမှုပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ICESCR အောက်တွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို လက်လှမ်းမှီသည့် အရင်းအနှီးနည်းနာများပေါ်မူတည်၍ အဆင့်ဆင့် တိုးမြှင့်၍ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံများအနေဖြင့် အခက်အခဲ အတားအဆီးများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကိုအလျင်မြန်ဆုံးဖယ်ရှားရန် တာဝန်ရှိပါသည်။

စနစ်) ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ချက်တစ်ခု မပေါ်ထွန်းစေပါ။ သို့သော် ၎င်းက (စီးပွားရေးစနစ်) တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်ဖြစ်စေ သက်ဆိုင်ရာအခြေခံဥပဒေအပိုင်းများပြဋ္ဌာန်းရာနည်းလမ်း၏ အကျိုးရလဒ် ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအတွက်အခြေခံကျသောမေးခွန်းမှာ ကာလလတ် သို့မဟုတ် ကာလရှည် စီးပွားရေးဦးတည်ချက်များကို ရောက်ရှိရန်အတွက် လူများကိုအသုံးပြုစရာအဖြစ် ပြုကျင့်ခြင်းဟာ လက်သင့်ခံနိုင်စရာရှိသလား ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူအများစုကတော့ ဤအမြင်ကိုလက်မခံဘဲ ယင်းအတွက် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေမှုများရှိပါက စီးပွားရေးဦးတည်ချက်

များကို စွန့်လွှတ်သင့်သည်ဟူ၍ အခိုင်အမာပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

အလားတူစွာပင် စီးပွားရေးစနစ် သို့မဟုတ် ပုံစံတစ်မျိုးအား လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းသည် မပြီးပြတ်သေးသော ဆွေးနွေးမှုနယ်ပယ်များဆီသို့ ဦးတည်နိုင်သော်လည်း ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တိကျသောအစိုးရ၏အစီအစဉ်များကို ချမှတ်ပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ပါက မလွဲမသွေနိုင်ပါ။ ကြုံတွေ့ရမည့်အရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၈.၃.၂။ သွယ်ဝိုက်ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာမည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။

အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊ အထူးသဖြင့် ယင်းတို့အား မည်ကဲ့သို့ အတည်ပြု၍ မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည်ဟူသော အရေးကိစ္စများကို အပူတစ်ပြင်းအငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။

ဤအခွင့်အရေးများကို မည်သူများက အမှန်တကယ် ရရှိခံစားကြမည်နည်း။

ဦးဆုံးအချက်မှာ မည်သူ့ကို ဦးတည်၍၊ မည်သူ့ကိုကိုယ်စားပြု၍ အခွင့်အရေးများကို ရရှိအောင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည်ဟူသော အကြောင်းအရာကိုစဉ်းစားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက သီးခြားအခြေအနေများအတွက် အကျိုးအမြတ်များကိုဆောင်ကြဉ်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများရှိကြပါသလား၊ ဥပမာ အလွန်အလွန် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူများနှင့် အုပ်စုများ။ ဥပမာအားဖြင့် ဘိုလီးဗီးယား၏တောင်တန်းဒေသများတွင် ကာလကြာ

ရှည်စွာ စွဲမြဲဖြစ်ပေါ်နေသော အာဟာရချို့တဲ့ခြင်း ပြဿနာတစ်ခုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်တွင် အစားအစာရရှိခွင့်ကို ထည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ပြည်သူတွေကို အစားအစာ ထောက်ပံ့နိုင်ရန် ဟိုက်ဒရိုကာဗွန်ဒြပ်ပေါင်းကို အခွန်လည်ပတ်ကောက်ခံသွားဖို့ရည်ရွယ်၍ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လူမှုရေးသို့မဟုတ် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးကွာခြားမှုတို့ကိုလျော့ပါးစေရန် ထည့်သွင်းစဉ်းစားညှိနှိုင်းသည့် လူမှုဖူလုံရေးကွန်ယက်များအတွက် လိုအပ်ချက်များအား ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်နိုင်ပါသလား။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် တောင်းဆိုနေသော အဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းကို လိုရာပန်းတိုင်ရောက်စေမည့် အသုံးချစရာနည်းလမ်းများအဖြစ် မကြာခဏဆိုသလို ရှုမြင်သုံးသပ်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ညွှန်းဆိုလှုံ့ဆော်ပေးရုံသာတတ်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်တွေကို တိုက်ရိုက်လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန်လိုအပ်သော စမှတ်များအဖြစ် ရွေးချယ်စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအခြေခံပညာရရှိရေးပန်းတိုင်ကို ရည်စူးဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ပညာသင်ခွင့်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။ ဒါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အာမခံထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာနှင့် အခြားသောပန်းတိုင်များအပြင် နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရည်ရွယ်ဖြည့်တင်းထားသော အဓိကဦးစားပေးများအကြား ပေါင်းစည်းပုံစံချမှတ်မှုကို ဦးတည်စေပါသည်။

အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် တွဲချိတ်ထားသင့်၊ မသင့်ဟူသော မေးခွန်းသည် အလွယ်တကူအဖြေထုတ်မရပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများသည် လူတိုင်းအပေါ် ယေဘုယျထမ်းဆောင်ပေးခြင်းရှိသင့်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တစ်ဦးချင်းစီနှင့် အုပ်စုများအကြား ပြည်သူများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြား အာဏာရှင်ဆန်သည့်အနေအထားဖြင့် ခွဲခြားမှုများရှောင်ရှားရန် ရည်ရွယ်ထားသင့်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမျိုးမျိုးသောစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို မည်သူများက အမှန်တကယ်ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသနည်းဟူသောကိစ္စရပ်သည် အလွန်အမင်းအငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများလည်း အလုပ်အကိုင်ရပိုင်ခွင့်နှင့် သင့်လျော်မျှတသော အိုးအိမ်နေရာကို တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိပါသလား။ ကျရောက်လာမည့်တာဝန်၏ သဘောသဘာဝကို ချင့်ချိန်ကြည့်လျှင် အဆိုပါလိုအပ်ချက်ပြည့်မီနိုင်ရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ပိုင်ဆိုင်မှုများ အရင်းအမြစ်များအား သင့်လျော်မျှတသော ခွဲဝေချပေးခြင်းမျိုးလိုအပ်ပြီး အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ရပိုင်ခွင့်များကို နိုင်ငံသားများအတွက်သာ ကန့်သတ်ထားရှိဖို့ ပိုလိုလားမည်ဖြစ်သည်။ ဤသဘောကို အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်ရှိသူများနှင့်ဆက်စပ်နေသော အဖွဲ့အစည်းများက ခိုင်မာစွာအားပေးထောက်ခံကန်ပြီး ယင်းသည် သူစိမ်းကြောက်ခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချသူများကို မလိုလားသောသဘောထားများ၏ အဓိကအကြောင်းတရားတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤအခွင့်အရေးများ ထည့်သွင်းခြင်းသည်အခွန်ထမ်းပြည်သူများနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို အခွန်ထမ်းသူများ ခံစားရအောင်ဆောင်ရွက်ပေးသော အစိုးရ

အရာရှိများကြားရှိ လူမှုပဋိညာဉ်တစ်ခုအနေဖြင့် ပုံဖော်တည်ဆောက်ထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ အဆိုပါစီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် အခွန်သုံး၍ဝန်ဆောင်မှုပေးသော အစိုးရအပေါ်နှင့် အခွန်ထမ်းသူများအချင်းချင်းကြား ပံ့ပိုးမှုများနှင့် သစ္စာစောင့်သိမှုများကို ရရှိစေရပါမည်။ သို့သော်လည်း ၎င်း ညီမျှခြင်းက နိုင်ငံသားအဖြစ် သက်သေအထောက်အထား မပြနိုင်သောသူများ ဒုက္ခသည်များနှင့် အခြားနိုင်ငံမှ လာရောက်နေထိုင်ကြသူများ စသည့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။

ထို့အပြင် ထိုကဲ့သို့ အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအပေါ် တည်မှီးထားခြင်းကိုယ်၌တောင်မှ နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားနေသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အငြင်းပွားခြင်းများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံအာဏာပိုင်များသည် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် စစ်တပ် အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့်ကို အမှန်တကယ်ရရှိနိုင်ရန် တောင်းဆိုမှုများကို ငြင်းဆိုလျက်ရှိကြသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးမျိုးကို မည်သူရရှိသင့်ကြောင်း သက်မှတ်တိုင်းတာရန် ICESCR ၏အဖွင့်ကို သုံးလေ့ရှိသည်။ ကွဲပြားခြားနားသောနည်းလမ်းများစွာရှိပါသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များမှ အဖွဲ့ဝင်များသည် ဆန္ဒပြခွင့်ရှိသည်ဟု တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့က ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင်မူ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်ကို တိကျပြတ်သားစွာပယ်ဖျက်ခဲ့ပါသည်။ ပဋိပက္ခများ၏သက်ရောက်ခြင်းကိုခံရသောအနေအထားမျိုးတွင် စစ်တပ်အဖွဲ့ဝင်များက ဆန္ဒပြခွင့်ရှိသည်ဟူသောအယူအဆသည် အလွန်အံ့အားသင့်စရာကောင်းသည်ဟု ထင်ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အမျိုးသားရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ (ဥပမာ စစ်မှုထမ်းခြင်း) ကို နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တာဝန်အဖြစ်သတ်မှတ်ရန် စဉ်းစားနေချိန်မျိုးတွင် ပိုမိုအံ့အားသင့်ဖွယ်ကောင်းပါသည်။

အခွင့်အရေးများကို မည်သို့မည်ပုံ အကောင်အထည်ဖော်မည်နည်း။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား (က) တရားဥပဒေအရ (ခ) နိုင်ငံရေးအရဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွေးနှင့် အတည်ပြုရေးနည်းလမ်းများကို စဉ်းစားထားပါသည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးအခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းအပေါ်ဘုံဝေဖန်ချက်များကို အောက်ပါအတိုင်းအတိုချုပ်ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ပထမဦးစွာ အဆိုပါအခွင့်အရေးများသည် စနစ်ကျသော အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုအပ်သောကြောင့် ယင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဖြည့်ဆည်းရာတွင် အရင်းအနှီး၊ သယံဇာတများအပေါ် မူတည်နေကြောင်း မှာရှင်းပါသည်။ အရင်းအမြစ်များသည်ရှားပါးနေနိုင်ပါသည်။ ပဋိပက္ခများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ၁၀ နှစ်မှ ၁၅ နှစ်ထိ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာအောင် နောက်ပြန်ဆွဲထားသည်ဟူသည့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ဆန်းစစ်ချက်ကို ထောက်ချင့်ရသော် ပဋိပက္ခများ၏သက်ရောက်ခြင်းကိုခံရသော နိုင်ငံများတွင်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ပဋိပက္ခများကြောင့် ပို၍ရှားပါးစေသော အရင်းအမြစ်များ အား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရဖွယ်ရှိသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ရှားပါးသော အရင်းအမြစ် များအား အသုံးပြုခြင်းနှင့် ခွဲဝေပေးခြင်းကိုဆုံးဖြတ်ရခြင်းသည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ကောင်းမွန်သောဘဝနေထိုင်မှုကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များသည် မတူညီကြသော နိုင်ငံရေးအမြင်များပေါ် မူတည်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရလျှင် အချို့သူများသည် ရှားပါးသော ရင်းမြစ်များကိုမသုံးယူဘဲ ကမ္ဘာကြီးကိုကာကွယ်လိုကြသော်လည်း အချို့သူများမှာမူ ရင်းမြစ်များ ကို လူသားများ၏ကောင်းမွန်သောဘဝအတွက် သုံးစွဲလိုကြမည်ဖြစ်သည်။ တတိယအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာများနှင့် အရင်းအမြစ်များကို အခွင့်အရေးအခြေပြုသည့်နည်းလမ်းများအရ အသုံးပြုသင့်သည်ဟု သဘောတူလက်ခံမည်ဆိုလျှင်သော်မှ အခွင့်အရေးကိုအခြေပြုသည့် တောင်းဆိုချက်များသည် ငြင်းခုံနေသောအဖွဲ့အစည်းများအကြား အပြိုင်ဖြစ်လျက်ရှိနေမည်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ အထူးခံစားခွင့်များကိုတိုးမြှင့်ပေးခြင်း မရှိသင့်ပါ။ စတုတ္ထအချက်အနေဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အမျိုးမျိုးသောအငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း မရှိသောတရားသူကြီးများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အတွင်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ယင်းတို့သည် ကျွမ်းကျင်ပါးနပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ဆီလျော်သောသတင်းအချက်အလက်များ (ဥပမာ ကိန်းဂဏန်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ) လုံလောက်စွာမရရှိနေပါ။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ယင်းတို့ပါဝင်ခြင်းသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် အပြိုင်အဆိုင် တောင်းဆိုမှုများမှအချင်းများမှုများကိုအဆုံးမသတ်စေပါ။

အဆိုပါ ဝေဖန်မှုများ ရှိနေသော်လည်း နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်များကို ၎င်းတို့အလိုဖော်ဆောင်ရန် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးနှင့်ထိတွေ့နိုင်မှု ပါဝင်နိုင်မှုက အကန့်အသတ်ရှိနေသည့် အားနည်းသော တစ်ဦးခြင်းနှင့် အုပ်စုများဟာ အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား ဥပဒေလမ်းကြောင်းမှ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှထည့်သွင်းဖော်ပြဖို့ အားထုတ်လေ့ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့နှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်မှာ အချင်းများမှုများရှိလာခဲ့ပါက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများအား အဆုံးအဖြတ်ပေးစေချင်သော အဖွဲ့များဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုခြင်းကိုယ်၌က ဤအချင်းများမှုများကို အဆုံးမသတ်နိုင်ကြောင်း သိရှိနားလည်သင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ICESCR အရ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းအဖြစ် အချို့သောအခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းအကောင်အထည်ဖော်နိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အလုပ်သမားဆက်ဆံရေးနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော အခွင့်အရေးများ (ဆန္ဒပြခွင့်၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂနှင့် အဖွဲ့အစည်းများဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်၊ အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခြင်းများမရှိရန်၊ လုပ်ငန်းခွင်နှင့် ဆက်စပ်နေသော ထိခိုက်နာကျင်မှုများအားကာကွယ်ရန်) သည်ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။

တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်း

တရားဥပဒေအရ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပြုခြင်း၏ တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ အမှု ဖြစ်နေသူများအကြားတွင် ECOSOC အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက် လာပါက တရားသူကြီးများသည် ECOSOCအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာရန် လိုအပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းကို ပို၍လွယ်ကူစွာဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်းအရာများကို စဉ်းစား လေ့ရှိပါသည်။

- ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းများတွင် ကွဲပြားမှုများ မရှိစေဘဲ နိုင်ငံရေးအရ လက်ခံနိုင်ရုံ ကန့်သတ်ချက်များဖြင့်သာ တိကျရှင်းလင်းစွာ စာရင်း သွင်း ဖော်ပြခြင်း။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်သက်ဆိုင်သော အငြင်းပွားမှုများကိုဆုံးဖြတ် ပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး အစရှိသည့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း။
- ပြည်သူများအနေဖြင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း လုံးဝမရှိစေရန် ဖန်တီးပေးခြင်း။ ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုမရှိဘဲ ရရှိခံစားမှုသည် ICESCR၏ သဘောအရ ချက်ချင်းအကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖြစ်သည်။
- ECOSOC ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဥပဒေများရေးဆွဲ ရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား တိုက်ရိုက်ခွင့်ပြုခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာချပေးခြင်း။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌ အချို့သောအခြေအနေများတွင် အချိန်ကိုက်ပုံစံချမှတ်မှုကိုလည်း အသုံးပြုပါသည်။
- ECOSOC အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်များ ခိုင်မာ စေရန်ရည်ရွယ်ကာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ရေး သားခြင်း။
- လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကျိုးစီးပွားကို ရှေးရှုသောအဖွဲ့များကို တိကျပြတ်သားစွာ ပံ့ပိုးမြှင့် တင်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့မှ အမှုကိစ္စရပ်များကို စတင်စွဲချက်တင်ခြင်း၊ အမှုဖွင့် တရားစွဲဆို ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုလုပ်ဆောင်နိုင်ကာ ဥပဒေကြောင်းအရ ခိုင်မာစွာရပ်တည်နိုင်စေ ခြင်း။
- ပြည်တွင်းဥပဒေကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်အတွက် နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် ဆက်နွှယ်ဖော်ပြ ပေးခြင်း။

တရားဝင်ဖြစ်စေရန် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ကြည့်မည်ဆိုလျှင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား တရားဥပဒေကြောင်းအရ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်မှာ 'အဓိကကျသော အကြောင်းအရာများ' ၏ အခြေခံအကျဆုံး၊ အရိုးရှင်းဆုံး စံနှုန်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုမှာ တရားဥပဒေစနစ်အသီးသီးရှိသော နိုင်ငံအသီးသီးက အဆိုပါအခွင့်အရေးများအပေါ် ကောက်ယူသုံးစွဲနိုင်သည့် နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဓိက အကြောင်းအရာများဆိုသည်မှာ အနာဂတ်တွင် အခွင့်အရေးများအားလုံးကို အဆင့်ဆင့်အသိအမှတ်ပြု အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပါသည်။ ICESCR သည် သဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ကွဲပြားသောအရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန်အလို့ငှာ ရင်းမြစ်များရှိနေမှု၊ မရှိနေမှုအပေါ် မူတည်ဘဲ မနှောင့်မနှေး အပြည့်အဝ ချက်ချင်းလက်ငင်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်သော အခွင့်အရေးနှစ်ခု ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ အမှန်တကယ်အသိအမှတ်ပြု အကောင်အထည်ပေါ်လာရန် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရန် အစီအစဉ်များချမှတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်များစွာ လိုအပ်နိုင်သည်။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများသည် လိုအပ်သည့်ဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရာ၌ အချိန်အကန့်အသတ်မရှိသော နှောင့်နှေးခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသုံးပြုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ယင်း၏လုပ်ဆောင်နိုင်မှု အတိုင်းအတာအတွင်းတွင်ရှိသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုကိုမဖော်ဆောင်ပါက အဆင့်ဆင့်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု ရှိနေစေကာမူ ICESCR ကို ချိုးဖောက်မှု ဟုခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ ICESCR အရ နိုင်ငံများရှိတာဝန်များ၏ သဘောသဘာဝများကို ရှင်းလင်းခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သော စံသတ်မှတ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံများတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ပံ့ပိုးပေးမည့်နည်းလမ်းများကို အကဲဖြတ်ချိန်ဆခြင်းပြုရန်နှင့် ချမှတ်ဖန်တီးပေးရန်တာဝန်ရှိပါသည်။ ဥပမာ - လိုအပ်သောဥပဒေများကို ချမှတ်ပေးခြင်း။ ယင်းသည် လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် တာဝန်ယူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား ဖြည့်ဆည်းနိုင်ခြင်းကို အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၏ ရလဒ်များတွင်မြင်တွေ့နိုင်သည်။ ယင်းကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများက အစီအရင်ခံစားမှုများကို လေ့လာစစ်ဆေးသောအခါ ICESCR ကော်မတီအား လိုအပ်သည့်ကိစ္စရပ်များလည်း ပါဝင်သည်။ ယင်းသည် ရလဒ်အပေါ်တာဝန်ယူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ICESCR ကို ပုံဖော်ခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအတွက် ICESCR ကပြဋ္ဌာန်းထားသော တာဝန်သတ်မှတ်ချက်များ၏ သဘောသဘာဝကို အကဲဖြတ်ရာတွင် အသုံးဝင်သည်။

အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်း အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့များအား တိုးတက်နေသော နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် အညီဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြည်တွင်း၌ တရားဝင်မှုရရှိစေ ရေးအတွက် ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းစဉ်လမ်းကြောင်းများကို ချမှတ်ရန်ခွင့်ပြုနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအသီးသီး တွင် လက်ရှိတရားဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်များနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို လိုက်နာရသောကြောင့် တရား ဥပဒေအရ အတည်ပြုချက်အတွင်း ကွဲပြားခြားနားမှုများကိုတွေ့ မြင်နိုင်သည်။

တရားဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို တောင်အာဖရိကက မီးမောင်း ထိုးပြလျက်ရှိပါသည်။ ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပေးထားရုံမျှမက တရားဝင်စည်းကြပ်နိုင်သည့် အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းတွင်လည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးကိုလည်း အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နိုင် သည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ်သတ်မှတ်ထားခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှစ၍ တရားရုံးသည်လုံလောက်မျှတ သော နေထိုင်မှုစနစ်၊ HIV ဆေးဝါးတို့ကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်၊ သန့်ရှင်းသောသောက်သုံးရေရရှိခွင့် စသည် တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်သည့် အမိန့်ညွှန်ကြား ချက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ကိစ္စတစ်ခုတွင် လူတစ်ဦးချင်းစီအတွက် နေ့စဉ်သောက်သုံးရေ ရပိုင် ခွင့်လီတာ သတ်မှတ်ချက်ကိုပါ ချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ယင်း၏ အစောဆုံးချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ် ခုတွင်တရားရုံးသည် ‘အနည်းဆုံး ရပိုင်ခွင့်ပမာဏ’ စည်းမျဉ်းမှသွေဖီကာ ‘မျှတ၍ကျိုးကြောင်းသင့် လျော်မှု’ တရားစီရင်ရေး စံချိန်စံညွှန်းအသစ်ကို ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ အခွင့်အရေးတစ်ခုခုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရ၏ဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်အနေအထားများအရ ယင်းလုပ်ဆောင်ချက်သည် အကျိုးအကြောင်းသင့်လျော်မှုရှိမရှိ၊ ရှိမရှိ တရားရုံးက စဉ်းစားချင့်ချိန် သည့် ပုံစံပင်ဖြစ်သည်။ မျှတ၍ ကျိုးကြောင်းသင့်လျော်မှုစံညွှန်းသည် အမှန်စင်စစ် ရိုးရာဥပဒေကို ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများတွင် များစွာတွေ့ရလေ့ရှိသော တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အခွင့်အရေးများတွင် ‘အနည်းဆုံး ရပိုင်ခွင့်ပမာဏ’ သတ်မှတ်ချက် မရှိဟူသော သဘော တရားကို လက်ခံထားပါသည်။ တောင်အာဖရိက၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာမှုမ ပြုမီကပင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးကပင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများအပေါ် စည်းကြပ် နိုင်မှုအတွက်ချိန်ဆရန် ခုံရုံးတွင်ကောင်းမွန်သောအခွင့်အရေးရှိခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ထိုအခွင့်အရေးများ အပေါ် တရားဝင်စည်းကြပ်နိုင်မှုရရှိခဲ့သည့် အကြောင်းအရင်းတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ခုံရုံး၏ အခြေခံ ဥပဒေ အတည်ပြုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ရှုမြင်မှုအရ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံသားများက အသုံးချမှ သာ ဖွံ့ဖြိုးလာနိုင်ပြီး ထိုအခွင့်အရေးများပါ အကြောင်းအရာများသည် တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ ဖွင့်ဆို ချက်များအရ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲနိုင်သည်။ ခုံရုံးသည် လွတ်လပ်စွာရေးသားထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်ကို တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဖွင့်ဆိုချက်များဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် ဥပမာပေးခဲ့

သည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တောင်အာဖရိက၌ အခွင့်အရေးများအပေါ် စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်သော တရားရုံးများသည် အငြင်းပွားမှုတွင် အမှန်တကယ်လိုအပ်သည်ထက်ပို၍ ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုရန်ဟူသည့် အခြေခံကျဆုံးစည်းမျဉ်းကို လိုက်နာကြသည်ဟုလည်း ယင်းကဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာကို ဥပဒေကြောင်းအရကြည့်လျှင် နိုင်ငံတွင်း တရားဥပဒေအရ ၎င်းတို့၏ တရားဝင်တည်ရှိမှုပေါ် မူတည်နေမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့်လိုက်ညီကာ ထိုအခွင့်အရေးများကို မည်သို့ဖော်ဆောင်ရမည်ဆိုသည်ထက် ပြည်တွင်း ဥပဒေကြောင်းအရ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ တရားစွဲဆိုခြင်းများမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအဖြစ်ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်း အလေ့အထသည် နိုင်ငံ၏အမြင့်ဆုံး တရားရုံး ဖြစ်သည့် အိန္ဒိယ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အား အိန္ဒိယနည်းဟန်ဖြင့် စည်းကြပ်ခြင်းကို ဖွံ့ဖြိုးလာစေသည်။ ICESCR ထက် အရင်ပြဋ္ဌာန်းသော ၁၉၄၉ခုနှစ် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းရေးသားထားခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်သစ်၏ ဆိုရှယ်လစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ပံ့ပိုးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသော မူဝါဒလမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် မူဝါဒရေးဆွဲသူများအား လွှမ်းမိုးရန်အတွက် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများသည် ပြည်သူတိုင်း၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များတွင် ပါဝင်ပြီး ဥပဒေအရပြဋ္ဌာန်းစည်းကြပ်နိုင်သည့် အသက်ရှင်သန်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး၏ အဓိကကျသည့် အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ကြောင်း ဗဟိုတရားရုံးချုပ်က ဆုံးဖြတ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် တရားရုံးချုပ်၏ ကိုယ်တိုင်ယူဆချက်သည်လည်း အငြင်းပွားမှုများမှ မလွတ်နိုင်ပါ။ အမှန်စင်စစ် လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြား အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာပဋိပက္ခများသည် အသစ်အဆန်းမဟုတ်ချေ။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်က ပိုင်ဆိုင်မှုခွဲဝေရေး ဥပဒေတစ်ရပ်ကိုဖြုတ်ချရန် ဥပဒေကြောင်းအရ ကြိုးပမ်းခဲ့စဉ်က ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြား ပဋိပက္ခများပေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်။ အချိန်ကြာအောင် အီလေးဆွဲနေခဲ့သော အချေအတင်ဆွေးနွေးအငြင်းပွားမှုများကြောင့် အိန္ဒိယ၏ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်သည် တရားဝင်မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို စည်းကြပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းထက် ‘လိုက်နာရမည့် ညွှန်ကြားထားသော အခြေခံမူများ’ နှင့် စပ်လျဉ်းသော အပိုခွဲများတွင် ထည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ဆန်ကာရီပရာဆပ်ဆင်းနှင့် အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုတို့အကြား အမှုရှိစီရင်ထုံးပါ ‘အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပုဂ္ဂလိက ဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုများကို ကာကွယ်မှုမရှိ’ဟု ဖော်ပြချက်ကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကဆန့်ကျင်ကာ နှိမ်ပါးသောအိန္ဒိယလူမျိုးအများစုအား မြေယာ၊ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်တရားမျှတသောပုံစံဖြင့် ခွင့်ပြုပေးရန်ထောက်ခံအားပေးခဲ့သည်။ လယ်ယာ၊ ဥယျာဉ်ခြံမြေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို တရားရုံး၏စွက်ဖက်မှုများမှ ကာကွယ်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ယင်းကဏ္ဍနှင့် အခြားသောကဏ္ဍများတွင် တရားရုံးများ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လျှော့ချသည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားကိုးကြိမ်မြောက် လုပ်ငန်းစဉ်ပြင်ဆင်ချက် (၁၉၅၁) ကို အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။

တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လက်ခံနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို စဉ်းစားချင့်ချိန်ရန်လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းကို အကြောင်းလျော်ညီစွာ ရှင်းပြနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သည့်စံနှုန်းများကို မကိုက်ညီသည်နှင့် ၎င်းတို့ကိုမဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်း အကြောင်းများကို ရှင်းပြသော စာကြောင်း/အပိုဒ်ခွဲ ပါဝင်ရေးထားလေ့ရှိကြသည်။ အချို့သောစံနှုန်းများသည် သတ်သတ်မှတ်မှတ်ထားရှိသော အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် မဖော်ဆောင်နိုင်ရသော အကြောင်းများနှင့် ဆက်စပ်နေလေ့ရှိကြသည်။

အလေးထားစရာ တစ်ခုမှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အား တရားစွဲဆိုမှုများဖြင့် ဝန်ပိစေနိုင်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများကို တရားဝင်စည်းကြပ်နိုင်သည့် တောင်အာဖရိကတွင် ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ

တရားရုံးများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများအား အတည်ပြုရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအရာအားလုံးကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် အနေအထားတွင်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအားကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များအပေါ်လည်း မှီခိုအားထားနိုင်သည်။ သို့သော် ယင်းတို့သည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို လိုအပ်နေဆဲပင်ဖြစ်ပါသည်။

အခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရေတွက်မှုအရ ခုံရုံး၏အမှုအများစုသည် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့်ရာဇဝတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းရှိ အချို့အခွင့်အရေးများဖြင့် သက်ဆိုင်နေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ သို့ရာတွင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းက ကိစ္စရပ်များအားလုံးကို တရားရုံးများတွင် ဖြေရှင်းနိုင်အောင် မပြုလုပ်နိုင်ကြောင်းကို သိရှိနားလည်သင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့သည် ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်သူများကို မှီခိုအားထားနေရပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အငြင်းပွားမှုများမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အကြောင်းကိစ္စများစွာတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်များထက်ပိုလွန်၍ဆက်နွယ်ပတ်သက်လျက်ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ကတည်းက စတင်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို လျစ်လျူရှုထား၍ မရပေ။ တစ်ဘက်ကကြည့်လျှင် ပဋိပက္ခဒဏ်ခံစားနေရသောနိုင်ငံများက မှီခိုအားထားနေရသည့် နိုင်ငံတကာ ရင်းမြစ်အချို့မှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ

အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုပျံ့ပွားလာစေရန်ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ယခုအခါတွင် အမြောက်အမြားလျော့ပါးလျက်ရှိပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်မူ နိုင်ငံရေးလွှမ်းမိုးမှုများသည် နိုင်ငံများအား လွတ်လပ်သော စီးပွားရေးကွက်များဖြစ်ပေါ်စေရန် တွန်းအားပေးနေသည်။ လွတ်လပ်သော ဈေးကွက်များ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ထိုအခွင့်အရေးများမှ ဆောင်ကျဉ်းလာနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများရရှိစေရန် တာဝန်မှာ နိုင်ငံတော်ထက် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင် ပိုမိုမှီတည်နေသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွင် ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းများအား ပယ်ဖျက်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား အကျိုးပြုသည့် အခွန်ကောက်ခံရေးစနစ်များ၊ စည်းကမ်းတင်းကြပ်သော ပြည်သူ့အသုံးစားရိတ်ဆိုင်ရာ ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်းများနှင့် ပုံသေမဟုတ်သည့် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ် အလုပ်သမားအသိုင်းအဝိုင်းဟူသော အခြေအနေတစ်မျိုးမျိုး နိုင်ငံတော်အတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အတိုင်းအတာဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည်နည်း။ ပညာရပ်ထိပ်တန်းကျွမ်းကျင်သူများနှင့် နိုင်ငံတကာကိုလွှမ်းမိုးသော အဖွဲ့အစည်းများက စီးပွားရေးအပေါ် နိုင်ငံတော်၏အချုပ်အခြာအာဏာကို ခွဲဝေရယူထားပါက စီးပွားရေးမူဝါဒရွေးချယ်ခြင်းအပါအဝင် နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးအခြေအနေတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကိုပံ့ပိုးရန် ပြည်သူ့အခွင့်အရေး မည်မျှရှိသနည်း။ အဆိုပါမေးခွန်းများသည် အလွန်အရေးပါပါသည်။ ယင်းတို့သည် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အထင်ကရလုပ်ဆောင်မှုများကို မဖြစ်လာစေနိုင်သော်လည်း ယင်းတို့သည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များအား တာဝန်ပေးရန်နှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် နေရာအနေအထားအတွက်ညှိနှိုင်းရန်ကို နိုင်ငံရေးအတွက် ချန်ထားသင့်သည့် အကြောင်းပြချက်များ ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ECOSOC အခွင့်အရေးများအား အဓိကအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေးဆိုင်ရာထက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခြေခံအုတ်မြစ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် သဘောထားခြင်းသည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများသည် တရားစီရင်ရေးနှင့်မဆိုင်သော အာဏာတည်စေရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်းစဉ်းစားကြပါသည်။ နည်းလမ်းများတွင်အောက်ပါအချက်များပါဝင်ပါသည်။

- ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုတွင် ထည့်သွင်းကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ ယင်းသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးဖြင့် စည်းကြပ်ခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်သည်။
- နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများကို ရည်ရွယ်ထားသည့် ‘လိုက်နာရမည့် ညွှန်ကြားထားသော အခြေခံမူများ’တွင် ယင်းအခွင့်အရေးများကိုထည့်သွင်းထားသည်။
- ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အခြားသော စည်းကြပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများဖြင့် အားဖြည့်ပေးနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားခွင့်သည် မူဝါဒများနှင့် အခွန်

ဘဏ္ဍာငွေများကို အသုံးချမှုအပေါ်တွင် အခြေခံလျက်ရှိသောကြောင့် ဥပဒေအရာရှိများ အနေဖြင့် အစိုးရ၏ မူဝါဒများ၊ စားရိတ်သုံးစွဲမှုများနှင့် ယင်းတို့၏ ECOSOC အခွင့်အရေး များအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်မှုအပေါ် ပြည်သူများစေ့စပ်သေချာစွာ လေ့လာ စစ်ဆေးနိုင်ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ တရားဝင်သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင် ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေအား ယင်း၏လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှု ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

- အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အခြားသောလုပ်ဆောင်တစ်ခုမှာ သာမန်ပြည် သူများကို အကူအညီအထောက်အပံ့ပေးနိုင်မည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို တည်ထောင်ထား ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းသည် ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်းအား ဆုံးဖြတ် အတည်ပြုရသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍမှ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ဥပဒေပြုသူများ၏ လောင်းရိပ်မှ ကင်းလွတ်ရန် အသင့်လျော်ဆုံးပင်ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ ထူးခြားမှုမှာ တရား စီရင်ရေး သဘောသက်ရောက်မှုမရှိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ် ချက်များအား စုံစမ်းတင်ပြရန် အစိုးရကခန့်ထားသော အရာရှိများသည် ယင်းကဲ့သို့ ပြည် သူ့ကာကွယ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသူများ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံများစွာတို့တွင် အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများသည် ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ခြင်းများကို ရှာဖွေဖော် ထုတ်၍တရားစီရင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အကြံ ပြုလေ့ရှိသည်။

ECOSOC အခွင့်အရေးများ ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိပါက မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိသည်ကို ဤ နည်းလမ်းများဖြင့် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ သိမြင်နိုင်သည်။ လိုက်နာရမည့် ညွှန်ကြားထားသော အခြေခံမူများတွင်မည်သူက တာဝန်ရှိသည်ကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားနိုင်သည်။ တရား ဥပဒေအရ တိကျပြတ်သားစွာပြဋ္ဌာန်းရန်လိုအပ်ပါက လွှတ်တော်များအပေါ် လွှမ်းမိုးရန်နှင့်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများအား စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန် ဤသတင်းအချက်အလက် များကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ လက်တင်အမေရိကတွင် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝသည့် ‘စီးပွားရေးအရ အကျိုး အမြတ်ရှိသော နိုင်ငံသားဖြစ်တည်မှု’ အတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် အခြားသောထိခိုက် လွယ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ကိုယ်စား တွန်းအားပေးနေသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရ ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးအား အကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် ဆန်းစစ် ချက်များကိုတောင်းဆိုရာတွင် ညွှန်ကြားချက်စည်းမျဉ်းများရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသုံးပြုခဲ့ကြ သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှ အပြောင်းအလဲလိုလားလှုံ့ဆော်သူများအတွက်မူ ECOSOC သည် အမှန်တကယ် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသည်ဟု ထင်မြင်ခြင်းကို ကွဲပြားအောင် သတ်မှတ်ပေးနိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စွပ်စွဲမှုများကိုစစ်ဆေးရာတွင် တိတိ ကျကျ အဖြေပေးနိုင်သည်။

တည်ငြိမ်ကာ လိုက်လျောညီထွေရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းသည် တရားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများအကြား ဟန်ချက်ညီညီထိန်းကျောင်းပေးနိုင်ရန် တရားရုံးများနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကိုလည်း လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ပန်းတိုင်များကို ECOSOC အခွင့်အရေးများဖြင့် ချိတ်ဆက်ကာ အခွင့်အရေးများဖော်ဆောင်မှု အပါအဝင် စီးပွားရေးမူဝါဒများအပေါ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး မဏ္ဍိုင် သို့မဟုတ် အားလုံးသော အစိုးရအာဏာပိုင်များအား အကြံပြုချက်များပေးနိုင်သည့် စီးပွားရေးကောင်စီတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား အတိအကျဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအား လမ်းညွှန်ရန် စည်းမျဉ်းများကိုမူ ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ထိုစည်းမျဉ်းများသည်အဓိပ္ပါယ်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပေါ် အပြင်းအထန်အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်စေချင်သည့်အရာများနှင့် ပြောင်းပြန်ရလဒ်သာဖြစ်လာစေနိုင်သည်။ ဆင်းရဲသားများအတွက် စီးပွားရေးဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအနေအထားများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိသရွေ့ ဤသဘောထားကွဲလွဲမှုများသည် ဆက်လက်ကြာရှည်နေဦးမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက လက်လှမ်းမမှီနိုင်သော အခြေအနေတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်တို့အကြား သို့မဟုတ် တရားရုံးများနှင့် လွှတ်တော်များအကြား အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာသဘောထားကွဲလွဲမှုများကိုလည်းပို၍ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ECOSOC အခွင့်အရေးများကိုအပြည့်အဝအကောင်အထည်ဖော်ရန် ရိုးရှင်းသည့်နည်းလမ်းဟူ၍ မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုံစံအမျိုးမျိုးတွင် အောင်မြင်မှုနှင့် ကျရှုံးမှုအများအပြား တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုစသည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအား အတိအကျဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအားလမ်းညွှန်ရန် စည်းမျဉ်းများကိုမူ ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ထိုစည်းမျဉ်းများသည်အဓိပ္ပါယ်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပေါ် အပြင်းအထန် အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်စေပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်စေချင်သည့်အရာများနှင့် ပြောင်းပြန်ရလဒ်ဖြစ်လာစေနိုင်သည်။

၉။နိဂုံး

လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာကွဲပြားမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများတွင် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုများသည် အဓိကကျသည်နှင့်အညီ လူ့အခွင့်အရေးရရှိခံစားခွင့်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအကြားရှိ ဆက်နွှယ်မှုသည် ရှုပ်ထွေးလှပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဖွဲ့အစည်းများအကြားဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရာတွင် အဓိကကျသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်လှုပ်ရှားလျက်ရှိသော်လည်း ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်နေသည့် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ယင်းတို့အားထည့်သွင်းဖော်ပြပါက တင်းမာမှုများဧကန်ရှိနေပေလိမ့်မည်။ အချိန်နှင့်အမျှ လူ့အခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် အရေးပါမှုမှာ ကြီးထွားလာနေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် လွတ်လပ်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းရှိ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်ပေးပါသည်။ ထိုမျှမက ဖယ်ကြဉ်ခြင်းခံရသော နိုင်ငံသားများနှင့် အစုအဖွဲ့များသည် အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးစီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် စဉ်ဆက်မပြတ်ပါဝင်ရမည့် ယန္တရားများအဖြစ် တောင်းဆိုကြသည်။ လူမှုရေးအရမတူကွဲပြားပြီး နက်ရှိုင်းစွာကွဲပြားကာ ပဋိပက္ခများပေါ်ပေါက်နေသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံသားများနှင့် အစုအဖွဲ့များ၏ ရှင်သန်နေထိုင်မှုပုံစံအတွက်အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုသဖွယ် ဖြစ်လာပါသည်။ ယင်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား သာမန်ဥပဒေစည်းမျဉ်းတစ်ခုအဖြစ် ကျဉ်းမြောင်းစွာရှုမြင်ခြင်းသက်သက် မကပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် သူချည်းသက်သက်ဖြင့်ကာကွယ်မှုကို အာမခံပေးနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ အသက်ဝင်ရန် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသဘောထားနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများကို လိုအပ်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများကို အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေမူကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသည်ထက်ပိုလွန်၍ အလေးထားရန်လိုအပ်ပါသည်။ လက်ရှိအာဏာခွဲဝေမှုစနစ်မှ ခွဲထွက်ခြင်းထက် ယင်းပုံစံအတွင်း၌ပင် အခွင့်အရေးများကို အထောက်

အကူပြုမည့် သင့်လျော်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များ သတ်မှတ်ရေးကို ပို၍အလေးထားရန် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် အင်စတီကျူးရှင်းဒီဇိုင်းပုံစံများသည် နိုင်ငံရေးအာဏာအား မည်ကဲ့သို့ အသီးသီးတာဝန်ပေးအပ် သည်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားသောအမြင်များက လူ့အခွင့်အရေးများရရှိမှုကို ပုံဖော်ရာတွင် မည်ကဲ့သို့ပံ့ပိုးပေးသည်ကို စဉ်းစားရပေမည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အဆိုပါအခွင့်အရေး များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်၏ သီးသန့်မျိုးပြိုင်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်စေမည့်အစား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်၏ ဥပဒေရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခြေခံအုတ်မြစ်များအတွက် ကိုယ်ကျင့် တရားဆိုင်ရာလက်တံအဖြစ် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်စေသည်။

ခိုင်မြဲသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏အောက်၌ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက် တစ်ခုတည်ဆောက်ရာတွင် သဘောထားကွဲလွဲမှုများနှင့် ကွဲပြားမှုကြီးမားခြင်းသည်ပြဿနာရပ်များ ကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာရှင်စနစ်၏ အတွေ့အကြုံများ၊ တိုင်းရင်း သားလူမျိုးစုများ၏ ပြိုကွဲမှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ အခွင့်အရေးများအား ကာလကြာရှည်စွာ ဆိုင်းငံ့ ထားရသော ကြာမြင့်သည့်အရေးပေါ်အခြေအနေများ၊ အားနည်းသောတရားစီရင်ရေး ကြီးကြပ်မှုနှင့် သာမန်ပြည်သူများ၏ ဥပဒေရေးရာတတ်မြောက်မှု မရှိခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုအားပေးခြင်းမခံရလျှင် အစိုးရကိုနည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖိအားပေးတောင်းဆိုနိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများမရှိခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်း များက မိမိကိုယ်ပိုင်နယ်မြေနှင့် သက်ဆိုင်မှသာ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာလုပ်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်

လူ့အခွင့်အရေးများသည်အဖွဲ့အစည်းများ အကြားဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရာတွင် အဓိကကျသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်လှုပ်ရှားလျက်ရှိသော်လည်း ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ယင်းတို့အား ထည့်သွင်းဖော်ပြပါက တင်းမာမှုများဧကန် ရှိနေပေလိမ့်မည်။ လူမှုရေးအရ မတူကွဲပြား ပြီး နက်ရှိုင်းစွာ ကွဲပြားကာ ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်နေသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံသားများနှင့် အစု အဖွဲ့များ၏ ရှင်သန်နေထိုင်မှုပုံစံအတွက် အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုသဖွယ် ဖြစ်လာ ပါသည်။

ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းအရာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာ၌ နိုင်ငံများ အနေဖြင့် နဖူးတွေ့ဒူးတွေ့ရင်ဆိုင်နေကြရသော အခက်အခဲများပင်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေကျွမ်းကျင် သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ၏ အခြေခံသဘောတရားများကို သိရှိနားလည် ခြင်းဖြင့် ဟန်ချက်ညီအောင်ဆောင်ရွက်ပေးရ မည့်အပြင် ယခင်ကမရှိခဲ့ဘူးသော အခွင့်အရေး များကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် ယခင်ကမဖြစ်နိုင်ခဲ့ သော ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အဖွဲ့ အစည်းများ၏ ဆော်ဩစည်းရုံးမှုကို ခွင့်ပြုပေး ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေများကို မြင်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အရေးကိစ္စရပ်များ

အကြောင်းအရာ	မေးခွန်းများ
၁။ လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းကို အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်ခြင်း	- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဘယ်ကြောင့် ပါဝင်သင့်သနည်း။ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် မည်သည့်အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သင့်သနည်း။ - ပဋိပက္ခများနှင့် ယင်းတို့ဖြင့် စပ်ဆက်နေသည့်အနေအထားများ၏ အတွေ့အကြုံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း မည်သည့်အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သင့်သည်၊ မည်သည့် အခွင့်အရေးများကို မထည့်သင့်ပါဟူ၍ မည်ကဲ့သို့ ဆုံးဖြတ် အဖြေထုတ်နိုင်သနည်း။ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများကို သာ အလေးပေးထားခြင်းထက် လူ့အခွင့်အရေးသတ်မှတ်ချက်များကို စဉ်းစားခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား အခွင့်အရေးများကိုတစ်ခုလုံး ခြုံငုံလျက် သို့မဟုတ်ပြီးပြည့်စုံမှုရှိစွာ ချဉ်းကပ်နိုင်ရန် မည်သို့အထောက်အကူ ပြုနိုင်သနည်း။
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်း	- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်သော လုပ်ငန်းစဉ်သည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်သောအကြောင်းအရာများနှင့် မည်ကဲ့သို့ဆက်စပ်နေသနည်း။ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ အခြေခံသဘောတရားနှင့် ယင်းက ချမှတ်ထားသည့် နိုင်ငံရေးစနစ် အမျိုးအစားသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အတိုင်းအတာကို ပုံဖော်ရန်အတွက် အခြေခံမူဘောင်ကို မည်ကဲ့သို့ ဖန်တီးပေးမည်နည်း။
၃။ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပေါ်နေသော အနေအထားတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်း	- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးသတ်မှတ်ချက်ကိုတည်ဆောက် နိုင်ရန်အတွက် ယခင်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့်ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းများကို မည်သို့ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမည်နည်း။ - လူ့အဖွဲ့စည်းဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသော အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းစနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လူ့အခွင့်အရေးသတ်မှတ်ချက်ကို မည်ကဲ့သို့ ပုံဖော်မည်နည်း။ - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများကို မြှင့်တင်ပေးပါက သို့မဟုတ် (တစ်နည်းအားဖြင့်) ပြင်းထန်သောလူမှုရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအား အဖြေထုတ်ခြင်းအတွက် တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ရွေးချယ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် သဘောထားခြင်းသည်လူ့အခွင့်အရေးအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက်အရေးကြီးပါသလား။ - ပြည်တွင်း ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများအကြား သဘောထား ကွဲလွဲမှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးသတ်မှတ်ချက်ကို မည်ကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသနည်း။

၄။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာနည်းလမ်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း မည်သည့်လူ့အခွင့်အရေး နည်းလမ်းများအား ထည့်သွင်းချမှတ်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုမီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ယေဘုယျအားဖြင့် မည်သည့် စံမှတ်ကျောက်များကို စဉ်းစားကြသနည်း။ • နိုင်ငံသားများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူလူထုများအကြား ကွဲပြားမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအကြောင်းအရာအတွက် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်သနည်း။
၅။ လူ့အခွင့်အရေးများအား အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်း	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ပုံစံချမှတ်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းချက်အားကြိုတင်၍ အလေးအနက်ထား စဉ်းစားချင့်ချိန်ခြင်းသည် အဘယ်ကြောင့်သေချာရေးရှင်ရေးတမျှ အရေးပါသနည်း။ • အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့်အရေးကိစ္စများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သနည်း။
၆။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း တင်းမာမှု၏အကြောင်းအရာအဖြစ် လူ့အခွင့်အရေးအား ဖော်ပြခြင်း	• လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အာမခံချက်များသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပဋိပက္ခများ လျော့ပါးလာစေခြင်းထက် စာလျှင် ပိုမိုတိုးပွားလာစေနိုင်ပါသလား။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို ဆွေးနွေးရာတွင်မည်ကဲ့သို့သောတင်းမာမှုများပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသနည်း။ • ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည့် အနေအထား၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရာတွင် မည်သည့် အကြောင်းကိစ္စများသည် ပိုမိုကြီးကျယ်သည့် တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သနည်း။ • အလွန်အမင်း အငြင်းပွားဖွယ်များရှိသည့် အခွင့်အရေးများအတွက်အာမခံပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် မည်သည့် ပြဿနာရပ်များ ပူးတွဲဖြစ်ပေါ်လာတတ်သနည်း။ အဆိုပါပြဿနာရပ်များအား လျော့ပါးစေရန် မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။
၇။ အထူးသတ်မှတ်ထားသည့် အခွင့်အရေးများအား သဘောထားကွဲစေခြင်းများအကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးမလေ့ထုံးတမ်းအပေါ် အများ၏သဘောတူညီမှုဆန္ဒ	• အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပို၍သဘောထားကွဲခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အခွင့်အရေးများ ရှိပါသလား။ • လူနည်းစု လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်းကြောင့် မည်သည့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် အများ၏ သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို မည်သို့ ရယူနိုင်မည်နည်း။ • အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်းကြောင့် မည်သည့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ်အများ၏ သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို မည်သို့ရယူနိုင်မည်နည်း။ • စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုအာမခံပေးခြင်းကြောင့် မည်သည့်တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအပေါ် အများ၏သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို မည်သို့ရယူနိုင်မည်နည်း။

၈။ နိဂုံး	• လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို ချမှတ်တည်ဆောက်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား အသုံးပြုမည်ဆိုပါလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် မည်သည့်အချက်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အရေးကြီးပါသနည်း။
------------------	---

မှတ်စုများ

- ¹ Glenny, Misha, *The Balkans 1804–1999: Nationalism, War and the Great Powers* (London: Granta, 2000), paraphrasing from pp. 32–38. ဘော်လကန်သားများ ၁၈၀၄–၁၉၉၉။ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်၊ စစ်နှင့် ကြီးမားသောအင်အားများ
- ² International IDEA, *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook* (Stockholm: International IDEA, 2005). ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း

အဓိက စာလုံးများ

လူ့အခွင့်အရေး (Human rights)၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများ (Fundamental rights)၊ ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေး (Civil liberties)၊ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ (International standards)၊ လူ့အခွင့်အရေးရရှိခံစားမှု (Human rights culture)၊ ပြည်သူ့အခွင့်အရေးများ (Civil rights)၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Political rights)၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Cultural rights)၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Economic rights)၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Social rights)၊ ECOSOC အခွင့်အရေးများ (ECOSOC rights)၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း (Citizenship)၊ လူမျိုးအသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်း (Affirmative action)၊ လူမျိုးရေးအရ အနှိမ်အခံရသူများအပေါ် ခွဲခြားအသားပေးခြင်း (Positive discrimination)၊ အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများ (Women's rights)၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Religious rights)၊ လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများ (Minority rights)၊ အရေးပေါ်အခြေအနေ (State of emergency)၊ အစိုးရအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို ပြန်လည်တင်ပြရန် အစိုးရကခန့်အပ်ထားသည့် အရာရှိများ (Ombudsman)၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအထူးတာဝန်အဖွဲ့အစည်းများ (Human rights commission)၊ ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ (Vulnerable groups)၊ ဖယ်ကြည့်ပထုတ်ခြင်းခံရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ (Marginalized community)၊ ဆိုးရွားသော ချိုးဖောက်မှုများ (Gross violations)၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် (Amnesty)၊ ကင်းလွတ်ခွင့် (Immunity)၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု (Transitional Justice)။

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- **United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights**

<<https://www.ohchr.org/EN/pages/home.aspx>>

ဤအထူးတာဝန် ပေးအပ်ခြင်းခံရသူသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အရာရှိဖြစ်ပြီး သုတေသန၊ ပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့ပြန်ကြားရေး၏ ဝါဒဖြန့်ဖြူးရေးများကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ယင်း၏လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် အစီအစဉ်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အရင်းအမြစ်များကို လေ့ကျင့်သင်ကြားရေး ပစ္စည်းများနှင့် လက်ရှိလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများအပေါ်ပြုလုပ်သည့်ဖိုရမ်တစ်ခုလည်း ပါရှိပါသည်။

- **UN Human Rights Council**

<<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/pages/home.aspx>>

လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ကုလသမဂ္ဂစနစ်အတွင်းရှိ နိုင်ငံပေါင်း ၄၇ နိုင်ငံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အစိုးရအချင်းချင်းကြား အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ကောင်စီအား လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အခြေအနေများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်နှင့် ယင်းတို့အား အကြံပြုပေးရန်ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၂၀၀၆ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံက တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။

- **United Nations Development Programme Democratic Governance focus on Human Rights**

<http://www.undp.org/governance/focus_human_rights.shtml>

ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP) သည် လူ့အခွင့်အရေးစနစ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုတည်ဆောက်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ တရားရေးစနစ်များကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ UNDP ၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ရင်းမြစ်များကို ဖန်တီးပေးပြီး လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေကြသူများအတွက် ပံ့ပိုးရေးအစီအစဉ်များလည်းရှိပါသည်။

- **African Commission on Human and People's Rights**

<<http://www.achpr.org/>>

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် အာဖရိကပဋိညာဉ်အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ယင်းပဋိညာဉ်ကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိစေရန် ဤအထူးတာဝန်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားပါသည်။

- **Charter of Fundamental Rights of the European Union**

<cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en>

ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) ၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးတို့သည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှစ၍ အာဏာတည်သည့် အခြေခံ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်းကို ဥပဒေအရလိုက်နာရပါသည်။ EU ၏အဓိက စံ သတ်မှတ်ချက်များကို လစွာဘွန်း သဘောတူညီမှုစာချုပ်တွင် ချမှတ်ဖော်ပြထားပြီး လူသား၏ သိက္ခာတရား၊ လွတ်လပ်မှု၊ ဒီမိုကရေစီ၊ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရေး စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

- **Arab Human Rights Index**

<<http://www.arabhumanright.org/en/>>

အာရပ်ဒေသအတွင်း အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP-POGAR)က ကမကထပြုသည့် အာရပ်နိုင်ငံများအတွက် လူ့အခွင့်အရေးအညွှန်းကိန်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်သော ကော်မတီများသို့ အာရပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ပေးပို့သည့် လူ့အခွင့်အရေး၊ တုံ့ပြန်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေသော ကုလသမဂ္ဂမှတ်တမ်းအားလုံး၏ ဘဏ်တိုက်ဖြစ်ပါသည်။

- **Inter-American Commission of Human Rights**

<<http://www.cidh.oas.org/what.htm>>

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် အချင်းချင်းကြား အထူးအဖွဲ့အစည်း (IACHR) သည် အမေရိကန်နိုင်ငံများ အဖွဲ့အစည်း၏ လောင်းရိပ်အောက်တွင်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအတွက် အမေရိကန်အချင်းချင်းကြားစနစ်အတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုအနက်မှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ (<<http://www.oas.org>> တွင်ကြည့်ပါ။) ဤအဖွဲ့အစည်း၏ ရုံးချုပ်မှာ ဝါရှင်တန်ဒီစီတွင်ရှိပါသည်။ အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှာ ကိုစတာရီကာနိုင်ငံ ဆန်ဟိုစေးရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်အချင်းချင်းကြား အထူးအဖွဲ့အစည်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

- **Inter-Parliamentary Union**

<<http://www.ipu.org/english/whatipu.htm>>

လွှတ်တော်များ သမဂ္ဂ (IPU) သည် ကမ္ဘာအနှံ့ရှိ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများတို့အတွက် ဗဟိုချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းအပ်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် နိုင်ငံပေါင်းစုံမှ ပြည်သူလူထုများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာ ဗဟိုချက်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ IPU သည် အကြောင်းအရာအလိုက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။

- **World Legal Information Institute**

<<http://www.worldlii.org/>>

ကမ္ဘာတရားဥပဒေရေးရာ ပြန်ကြားရေးဌာနသည် နိုင်ငံအသီးသီးမှ ဥပဒေများနှင့် အဓိက တရားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အမြောက်အများထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။ ဤမှတ်တမ်းတွင် နိုင်ငံအလိုက် အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်အလိုက် ရှာဖွေနိုင်ပါသည်။

- **Government Legal Information Network**

<<https://www.glinf.org/>>

အမေရိကန် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေရေးရာစာကြည့်တိုက်တွင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအချို့မှ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို စုစည်းထားသည့် ဤအွန်လိုင်းကွန်ယက်ကို ထားရှိပါသည်။ ယင်းကွန်ယက်တွင် အကြောင်းအရာအလိုက် ရှာဖွေနိုင်ပါသည်။

- **International Network for Economic, Social and Cultural Rights**

<<https://www.escri-net.org/>>

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုများအကြားရှိ ကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် စည်းမျဉ်းအသစ်များ၊ နည်းလမ်းအသစ်များနှင့် ကမ္ဘာအနှံ့အပြားထိလက်လှမ်းမမီဖြစ်နေကြသော ပြည်တွင်းလုပ်ဆောင်သူများအား အရင်းအမြစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးခြင်းနှင့် မညီမျှခြင်းကို လျော့နည်းပပျောက်စေရန် ESCR သည် ချိတ်ဆက်မှုတစ်ခုကို ပံ့ပိုးထားပါသည်။ ယင်းသည် အကျိုးအမြတ်ရရှိရေးအတွက် မဟုတ်သော၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ပံ့ပိုးရန်လုပ်ဆောင်နေကြသော ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ဥပဒေပညာရှင်များ၏ အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်နေသော ကွန်ယက်ကို ယင်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်ပေါ်တွင် စီစဉ်ဖော်ပြထားပါသည်။

- **Council of Europe**

<<http://www.coe.int>>

ဥရောပကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် ပြည်သူများအား ကာကွယ်ရေးဖြင့် စပ်လျဉ်း၍ အခြားသော ကိုးကားချက်စာတမ်းများစသည်တို့ကို အခြေခံ၍ ဥရောပတစ်လွှား၌ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့်စည်းမျဉ်းများအား ရေးဆွဲချမှတ်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်လျက် ရှိပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းမှုကိုခိုင်မာစေရန် ပုံစံချမှတ်သောရင်းမြစ်များ၊ ထုတ်ဝေမှုများနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးဆိုင်ရာပစ္စည်းများ ပါဝင်ပါသည်။

- **HUDOC: The Case Law of the European Court of Human Rights**

<<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database>>

HUDOC သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံးနှင့် ယခင်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပကော်မရှင်ဟောင်းတို့က ချမှတ်သည့်အမှုများနှင့် စီရင်ချက်များအား ထိန်းသိမ်းထားသော အချက်အလက်ဘဏ်တိုက် ဖြစ်ပါသည်။

- **Asian Legal Resource Center**

<<https://alrc.asia/>>

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် အာရှတရားဥပဒေရေးရာရင်းမြစ်များ စင်တာ (ALRC) သည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများနှင့် နီးကပ်စွာဆောင်ရွက်ကြပြီး နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အလေးထားခြင်းဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် လူ့အခွင့်အရေးအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်းများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ခိုင်မာစေရန်တရားရေးဆိုင်ရာ ပညာရှင်များအတွက် အရင်းအမြစ်များနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုများကို ဖော်ပြပေးထားပါသည်။

- **International Centre for Transitional Justice**

<<http://www.ictj.org>>

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုအတွက် နိုင်ငံတကာဌာနသည် ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများအား လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောက်ရှောက်သူများအဖြစ် အားထားယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရေးကို အကူအညီပေးရန် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် အကျိုးအမြတ်ကို ရှေးရှုခြင်းမရှိသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် နိုင်ငံများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများအား အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အကြံပေးပြီး အဆိုပါကိစ္စရပ်များအပေါ် သုတေသနပြုလုပ်ရန်အတွက် ထုတ်ဝေမှုများရှိသည့် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။

- **United for Human Rights**

<<http://www.humanrights.com/home.html>>

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပေါင်းစည်းညီညွတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း (UHR) သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေငြာစာတမ်းကို ဖော်ဆောင်ရန် နိုင်ငံတကာအဆင့်၊ အမျိုးသားအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသမိုင်းကြောင်း၊ ကြိုးပမ်းချက်များနှင့် ဝေါဟာရများအတွက် အချက်အလက်များထောက်ပံ့ခြင်းအပြင် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ရည်စူးသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အချက်အလက်များကိုလည်း ထားရှိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- Abdullah, F., 'Affirmative Action Policy in Malaysia: To Restructure Society, to Eradicate Poverty', 1997, available at <http://www.ices.lk/publications/esr/articles_jul97/Esr-Abdullah.PDF>
- Andolina, R., 'The Sovereign and Its Shadow: Constituent Assembly and Indigenous Movement in Ecuador', *Journal of Latin American Studies*, 35 (2003), pp. 721–50, downloaded from Cambridge Journals on 18 November 2009, discussing the legitimization of the 1997–8 constitutional process among indigenous people
- Austin, Granville, *Working a Democratic Constitution* (Oxford and New Delhi: Oxford University Press, 1999), pp. 99–122, on conflict between Parliament and the Judiciary in India over fundamental rights
- Bajpai, R., 'Constituent Assembly Debates and Minority Rights', *Economic and Political Weekly*, 35 (21/22 May 2000), pp. 1836–45, accessed at JSTOR on 18 November 2009, on the formulation of special measures for historically disadvantaged castes in India
- Canadian Charter of Rights and Freedoms, available at <http://www.charterofrights.ca/en/26_00_01>
- Carter Center, 'Final Report on Ecuador's September 30, 2007, Constituent Assembly Elections', 2007, p. 2, available at <<http://aceproject.org/regions-en/countriesand-territories/EC/reports/ecuadors-constituent-assembly-elections-2007-final>>
- Dower, J. W., *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II* (New York: Norton & Co., 2000), pp. 364–73, illustrating the impact of the process of drafting on the content of the constitutional Bill of Rights
- Glenny, M., *The Balkans 1804–1999: Nationalism, War and the Great Powers* (London: Granta, 2000), pp. 32–38
- Hart H. L. A., *The Concept of Law*, Clarendon Law Series (Oxford: Oxford University Press, 1961), pp. 195–207, on natural law, legal validity and morals

Hunt, Lynn, *Inventing Human Rights: A History* (New York: Norton & Co., 1997), pp. 26–34, on how rights became ‘self-evident’

Kennedy, David, *The Dark Sides of Virtue: Reassessing International Humanitarianism* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2004), pp. 3–35, on narratives of human rights as part of the problem

Steiner, J. and Alston, P., *International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals*, 2nd edn (Oxford: Oxford University Press, 2000), pp. 243–319, on economic and social rights, and 324–402 on rights and cultural relativism

Hart, V., *Democratic Constitution Making*, Special Report 107 (Washington, DC: United States Institute of Peace, 2003), pp. 4–11, downloaded from <<http://www.usip.org>>, on a rights-based approach to constitution making

McWhinney, E., *Constitution-making: Principles, Process, Practice* (Toronto: University of Toronto Press, 1981), pp. 67–125, on designs for constitutional institutions and processes

Mahmoudi, S., ‘The Shari’a in the New Afghan Constitution: Contradiction or Compliment?’, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* (*Heidelberg Journal of International Law*, Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law), 64 (2004), pp. 867–80 (PDF version in the author’s possession)

Tully, J., *Strange Multiplicity: Constitutionalism in an Age of Diversity* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), pp. 183–212, for an overview of arguments in favour of and against constitutional recognition of cultural diversity

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ

(အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြချက်များကို <<http://confinder.richmond.edu>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။)

ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၈၈

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၁

ဗင်နီဖွဲလား ဘော်လီးဗေးရီးယန်း သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၉

အက်ကွဒေါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၈

ဘော်လီးဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၉

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၄၉

မလေးရှားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၅၇

အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၂

အာဖဂန် နစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၄

နီပေါနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၇

အီရတ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၅၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၊ ၃၀၊ ၃၇

ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၄၉၊ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသော ပုံစံအား ဖော်ပြထားသည်။

ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၄၉

ဂရိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၅

စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၈

အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၁

အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၄

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၆

နိုင်ဂျီးယီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၆

ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၃

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၅

ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၁၀

အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

လူမျိုး ၊ အသားအရောင်
အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှု
ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း
(Affirmative action)

သတ်မှတ်ထားသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများအား
အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဆင့်တူညီနိုင်စေရန် အခြားသူ
များကို ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်းမရှိဘဲ ဦးစားပေးဆက်ဆံရန်အတွက်
ကန့်သတ်အချိန်ကာလတစ်ခုအတွက် တရားဥပဒေသို့မဟုတ် တရား
ဝင်မူဝါဒက စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စနစ်ကျ
သော ဆောင်ရွက်ချက်များ။

နိုင်ငံသားတို့၏
အခွင့်အရေးများ
(Citizen rights)

နိုင်ငံတော်တစ်ခုအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသည့် နိုင်ငံသားတိုင်း ရရှိ
ရမည့် အခွင့်အရေးများ။

နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း
(Citizenship)

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားများမှ မွေးဖွား၍ဖြစ်စေ၊ နည်းလမ်းကျသော
လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ နိုင်ငံသားအဖြစ် တရားဝင်ပြောင်းလဲခံယူ၍
ဖြစ်စေ နိုင်ငံတစ်ခုနှင့် တရားဝင်သက်ဆိုင်နေသည့် အနေအထား။

ပြည်သူလူထု၏
အခွင့်အရေးများ
(Civil rights)

လွတ်လပ်ပွင့်လင်းသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်စပ်နေသော
အခွင့်အရေးများ။ ဥပမာ - ခွဲခြားဆက်ဆံခံရရေး၊ ဥပဒေရှေ့မှောက်
တွင် သာတူညီမျှဆက်ဆံခံရရေး၊ ပုဂ္ဂလိကလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပုဂ္ဂလိက
ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဥစ္စာပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ မျှတ
သော တရားစီရင်မှုနှင့် တရားမျှတစွာ အုပ်ချုပ်ရေးတို့ကို ရရှိခံစား
ပိုင်ခွင့်၊ ကျွန်ုပ်တို့၊ ခိုင်းဖက်ဘဝနှင့် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခံရခြင်းမျိုး
မှ ကာကွယ်ခြင်း၊ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်မှုမှ ကာကွယ်ခြင်း၊ တရားစီရင်မှု
အမိန့်မချမီအထိ အပြစ်ကင်းကြောင်း ယူဆချက်နှင့် အနေအထား
အားလုံးတွင် ပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနေ
သည့် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်အားလုံးကို ရရှိပိုင်ခွင့်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
တည်ဆောက်ရေး
(Constitution building)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆက်လက်
ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် အခြေခံပုံစံချ
မှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ
ခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်။

ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့်
ညီညွတ်သော
နိုင်ငံတကာဥပဒေ
(Customary
international law)

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးက လက်ခံထားပြီး အနေအထားအားလုံးတို့တွင်
အမြဲတမ်း တရားဥပဒေအရ တာဝန်ယူနိုင်သည်ဟု ယူဆထားသည့်
နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် လူသား
ခြင်း စာနာထောက်ထားရေး ဥပဒေ (ဥပမာ - ကျွန်စနစ်ကို တားဆီး
ကာကွယ်ခြင်း)။

ဒီမိုကရေစီစနစ်
(Democracy)

ပြည်သူများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ပြည်သူများအတွက်ဖြစ်သော
အစိုးရစနစ်။ 'ပြည်သူများက အုပ်ချုပ်သည်' ဟု တိုက်ရိုက် အဓိပ္ပါယ်
ရသည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် (က) ကမ္ဘာတစ်
ဝှမ်းလုံးရှိ အရွယ်ရောက်သူ တိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ (ခ) အဖန်တလဲလဲ ပြု
လုပ်နေကာ လွှတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်သည့်
ရွေးကောက်ပွဲများ၊ (ဂ) စစ်မှန်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုထက် ပို၍
ပါဝင်ခြင်း။ (ဃ) သတင်းအချက်အလက်များ၏ အခြားသောရင်းမြစ်
များရှိနိုင်ခြင်းတို့ လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့်
နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သောစနစ် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏
ပုံစံ ဖြစ်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို
ဖော်ဆောင်ခြင်း
(Democratization)

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် တိုးတက်စေခြင်း။ ယင်းကို ပြည်
သူ လူထုအား ကြီးကြပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးအရ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် လူ့
အခွင့်အရေးစသည်တို့ကို စွဲမြဲစွာဆောင်ရွက်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ
နှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
က ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။

ECOSOC အခွင့်အရေး
များ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအတွက်
နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုအပြင် အခြားသော အလားတူနိုင်ငံ
တကာလူ့ အခွင့်အရေးဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် ဖန်တီးပေးထား
သည့် အခွင့်အရေးများစသဖြင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု
ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရည်ညွှန်းသည့်အတိုကောက်စကားလုံး။
ယင်းအခွင့်အရေးများကို စီးပွားရေးဆိုင်ရာအကျိုးစီးပွား၊ လူမှုဖူလုံ
ရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဆက်စပ်ပေးသည်ဟု
ယူဆနိုင်ပါသည်။

ဆိုးရွားသော ချိုးဖောက်မှု
များ (Gross violations)

သာမန်ပြည်သူများအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ ဖိနှိပ်ခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်
ခြင်းတို့ပါဝင်သည့် ကြီးမားသော ကျယ်ပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်
ရာ မတရားမှုများ။

လူ့အခွင့်အရေး (Human Rights)	လူသားဆန်မှု သို့မဟုတ် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်မှု ဆိုင်ရာအခြေခံမူအပေါ် လူတစ်ဦးချင်းစီ ခံစားပိုင်ခွင့်နှင့်ရပိုင်ခွင့်။
လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်း (Human rights culture)	သာမန် ပြည်သူလူထုသည် ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များ ကို စိန်ခေါ်နိုင်ပြီး လက်တွေ့တွင်လည်း အာဏာပိုင်များက လူ့အခွင့် အရေးအပေါ် လေးစားသည့် အနေအထား။
လူနည်းစု အခွင့်အရေး (Minority rights)	မျိုးနွယ်စုများ၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ လူတန်းစား၊ ဘာသာ တရား၊ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ကျား/မ ရပ်တည်ချက်အရ လူ နည်းစုများအတွက် သတ်မှတ်ထားသော လူသားတိုင်း၏ အခွင့် အရေး၊ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် စုပေါင်းထားသည့် အခွင့် အရေးများ။
မတရားမှု ကာကွယ်သည့် အခွင့်အရေးများ (Negative rights)	အစိုးရ အာဏာပိုင်များ၏ လျော်ကန်ခြင်းမရှိသော ဆောင်ရွက်ချက် နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကာကွယ်ထားပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများ။
လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် တာဝန်ယူခြင်း (Obligation of conduct)	ECOSOC အခွင့်အရေးများအား အပြည့်အဝရရှိရေးအတွက် ဖြည့် ဆည်းပံ့ပိုးသည့် နည်းလမ်းများကိုဖန်တီးရန် နိုင်ငံတော်က တာဝန်ရှိ ခြင်း။
ရလဒ်အပေါ် တာဝန်ယူ ခြင်း (Obligation of outcome)	ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်သည့်ဆောင် ရွက်ချက်များသည် လိုလားသောရလဒ်များရရှိရန် နိုင်ငံတော်၌ တာ ဝန်ရှိခြင်း။
အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို စုံစမ်းတင်ပြရန် အစိုးရက ခန့်ထားသော အရာရှိများ (Ombudsman)	အရာရှိများ၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်သူ များထံမှ တိုင်ကြားချက်များကိုလက်ခံရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ် နှင်းထားပြီး ယင်းတို့အား စုံစမ်းစစ်ဆေးခွင့်ရှိသော အစိုးရအရာရှိ။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ
အခွင့်အရေးများ
(Political rights)

ဆန္ဒမဲပေးရန်၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် ရွေးကောက်
တင်မြှောက်ခံရန်၊ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်း
တည်ဆောက်နိုင်ရန်၊ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်၊ လွတ်လပ်
စွာ ရေးသားထုတ်ဖော် ပြောဆိုမှုပြုနိုင်ရန်၊ လွတ်လပ်သော မီဒီယာ
ဖြစ်ပေါ်နိုင်ရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အာမခံချက်များရရှိရန် စ
သဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခွင့်
အရေးများ။

အနှိမ်ခံရသူများကို
ခွဲခြားအရေးပေးမှု
(Positive
discrimination)

လူမျိုး၊ အသားအရောင်စသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံရေးကို ကာကွယ်ပေး
သည့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ခွင့်ပြုလျက် သတ်မှတ်ထားသော လူ
အဖွဲ့အစည်းများအား အကျိုးစီးပွားကိုဖန်တီးပေးရန် သီးခြားခွင့်ပြု
ပေးခြင်း။ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား ထိခိုက်စေသော်လည်း
ပုံမှန်အားဖြင့် တရားဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သည့် သာတူညီမျှမရှိခြင်း
ကို ဖယ်ရှားရန်နှင့် ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်ချက်အရ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်
ပါသည်။

အပြုသဘောဆောင်သော
အခွင့်အရေးများ
(Positive rights)

ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုထားသည့် လွတ်
လပ်ခွင့်များအား ထမ်းဆောင်ရေးကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် သင့်လျော်
သော ဆောင်ရွက်ချက်များလုပ်ဆောင်ရန် အစိုးရ၏ အာဏာပိုင်များ
အား သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ။

မိမိတို့ဘာသာ
ပြဋ္ဌာန်းစီရင်ပိုင်ခွင့်
(Self-determination)

မိမိတို့ဘာသာ အုပ်ချုပ်ရန်နှင့် မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် နိုင်ငံရေး
ကံကြမ္မာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ လွတ်လပ်စွာ ချ
မှတ်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးများကိုတောင်းဆိုရန် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏
တရား ဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်။

အဖွဲ့အစည်းအတွင်း
အခွင့်အရေး
(Solidarity rights)

အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ခြင်း၊ အဖွဲ့များနှင့် အစည်းအရုံးများ၏
အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် လူများစုစည်းကာ ရရှိခံစားရမည့် အခွင့်
အရေးများ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး
ကာလ တရားမျှတမှု
ရရှိရေး ဆောင်ရွက်ချက်
(Transitional justice)

အဓိကနိုင်ငံရေး ပြောင်းလဲမှုအချိန်များတွင် ယခင်ကကျူးလွန်ခဲ့သော
အကျင့်ပျက်မှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများရှိ နစ်နာမှုများ၊ မ
ကျေနပ်ချက်များကို ပြန်လည်ကုစားရန် အသုံးပြုသည့် ဆောင်ရွက်
ချက်များ။

အမျိုးသမီးတို့၏
အခွင့်အရေးများ
(Women's rights)

နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာတို့တွင် သာတူညီမျှရှိရေး၊ လုပ်ငန်းတာဝန်
ထမ်းဆောင်ရေးတွင် သာတူညီမျှရှိရေး၊ ဥပဒေအရ တရားမျှတမှု
ရှိရေးနှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစုရေးရာများ၌ သာတူ
ညီမျှရှိရေးတို့အတွက် အမျိုးသမီးများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခွင့်
အရေးများ။

စာရေးသူအကြောင်း

Winluck Wahiu သည် International IDEA ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် နီပေါနိုင်ငံရှိ IDEA ရုံးအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် အများပါဝင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးပေးသည့်စီမံချက်အား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရာတွင်ကူညီခဲ့ပါသည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကို ၂၀၀၄-၂၀၀၅ ခုနှစ် တွင် ပုံစံချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အပြင် အဓိကအားဖြင့် ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် တာဝန်ရှိသော တရားစီရင်ရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ရေးကော်မတီတို့၏ တရားရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးအဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ယူဂန်ဒါတွင် (၂၀၀၄) လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆွစ်ဇာလန်တွင် (၂၀၀၄) ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းတို့အား အဆိုပါနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို အကြံပြုခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အတွင်း Winluck သည် ကင်ညာနှင့် ဆွီဒင်တို့၏ ဥပဒေပညာရှင်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကော်မရှင် အဖွဲ့ခွဲများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သော အာဖရိကလူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရားမျှတမှုရရှိရေးစီမံချက်ကို ဂျနီဗာရှိ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဌာနနှင့်တကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဆာဟာရဒေသတွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံ ၁၆ နိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တရားဝင်ဖြစ်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် နိုင်ငံများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသည်။ Winluck သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူဖြစ်ပြီး နာအီရိုဘီ တက္ကသိုလ်မှ ဘွဲ့ရထားသူလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထမ်းဆောင်ခဲ့သောတာဝန်များအတွက် ယင်းအား ကင်ညာနိုင်ငံဥပဒေအဖွဲ့အစည်းမှ ဂုဏ်ပြုဆိုကို ချီးမြှင့်ခဲ့သည် (၂၀၀၅)။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) သည် အစိုးရအများ ပါဝင်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ဒီမိုကရေစီ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေးပံ့ပိုးမှုပေးပါသည်။ International IDEA ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာလျက် အသိပညာ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို အကူအညီ ပေးခြင်း၊ မူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံရေးအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ခြင်းတို့ဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မည့် ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲကို ပံ့ပိုးမှုပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

International IDEA သည် မည်သည့် လုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ပါသနည်း။

ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများဆိုင်ရာ၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ကျား-မ အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ၊ အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေး ပိုင်း စွမ်းဆောင်နိုင်စေခြင်းဆိုင်ရာနှင့် ဒီမိုကရေစီ ကိုယ်တိုင်အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ နယ်ပယ် များတွင် လုပ်ငန်းများကို သုံးပိုင်းခွဲခြားလျက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

- ၁။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမတူကွဲပြားသော ပကတိအခြေအနေအသီးသီးမှ ဒီမိုကရေစီတည်ထောင် သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဆိုင်ရာ လက်တွေ့အတွေ့အကြုံမှရရှိသည့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ ထားသော အသိပညာဗဟုသုတများ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း
- ၂။ ဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာတွင် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများကို အကူအညီပေးခြင်းနှင့် ဖိတ်ကြားလာပါက နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထိတွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ၃။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့် အသိပညာဗဟုသုတ အရင်းအမြစ်များကို ဖြည့်ဆည်း ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများကို အကူအညီပေးခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေး မူဝါဒများအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ခြင်း

International IDEA သည် မည်သည့်နေရာဒေသများတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသနည်း။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ စတော့ ဟုမ်းမြို့တွင် ရုံးစိုက်ပြီး အာဖရိက၊ အာရှ-ပစိဖိတ်၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကယ်ရစ်ဘီယန် ဒေသများတွင်ရုံးများ ဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်း လေ့လာသူဖြစ်ပါသည်။

ဝက်ဘ်ဆိုက် - <<http://www.idea.int>>

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ် - လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းကို တည်ဆောက်ခြင်း စာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေများဖြင့် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းကိုတည်ဆောက်ရာတွင် သေချာမှုရှိစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍကိုဆန်းစစ်လေ့လာထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ဒီမိုကရေစီ၏ အဓိကကျသော အုတ်မြစ်ဖြစ်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအတွင်း မည်သို့ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းကြောင်းကို နိုင်ငံတကာမှ နှိုင်းယှဉ်ဥပဒေများဖြင့် ဤစာတမ်း တွင်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပြီး လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများကို ဆန်းစစ်လေ့လာထားပါသည်။ ယခု စာအုပ်သည် International IDEA က ထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အခန်း ၃ အနေဖြင့်ပါဝင်သည်။

လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးကို အီလက်ထရွန်းနစ်စာအုပ် အသွင် PDF ဖိုင်အနေဖြင့် <<http://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building?lang=my>> တွင်ရရှိနိုင်ပြီး ယင်းတွင် မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁)၊ အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေ သော အကြောင်းအရာများ (အခန်း ၂)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံ (အခန်း ၄၊ ၅ နှင့် ၆) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချထားသော အစိုးရပုံစံများ (အခန်း ၇) တို့ ပါဝင်သည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

International IDEA Myanmar

မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက်ရုံး

၆၈(ဘီ)၊ ဆရာစံလမ်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊

ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ။

ဖုန်းနံပါတ် - +၉၅ ၉ ၂၆၃ ၁၂၈၁၀၄

အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int

my.constitution@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ISBN: 978-91-7671-376-1 (Print)

ISBN: 978-91-7671-377-8 (PDF)